aziz nesin

AFERİN

ADAM

8. BASIM

AFERİN
(AZİZ NESİN)

HEP DÖKÜLDÜK

Uzun zaman işsiz kaldım Selim Efendi. Her nereye baş vurdumsa eli boş döndüm. Bir yerde kapıcılığa, odacılığa

razıyım. O da yok... Biz, altı canız kardeşim. Bu zamanda oltı canın boğazı kolay mı? Ev kirası bir yandan, geçim derdi bir yandan, alacaklılar bir yandan, deliye döndüm. Hazırda paramız da yok. Olsa neye yarar Selim Efendi? Hazır yemeğe dağlar dayanmaz. Neyimiz varsa sattık savdık. «Yarabbi, ne yapsam? diye düşünüp duruyorum. Borç almadık tanıdık bildik kalmadı. Çalmadık kapı bırakmadım. Artık kendimden utanır oldum. Bir yandan da beceriksizliğime kızıyorum. Herkes bir yolunu bulmuş, arabasının tekerini döndürüyor. Ben ne beceriksiz, ne pısırık, ne elinden iş gelmez adammışım. Eski işimden çıktığıma, köpekler gibi pişmanım. Hoş ben kendiliğimden çıkmadım, çıkardılar ya... biliyorsun, dokuz yıldır o fabrikada çalışıyordum. Patron, fabrikayı kapatmak zorunda kaldı. Dışardan ham madde gelmiyor. Adam da haklı. Birden de kapatmadı. Önce işçilerin yarısını çıkardı. Sonra da birer ikişer memurlara yol verdi. En sonra da fabrikanın kapısına kilidi astı. Beni çağırdı,
— Bak izzet Bey, dedi, ben, ha iflâs ettim, ha edeceğim. Burda çalışanların hepsinin hakkı geçti bana. Ama kimsenin hakkını ödeyecek durumda değilim. Apartmanıma haciz koydular, yakında satacaklar. Otomobilimi bile sattım. İstersen büsbütün İflâs edene kadar sana ayda üçyüz lira vereyim, burda çalış. istersen sana üç aylığını vereyim, başka bir iş ara kendine.
İşi gücü olan, her zaman, her yerde iş bulunabilir sanıyor. Bir de herife üstelik söylemedik söz bırakmadım. Üçyüz lira aylıkla nasıl çalışayım Selim Efendi? Yalnız evin kirası

üçyüzellli lira. Patrona açtım ağzımı, yumdum gözümü. Benim aylığım dokuzyüz liraydı. Üç aylık ikibinyediyüz lirayı aldım, çıktım.
Aradan iki ay geçti geçmedi, bizim patronun işi, yeniden yoluna girdi. Eskisinden üç dört kat çok kazanmaya başladı. Gelgelelim ben herife öyle şeyler söyledim ki, bir daha oraya dönüp de yüzüne bakamam. Kaldık mı ortalıkta? Paralar da bitti. Tam on ay işsiz kaldım Selim Efendi. Burhan adında gençten birini tanırım. Tanırım dersem, bizim eve yakın bir kahve vardır, akşamları oraya çıkardım. Bu Burhan'ı da o kahvede tanımıştım. Hiç ruhumun hazzetmediği bir herif. Sulu, cahil, haddini bilmez, abuk sabuk konuşur bir zıptapoz. Ne iş yaptığını da pek kimse bilmez. Bir ara bu Burhan gözden kayboldu. Bir de duyduk ki particiliğe başlamış. Oğlan kurnaz, Doğrudan iktidar partisine girmemiş. Biliyor, doğruca iktidar partisine girse, kimse suratına bakmayacak. Bu açıkgöz önce muhalif partiye girmiş, Girmekle kalsa iyi. İktidar aleyhine söylemedik lâf bırakmamış. Nerde beş on kişilik bir topluluk, nerde avuç için kadar bir alan görse, hemen ortaya çıkıp nutuk çekermiş. Böyle oğlan iyice azıtmış. Gazetelerde de resimleri çıkmaya başlamış. Handiyse hapse girdi girecek. Meğerse oğlan hep işi plânlı yapıyormuş. Tam hapse girmesine kıl kala, «Ben hakikati gördüm, artık doğru yolu anladım. Ellerinizden öperim» diye Ankara'ya ilerigelenlerin başına telgraf çekiyor. Telgraf radyoda da okunuyor. Bunun üzerine, bulunmaz bir mal gibi iktidar partisi bunu kucaklıyor.

Bir akşam üzeri yorgun argın eve dönüyorum. Ama nasıl bitkinim Selim Efendi, hiç sorma. Birisi «Canım» dese «Canın çıksın!» diye bağıracağım. O gün iş aramak için yedi yere uğramışım, yedisi de «Adresinizi bırakın, biz size bildiririz» diye beni başlarından savmışlar. Bikaç kuruş borç almak için kime git- timse, ya kendilerini bulamamışım, ya da bulduklarım, paraları olmadığını söylemişler. Evde ekmek bile yok. Sinirden titriyorum. Elim ayağım buz kesmiş. Tam bizim evin sokağını dönerken bu Burhan'la burun buruna gelmeyeyim mi! Allah bilir ya görmezlikten gelip, geçip gidecektim. Ama herif sulu, kollarını iki yana açıp.

— Vay İzzet Bey amca, nerelerdesin, ne âlemdesin'![1] diye üstüme altılıp elime varmaz mı!...

— İyiyim şükür... deyip atlatmak istedim.

Sulu, yapışkan herif, yakamı bırakmaz.

— Duyduğuma göre çalıştığınız fabrikadan çıkmışsınız... dedi.

Ters ters,

— Evet... dedim, yürüdüm.

— Peki, şimdi ne yapıyorsun? dedi.

Kaldır suratına yumruğu indir.

— Sana ne oğlum, dedim, benim ne yaptığım seni ilgilendirir mi?

Böyle yapışkan, sulu herif görülmemiş.

— O nasıl söz izzet amca, dedi, sizin derdiniz benim derdim demektir. Haddim değil ama, belki size küçük bir hizmette bulunabilirim.

— İstemez, ihtiyacım yok... diye tersledim.
— Vallahi olmaz, dedi, sizi ne kadar çok sevdiğimi bilemezsiniz. Ben duydum, işsizmişsin. Sıkıntıdaymışım Sana ayda binbeşyüz liralık bir iş bulsam, acaba bu para yetişir mi? Tabii şimdilik, ilerde artar...

Siz diye konuşurken, birden senlibenli olmuştu.

inanmıyorum ama, denize düşen yılana sarılır hesabı,

— Binbeşyüz lira çok bile... dedim.
— Hele sen bana adresini ver.

Evin adresini verdim. Üç gün sonra eve geldi.

— Tamam, dedi, işin oldu, ( ) bara

jına baş sayman oldun. Sen yalnız bir dilekçe yazacaksın, o kadar.

Olacağını hiç ummuyordum ama, yine de dilekçeyi yazıp gönderdim. Aradan onbeş gün geçti, bir cevap:

«Başmuhasip olarak ikibin lira ücretle tayininiz yapıldı. Onbeş gün içinde iltihakla, vazifeye başlamanız rica olunur.»

İnanılır şey değil. Hani resmî başlığı, tarihi, sayısı olmasa evrakın, inanmıyacağım. Binbeşyüz lira derken, ikibin lira aylık. Sevincimizden çoluk çocuk evde oynuyoruz. Annem, ne zaman sevinirse, hemen nasıl gelin olduğunu anlatır, arkadan «Merdivenden tıngır da mıngır inerken» diye bir türkü vardır, onu söylemeye başlar. İkibin liralık işe girdiğimi duyunca gelinlik hikâyesini anlatmaya başladı.

— Aman anne, şu gelinliğini bırak da bir çay yap! dedim.
— Peki oğlum, dedi.

Parmaklarını şaklatarak ‘«Merdivenden tıngır da mıngır» türküsünü söyleyerek mutfağa girdi.
Ertesi gün aklımız başımıza geldi. İkibin lira aylıklı işi bulmuştuk ama, biz bu altı kişi oraya kadar nasıl gidecektik? Ufak tefek eşyamızla oraya gitmemiz en azından bin lira parası. Bizim yüz liramız bile yok. Ben yalnız gitsem de çoluğu çocuğu sonradan aldırsam, onların burada bir gün bile geçinecek paraları yok.
Ben de, boşta gezdiğim on ayda, borç istenecek hiçkimse bırakmamışım, hepsinden para istemişim. Baraj’dan gelen kâğıdı cebime koydum, borç bulmak için yollara düştüm. Selim Efendi, hiçkimseden bin lira değil, yüz lira bulamadım. Onbeş gün geçti, yirmi güç geçti. Barajdan resmî bir yazı daha geldi: «Bugüne kadar görevinize başlamamış bulunuyorsunuz. On gün içinde görevinize başlamazsanız, yerinize başkası alınacaktır. Bilgi edinilmesini rica ederim.»
Deli olmak işten değil. İkibin liralık iş bulduk ama gel gör, işe gidemiyoruz. Yalvar yakar, boşuna, kimse on para vermiyor. Aradan iki hafta daha geçti. Bir yazı daha geldi: «Bir hafta içinde göreve başlamazsanız, tayininizin muteber olmayacağını bildiririz.»
Gideceğimiz yer beş günlük yol. Baktık, kimseden umut yok. Bizim evde de satıp savacak eşya kalmamış. Yataklarımızı, yorganlarımızı, elbiselerimizi satalım, dedim. Hemen ertesi gün, her şeyimizi sattık, bir üstümüzde-kilerle kaldık. Elimize bindörtyüz lira para geçti. hemen

gidip biletlerimizi aldım. O geceyi otelde geçirdik. Saat 17 de tren kalkacak. Annem daha sabahtan,

— Hadi gidelim…

— Canım, bu saatte nereye gideceğiz? Daha trenin kalkmasına dokuz saat var.

— Olsun. Siz bu İstanbul'u benim kadar bilmezsiniz. İnsan dokuz saatte komşudan komşuya gidemez.

Saat dokuz oldu. Bu kez karım başladı:

— Hadi gidelim.

— Bu soğukta istasyonda sekiz saat beklenir mi?

Aman ne olur, ne olmaz. Bir terslik çıkar.

Biz bu trene yetişemezsek işi kaçıracağız Üstelik oraya da boşuna gitmiş olacağız. Bu trenle gidersek, işe ucu ucuna yetişebiliriz Oğlanla kız da başladılar söylenmeye:

— Hadi baba gidelim, hadi baba gidelim..

— Ne olur ne olmaz diye benim de içime bir korku düştü. Saat 10 da Sirkeci'deki otel den çıktık. Yedi saat sonra kalkacak trene yetişmek için Haydarpaşa garına gideceğiz.

Şöyle yüz adım gittik gitmedik, herifin biri bizim kızın arkasına düşmedi mi! Herif durmadan lâf atıyor:

— Ablacığım, ye beni…

Ben boyuna «lâ havle» çekiyorum. Benim oğlan başladı yumruklarını sıkmaya. Annem

— Aman oğlum, serseriye uyma treni kaçırırsak yandık… diyor.

Herif, kızın arkasını bırakmaz:

— Ablacım, yatayım da çiğne.

İşte püsküllü belâ diye buna derler.

— Ah anam, kurban olayım.

Kızın rengi kül olmuş. Bir yandan oğluna.

— Aman oğlum, sen uyma! diye onu yatıştırmaya, bir yandan,

— Aman kızım aldırma, diye kızı yumuşatmaya çalışıyoruz.

Lâf atmak da yetmedi, herif bu kez herkesin gözü önünde bizim kıza el atmaz mı! Kızın canı yanmış olacak, etinden et koparılmış gibi bir çığlıktır bastı. Bizi kalabalık çevirdi. Polisler geldi. Tuh şu işe bak... Sarkıntılık yapan serseriyle bizim kızı karakola götüre çekler. Zavallı kız ağlayarak,

— Babacığım, siz benim için yoldan kalmayın. Hadi siz trene koşun. Yetişirsem ben de arkanızdan gara gelirim. Yetişemezsem yarınki trenle gelirim. Hadi siz yürüyekoyun diyor.

Yüreğim parça parça oldu ama elden ne gelir Selim Efendi? Kıza yüzelli lira verdim.

— Aman kızım, arkadan yetiş, dedim.

Kız ayrılınca biz kaldık beş kişi. Düzüldük yola. Yüz adım gittik gitmedik, karşımıza bir sarhoş çıkmaz mı! Herif ayakta duramıyor, gözleri kaymış, salyası akıyor. İki kolunu açıp,

— Vay anacığım, ben seni öldü biliyordum. Kırk yıldır beni öksüz bıraktın da, şimdi sen nerden çıktın? diye benim hanımın üstüne saldırmaz mı!

— Efendi, git yoluna. Bizim acele işimiz var.

Sarhoş söz anlar takımından değil. Oğlanı zor tutuyorum. Sarhoş,

—

Sen beni altı aylıkken kundakta bırakıp da, başka kocaya nasıl kaçtın? diye karımın üstüne saldırıyor.

Selim Efendi, durup dururken belâ işte böyle geliyor insanın üstüne. Başımıza kalabalık toplandı. Sarhoşun elinden karımı kurtarmanın olanağı yok. İki elini beline dolamış, karımı şapur şupur öpüyor. Boyuna,

— Kırk yıldır sen beni öksüz bıraktın... deyip duruyor.

— Yahu efendi, git işine. Benim karım otuzbeş yaşında. Senin anan nasıl olur?

Sarhoş, karıma yapışmış. Zavallı kadın çırpınıp duruyor. Birlikte yerlerde yuvarlanıyorlar. Bereket polis geldi de sarhoşu yakaladı. Haydi karakola. Zavallı karım, iki gözü iki çeşme,

— Hiç olmazsa siz yoldan kalmayın, diyor, aman gidin. Yetişirsem trene gelirim. Yetişirsem trene gelirim. Yetişemezsem yarınki trenle gelirim.

Başka ne yaparsın. Selim Efendi? Onbir ay işsizlik çekmişim. Ikibin lira aylıklı iş kaçırılır mı? Karıma ikiyüz lira verdim. Onlar karakola gittiler. Biz aileden iki kayıp vererek yola düzüldük. Buna da şükür.

Yüz adım gittik gitmedik, herifin biri,

— Haaayt!.. diye bir nağra patlatıp bizim oğlanın karşısına dikildi.

— Aman oğlum, sen uyma!..

Gelgelelim herif kabadayı, oğlanı bırakmaz yakasına yapıştı.

— Efendi, git yoluna. Biz seni tanımayız, etmeyiz.

Bizim oğlanın iki yakasına yapışmış, sorsa sarsa soruyor:

—

Ulan sen erkek değil misin?

— Erkeğim, ne olacak?

— Hay senin gibi erkeğin ben...

Kabadayıyı da görsen, bir üfürüklük canı var. Bizim oğlanın maşallahı vardır, bir hızlı öksürse kabadayının işini bitirecek.

— Efendi, rica ederiz, iş bildiğin gibi değil. Geçim sorunu bu. Biz trene yetişeceğiz. Bırak yakamızı...

Bırakmâz.

Hay senin gibi erkeğin... diye bizim oğlanın suratına bir balgam atmaz mı!

Oğlan nerdeyse ağlayacak,

— Babacığım, hiç olmazsa siz treni kaçırmayın. Hadi yürüyedurun. Yetişirsem gelirim. Yetişemezsem yarinki trenle gelirim. Şu herifin pestilini çıkarmak artık boynuma borç oldu., dedi.

Oğlana yüz lira verdim. Oğlan yüz lirayı cebine koyup bismillâh diye kabadayıya girişti. Herifi hamur gibi yuğurmaya başladı. Derken polisler geldi. Biz de, oğlanı bırakıp yürüdük.

Aileden kaldık üç kişi. Yola düzüldük. Annem,

— Yarı yarıya eksildik... dedi.

Saate baktım, blrbuçuk olmuş. Trene üç- buçuk saat var, demeye kalmadı Selim Efendi, karşıdan canavar gibi koca bir kamyon üzerimize gelmiyor mu! Önce elektrik direğine çarptı. Direği altına aldı. Hızını alamayıp çarptiği bir otomobili on metre ileri fırlattı. Biz kaçıyoruz, kamyon arkamızdan geliyor. Beş altı kişiyi çiğnedi. Biz önce yaya

kaldırımına çıktık. Sonra bir berber dükkânına girdik. Kamyon sanki aramızda kan dâvası varmış gibi berber dükkânına daldı. Bir çığlık duydum. Benim küçük kızı kamyon altına almış.

Yahu şu işe bak Selim Efendi, Sirkeci'den Haydarpaşa'ya sağ salim gitmeye kısmet olmayacak.

Polisler geldi, telefonlar edildi. Neyse cankurtaran arabası yetişti. Yaralıları cankurtarana koydular. Zavallı yavrum, işsizlikten ne sıkıntılar çektiğimizi bildiği için, yattığı sedyenin içinden,

— Babacığım, benim yüzümden siz yoldan kalmayın. Ben arkadan gelirim... diyor.

Annem ağlamaya başladı. Biz de kalsak, hep perişan olacağız. Kıza yüz lira verdim. Cankurtaran arabası gitti. Kala kala annemle ben, iki kişi kalmıştık. Ailemiz yollarda hep döküldü. Annemle hızlı hızlı gidiyoruz. Birara annem,

— Aman oğlum, sıkı dur. Başımıza bir iş gelmeden şu baraja gidelim... demesiyle birden sesi kesildi. Bir de baktım, annem yanımda yok. Alanın ortasında,

— Anneeee, anneeee!.. diye bağırmaya başladım.

Yahu bu kadın uçtu mu, şimdi yanıbaşımdaydı. Avazım çıktığı kadar,

— Anneeee!.. diye bağırıyorum.

Kadın toz oldu, yok. Herkes başıma top
landı. Kalabalıktan birisi,

— Susun, bir ses geliyor, dedi.

Hep kulak kesildik. Uzaktan, derinden, sanki kuyu dibinden,

—

İzzet, İzzet., diye bir ses geliyor.

Bir de sesin geldiği yere baktık ki, zavallı anneciğim, yolda açılan onarım çukuruna düşmemiş mi!

Merdiven uzattık, dibe yetişmiyor. İp sarkıttık, annem tırmanamıyor. Zavallı anneciğim, çukurun çamuruna gömülmüş kalmış. «Belediye yardımıyla bu kadın kurtulamaz, Bayındırlık Bakanlığından kuvvet çağırmalı!» dediler. Zavallı anneciğim, çukurun dibinden seslendi:

— Oğlum sen gidedur. Hadi geç kalma. Aman treni kaçırırsın da sonra işe almazlar, Hadi koş Kısmet olup ben buradan çıkarsam, arkandan gelirim.

Anneme yüz lira attım. Ben hızlı hızlı yürümeye başladım. Saat üçbuçuk. Trenin kalkmasına birbuçuk saat kalmış, içimden «Allahım, sen yoluma bir belâ çıkarma!» diye dua ediyorum.

Altı kişilik aileden yollarda döküle döküle bir ben kalmışım. Vapura gindim. Cok şükür Haydarpaşa'ya geldim. Yolda, trende acıkırım da yerim diye bikaç çörek alayım dedim. Benden önce bir delikanlı, seyyar çörekçiden bir kurabiye aldı. Almasıyla kurabiyeyi ısırdı. Satıcıya da yirmibeş kuruş verdi. Satıcı,

— Elli kuruş... dedi.

Delikanlı kızdı:

— Ne elli kuruşu? Bu kurabiyeler onbeş kuruş, on kuruş da geri vereceksin.

Başladılar kavgaya. Derken kalabalık toplandı. Bu kez delikanlı,

— Ben sana bir lira verdim... demez mi satıcıya.

Birbirlerine girdiler. Delikanlı,

— Senin adın ne ulan? diye sordu.

Satıcı da,

— Vangel ...dedi.

Bunu der demez delikanlı, kalabalığa döndü, bağırmaya başladı:

— Ey yurttaşlar, hepiniz tanıksınız, bu adam Türklüğe hakaret etti. Ben bir Türk genciyim. Bana yalancı deyip Türklüğe hakaret ediyor.

Bunu duyunca kalabalık dağıldı. Tanıklık etmemek için herkes bir yana kaçıştı. Delikanlı.

— Poliis, poliiis! diye bağırdı.

Gelen polise,

— Bu adam Türklüğe hakaret etti... dedi

Sonra beni gösterip,

— Bu bey de tanık... dedi.

Polis elimden yapıştı. Hay Allah... Polise yalvarıyorum:

— Aman bay polis, ben trene yetişeceğim. Acele işim var. Bırakın beni...

— Karakola!

— Ben bişey duymadım.

— Karakolda anlatırsınız.

Hey yarabbim! Trene yarım saat kalmış. Karakola gittik. Nerdeyse ağlayacağım. Komisere yalvarıyorum:

— Ayağınızı öpeyim, bırakın. Bu trene yetişemezsem, çoluğum çocuğum perişan olur. Hayatım mahvolur.

Komiser merhametli adammış,

— Kardeşim anlıyorum, diyor, ama benim elimde bişey yok

ki… Kişisel bir şikâyet Olsa hadi bırakayım. Ama siz kamu tanığısınız.

Deli olacağım Selim Efendi.

— Peki ne olacak?

— Önce kimliğinizi tesbit edeceğiz. Sonra ifadenizi alacağız. Ondan sonra suçüstü mahkemesine gidip tanıklık edeceksiniz.

Yahu Selim Efendi, sen hiç belânın böylesini gördün mü? Bütün geleceğim yanacak. Kaçmaktan başka umar yok. Komiser başını döndürünce, ben parladım. Bir koşu tutturdum. Kaçmamla düdükler ötmeye başladı. Ben koca garda bir oyana, bir bu yana kaçıyorum. Bir anda o koca gar polis doldu. Hepsi beni kovalıyor. Ben önüme çıkan iki polise şaşırtmaca verip trene yallah ettim. Alçak tren kalk maz. Bir kalksa, kurtulacağım. Trenin bir başından daldım. Arkamdan polisler yetiştiler. Ben ha babam koşuyorum. Polisler de fırt fırt düdük öttürerek,

— Tutun, tutun! diye bağıra bağıra arkamdan koşuyorlar. Trenin de kalkmasına daha on dakika var. Hababam kaçıyorum. Bu kez ters dönüp gara yöneldim. Canımı kurtarmak için nereye gittiğimi bildiğim yok. Garın genel helâlarına daldım. Kapısı açık bi helâya gidip hemen kapıyı sürmeledim. Arkadan polisler de helâ koridoruna doluştular.

— Nerde? Nereye girdi? diye bağırarak, helâ kapılarına vurmaya başladılar.

Her kapı vuruldukça, içerden ,

— Öhhö…

—

Dolu…

— Adam var…

diye sesler geliyor.

Benim kapımı da vurdular.

— Meşgul!., diye seslendim.

Polislerin dışarda konuştuklarını duyuyordum. Biri,

— Siz üçünüz burada nöbet bekleyin, dedi. Buraya girdi, nasıl olsa çıkacak. Yakalarsınız…

Aklımı oynatacağım Selim Efendi. Trenin kalkmasına üç dakika var. iki dakika var, bir dakika var. Kapıyı açıp hızla fırladım. Polisin biri paçamdan, biri eteğimden, biri yakamdan yapıştı. Dışarı çıktık. Tren de düüt… gitti.

Tren gidince ben gevşedim. Karakola getirdiler. Komiser, kaşlarını çatıp,

— Bayım, siz kamu tanığısınız, sanık değilsiniz ki, neden kaçıyorsunuz? dedi.

Nasıl olsa olan olmuş,

— Kaçtığım yok, dedim, sıkıştım da…

Komiser,

— Şikâyet edileni getirin! dedi.

Polisler çıktılar. Biraz sonra gelip.

— Yok efendim… dediler.

— Nasıl yok? O yoksa şikâyetçiyi getirin…

Polisler gitti, yine geldiler:

— Yok efendim. İkisi de kaçmış.

Komiser kızdı. Bana dönüp,

— Hep sizin yüzünüzden. Ne diye kaçarsınız? Sizi yakalayalım derken suçluyla, şikâyetçiyi kaçırdık işte.

Hadi siz de gidin artık! dedi.
işte böyle Selim Efendi... Treni kaçırdık iş elden gitti. Küçük kızla annem hastanede. Karımla kızım bir tanıdığın evinde kalıyorlar. Oğlum da cezaevinde. Ben de şimdi onu ziyarete gidiyorum. Hadi görüşmek üzere Selim Efendi...

AFERİİİN

Bu kadar parayı bana bir tahtada çıkarıp borç verecek arkadaş nerde? Ben de arkadaşlardan ikişer, içer yüz lira borç toplamaya başladım. Aldığım paraları el çantama dolduruyordum.
Kitap, basımevinde dizilmiş, basılmış, beni bekliyor. Basımcı parasını almak için fırfır beni arıyor. Ben de borç para bulmak için dört' dönüyorum.
Basımcı beni araya dursun, ben de para araya durayım, topladığım üçbin küsur lira çantamda, bir akşam eve geldim. Paraları ondan bundan, azar azar, küçük küçük topladığımdan ikişerbuçuk liralık, beşer liralık, onar liralık, en bütünü elli liralıktı. Onun için üçbin küsur lira, büyük görünmek isteyen her küçük şey gibi kabarıp kabarıp, şişip şişip duruyordu. Paraları çantama zor tıkıştırıyordum.
Sabahleyin, bu arsız paraları çantama tıkıp, erkenden yola çıktım. Hemen götürüp basımcıya vereceğim de, kitaplarımı alacağım.
Benim el çantam, yıllarca taşıya taşıya artık elim gibi bişey, bir organım olmuştur. Ancak çantam elimdeyken dengemi

bulabilirim. Çantam yoksa, dengem bozulur, yan yan yürürüm.
İskeleye geldim. Gişe kapalı. Salonda oturdum. Çantayı arkama, pencere içine koydum. Ensemi de çantaya dayadım ki, onu orda unutmayayım. Gazete okuyordum. Salon doldu. Kapılar açıldı. Ben de gidip biletimi aldım, vapura girdim. Eh, bizi epiyse de tanıyan var. Sağa sola selâmlar veriyorum. Çantasında üçbin lira olan adamın selâmı da bir başka oluyor.
— Merhaba...
— Merhaba efendim.
— Günaydın Beyefendi.
— Günaydın.
Bikez anlatmaya başladık, işin doğrusunu anlatalım. Karşısında zevkle oturulacak güzel bir kadın arıyorum. Hani vallahi kötü bir niyetle değil. Hem kadın memnun olsun, hem gözlerim memnun olsun diye... Ama karşımda oturan kadının gözleri benden tedirgin olacakmış. Orasını pek düşündüğüm yok.
Gelgelelim, vapurdaki bütün güzel kadınların karşısındaki yerleri, açıkgöz takımı kap
mış. Bizde şans yok. Bana da kala kala çirkin bir kadının karşısında boş bir yer kalmış. Sanki beni tedirgin etmek için numaralı koltuk ayırmışlar. Ama bayım, kadın öyle çirkin ki, insan kadının gönlünü almak için bile suratına bakamıyor. Kadının ne denli etkili bir çirkin olduğunu anlayın ki, gazeteyi yüzüme kaldırdım da, yine de kadının suratını görüyorum. Kadın değil, mübarek «ebedi hâtıra»...

Bikez suratına bak, bir daha ömrün oldukça unutamazsın. Allah bilir, o da beni miçin öyle düşünüyordur. Nasıl etsem de şu zor durumdan kurtulsam, diye düşünüp dururken, sağdaki peyke koltukta O’nu görmiyeyim mi? Ben O’nu görür görmez, birden yüreğim hop edip ağzıma geldi. Tam yirmi üç yıldır görmemiştim. Allah kem gözden saklasın, maşallah bir ae gelişmiş ki… Bir büyük adamın karısı olduğu her halinden belli. Hani kanlı canlı insanlar için «Suratından kan damlıyor» derler ya… Bununkinden yalnız kan değil, yağ, bal damlıyor.

Önce size O'nun kim olduğunu söyleyeyim. O, bir zamanlar tüy gibi incecik, gencecik bir kızdı. Ben onun sevgilisi değildim ama, o benim sevgilimdi. Bu kız için yanıp tutuşuyordum. Kız bana Allah rızası için bikez bile yüz vermemişti. Sonra ben bunu Allahın emriyle annesinden istetmiştim. Annesi de — utanmaz karı — Allahın emrine karşı gelerek «Geleceği olmiyan öyle bir adama verilecek kızım yok» diye bizi bütün mahalleye rezil etmişti.

İşte bu «O», o «0»dur. Baktım, beş kişilik yer de dört kişi oturuyorlar. Hemen çirkin kadının karşısından kalktım, orda oturan şişman adama,

— Müsaade eder misiniz? diyerek, O'nun yanına oturdum,

— Nasılsınız hanımefendi? dedim.

Neme gerek, yine kibar kadınmış.

— Teşekkür ederim, siz nasılsınız efendim? dedi.

— Mersi. Beni tanıdız mı?

— Aaa… tabi, hiç tanımaz olur muyum!..

Vaktiyle kızken bana yüz vermemişti, anası da «geleceği yok» diye beni bozmuştu ya. benim niyetim, şimdi bundan intikam almak.

Eh, ünlenmişim, herkes beni tanıyor. Kimbi- lir kadın içinden «Ben ne halt ettim de bu herifle evlenmedim» diye geçiriyordur. Yâni ben içimden, öyle düşünüyordur diye geçiriyorum. Ben öyle düşünürken O,
— Ne iş yapıyorsunuz? diye sormasın mı!
Tuuu... Hay Allah! Bir yazarın eski sevgilileri bile daha onun ne iş yaptığını bilmiyorsa, öyle ünün çekiver kuyruğunu. Çok bozuldum. Şöyle biraz kabararak,
— Yazar'ım... dedim.
Ağzını yaya yaya,
— Yaa... dedi, demek doğru dürüst bir *İş* bulamadınız. Çok yazık...
Kadın benimle dalga geçiyor.
— Evli misiniz? dedim.
— Evliyim, dedi, ya siz?...
Kadını çatlatmak için, yan yan süzerek,
— Evliyim, dedim. Çocuklarınız var mı?
— Var.
Hani, «yok» dese, «Oooh ya, benim çocuklarım var!» diyeceğim.
— Kaç çocuğunuz var?
— Beş...
Kadın beni yine bastırdı. Benim dört çocuğum var.
— Sizin kaç tane?
O'ndan üstün görünmek için attım:

– Sekiz.
Gözleri büyüdü.
– Maşallah desenize...
– Maşallah...
– Kocanız kim?
Kocasının adını söyledi. Kocası, adı söylenince hemen tanınan ünlü biri. Yirmi altı milyonun hiç değilse yirmi milyonu onu tanır.
inadımdan, tanımıyormuşum gibi,
– Ne iş yapar? Necidir? diye sordum.
O, beni umursamadı ya, hani ben de onun kocasını önemsemezmişim gibilerden...
—. Şimdi Avrupa'da... dedi.
Şöyle ağzımı büzerek, romantik bir pozla,
– Bâri mutlu musunuz? dedim.
Bir «Mutlu değilim» deyiverse, sevincimden orada iki göbek atıp hemen yerime oturacağım.
– Hem de nasıl!., dedi.
içimden «ne olacak, duygusuz karı!.. Senden de o beklenir. Hiç duygusu, duyarlığı yok ki, elbette mutlu olur» dedim.
O bana sordu:
– Siz de mutlu musunuz?
– Hüüü... Öyle mutluyum ki...
– Siz bir kaza mı geçirdiniz?
– Estağfurullah...
İnsana «kaza mı geçirdin?» diye sorulunca «estağfurullah» denmez ama ben şaşırmışım. Şaşkınlığımdan öyle dedim.
– Demin baktım, buraya gelirken yanpiri yanpiri

yürüyordunuz da...

— Eyvaaah! Yandım!., diye bağırdım.

Benim yanpiri manpiri gittiğim yok. Demek, elimde çanta yokmuş, buyüzden bir yana devrilerek yürümüşüm. Ben durmadan,

— Yandım, mahvoldum... Eyvah!., diye bağırıyorum. O da katıla katıla bana gülüyor. Kadınla tatlı tatlı «Mutlu musunuz?» filân diye konuşurken nasıl yerimden sıçramışım ki, herkes bana güldü.

Az önce karşısından kalktığım çirkin kadına koştum:

— Hanımefendi, demin burda çanta bıraktım mı?

Çirkin kadın bana gülmekten cevap veremiyor. Bir o yana koşuyorum, bir bu yana. Hem de biyandan,

— Yandım, eyvah!., diye feryat ediyorum.

— Ne oldu Beyefendi, neyiniz var?

— Paralar gitti.

Bilmem hiç başınıza geldi mi? Böyle zamanlarda kendi aptallığı, dalgınlığı aklına gelmiyor da, insan hep başkalarının kötülüğünü düşünüyor.

— Paramı çaldılar! diye bağırdım.

O katıla katıla gülürken,

— Bâri çok bişey mi? diye sordu.

— Üç bin lira...

— Ben de bişey sanmıştım. Ayol üç bin lira için insan böyle yırtınır mı?

— Üç bin lira ama, yanında da on bin lira daha vardı.

Şu insanoğlunda merhamet diye hiçbişey kalmamış. Benim üçbin liram uçmuş, canım yanmış, onlar bana gülüyor. Eğer

bir parçaçık yüreklerinde merhamet olsa, hâlime acırlar da, aralarında para toplayıp benim üç bin liramı verirler.
Bir de üstelik O’na fiyaka yapalım derken büsbütün kepaze olduk.
Ordan birisi,
— Kimden şüpheleniyorsunuz? diye sordu.
— Kimden olacak, kaptan da dahil, herkesten şüpheleniyorum, diye bağırdım.
Yolculardan biri,
— Cebinizden mi aldılar? dedi.
— Hayır, el çantamdaydı.
— Sakın dışarda unutmuş olmayın! Birden aklım başıma gelip fırladım Çanta, bekleme salonunda kalmıştı.
Vapur kalkmak üzere. Halatları çözmüşler, iskeleleri almışlar. Vapur açılıyor.
— Aman düşeceksin...
— Dur yahu...
— Atlama, ne yapıyorsun?
Kim dinler! Ben yallah edip kendimi attım. Atlamadım, bu iki elim iki kanat oldu, uçtum. Bir uzun atlama rekoru kırmışımdır; ama kimsenin haberi olmadı.
Kendimi iskelede bulur bulmaz.
— Çantaa, çantaa!... diye bağırmaya başladım.
Çantayı bıraktığım pencere içine baktım,
yok.
— Çanta... Yahu çanta. Gören yok m t'? Bir gazete satıcısı çocuk,
— Nasıl çantaydı amca? dedi.
—

Nasıl olacak, basbayağı çantaydı.
— Yeni miydi?
— Eh, yenice.
— Rengi nasıldı?
— Kahverengi.
— Büyük müydü?
— Orta boy.
— Vallahi ben görmedim amca.
— Hay Allah cezanı versin. Çanta, çanta...
Kalabalıktan bir ses yükseldi.
— Ben gördüm, çımacı aldı.
Ben bu kez,
— Çımacın... Çımacı! diye bağırmaya başladım.
Yine kalabalıktan biri,
— İskele lostromosuna verdi, dedi.
Biraz rahatladım.
— Lostromo nerede?
— Çanta mı? Sizin miydi?
— Evet, çanta. Benimdi.
— Lostromo başmemura verdi.
— Başmemur?...
— Başmemur çantayı karakola götürdü.
Karakol iskele alanında. Ok gibi fırladım. Yüreğim, kuş olup ağzımdan fırlayacak.
Basamakları ikişer, üçer atlayıp ilk kapıyı açtım.
— Çanta!... diye bağırdım.
Bir çocuğa aşı yapan doktor,
— Ne çantası? dedi.
—

Benim çantam.
— Ne olmuş?
— Kayboldu.
— Ne zaman?
— Sorguyu bırak bayım, çanta nerde?
— Yukarıya bakın. Burası belediye hekimliği...
Birkaç yanlış kapı daha açtıktan sonra, karakolu bulabildim. İlk girdiğim odada dört polis vardı.
— Çantaa! diye bağırdım.
— Ne çantası?
— Başmemur bulmuş, buraya getirmiş.
— Başkomiserin odasına bakın. Yandaki
oda.
Ben yandaki odanın kapısını öyle bir hızla açtım ki, içerdekilerin iki ellerini havaya kaldırıp teslim olmaları gerekirdi.
Paralar da, çanta, masanın üstündeydi. ikibuçukluklar, beşlikler, onluklar kabarmış, bir tepe olmuş. Sanki üç bin değil, üçyüz bin lira; Çanta da masanın üstünde.
Başkomiser, komiser, bir polis, iskele memuru, lostromo ordalar, paraları sayıyorlar.
— Bu paralar benim, çanta da benim. İskelede unutmuştum.
Başkomiser sordu:
— Çantanın sizin olduğu nereden belli?
— Çantanın benim olduğunu size öyle bir isbat edeceğim ki, başka hiçkimse, bu çantanın kendisinin olduğunu iddia edemez. Çantanın içinde yazılı bir kâğıt vardır. Çıkarın kâğıdı.

O gün gazetelerden birine vermek için yazıp çantaya koyduğum kâğıdı başkomiser çıkardı.

— Evet?

— Şimdi ben size o kâğıtta neler yazılı olduğunu ezbere okuyacağım.

Komiser kâğıdı eline aldı.

— Okuyun, dedi.

— Yazının başlığı: «Hükümet yanlış bir yoldadır.»

Başkomiser:

— Evet, dedi.

Komiser inanmadı. Eğildi, başkomiserin elindeki yazının başlığını okudu:

— «Hükümet yanlış bir yoldadır.»

— Öyle değil mi? dedim,

— Öyle, «Hükümet yanlış bir yoldadır.»

— Bu kadarı yetmez mi? Daha ne istiyorsunuz?

— Bunu başkası da söyleyebilir, herkes söyler. Arkasını okuyun.

— «Eski iktidar zamanında karakollarda yurttaşlara dayak atılmaktaydı. Demokratik bir rejime girdikten sonra, karakollardan dayağın kalkacağını umuyorduk. Oysa yeni iktidar zamanında da yurttaşlara karakollarda dayak atılmaktadır.»

— Tamam mı efendim?

Ben söylerken elindeki kâğıdı okuyan başkomiser,

— Tamam efendim, doğru, dedi.

— Bir yanlışım var mı?

— Var ama önemsiz. Siz «karakollarda yurttaşlara dayak

atılmaktadır» dediniz.

— Doğru değil mi?

— Doğru ama (yazıyı okuyarak): «Yurttaşlara karakollarda dayak atılmaktadır.» olacak. Önce «Yurttaşlar» sonra «karakol»...

— Artık çantanın benim olduğunu anladınız sanırım.

— Yooo... Devam ediniz. Bunları herkes söyleyebilir.

Ben yazdığım yazıyı ezbere okurken, başkomiser arada bir,

— Evet öyle... diyordu.

— Yazının ortalarına doğru başkomiserin kaşları çatıldı. Ben yine,

— Doğru değil mi? diye sordum.

Başkomiser,

— Ne münasebet!... Tabii doğru değil! diye bağırdı.

— Yâni elnizdeki yazıda benim dediğim yazılı değil mi? yazmıyor mu?

— Kâğıtta öyle yazılıysa, doğru mu?

İş gittikçe sarpa sarıyordu. Ben üçbin lirayı kurtarayım derken, ister misiniz, hazır kendi ayağımla karakola gelmişken, şuracıkta bir tutanak tutup da hükümeti kötülüyor diye beni mahkemeye versinler...

Yazının sonuna geldim. Hepsinin suratı asılmıştı.

— Artık çantanın benim olduğunu anladınız, dedim.

Komiser,

— Anladık, dedi.

Polise döndü:

— Bir tutanak düzenleyin de çantasını verin!

Öteki odaya geçtik. Bir memur daktiloda tutanağı yazmaya başladı. İskele memuru ile lostromo da başıma dikilmiş, öylece bekliyorlar. Artık işlerine gitseler ya... Çantayı bulmuşlar, karakola teslim etmişler. Tamam... Daha ne bekliyorlar?
Onların ne beklediklerini biliyorum ama, tepemde dikilmeleri de sinirime dokunuyor. Tunanak yazılıyor, onlar tepemde dikilmiş, ben de şöyle düşünüyorum:
«Kendilerine kaç para versem? Asıl parayı bulan lostromo. Ona yüz lira veririm. Baş- memurun yaptığı bir iş yok... Yok ama olsun, ona da elli lira vermeli. Hayır, elli lira az. Baş-memur ne de olsa başmemurdur. Lostromodan üstün. Ona da yüz lira vermeli. İyi ama ben bu paradan yüz lira bile verememem. Benim param değil ki, borç almışım. Borç morç, ya parayı iç etselerdi?... Durup dururken ikiyüz lira gidecek. Bu da enayiliğimin vergisi... İyi ama bu adamlar başımda dikilmiş, ne bekliyorlar? Ben şimdi bulara yüzer lira veririm. Az ama, gazetelerde de kendilerine teşekkür ilânı yayınlarım. Ayrıca, bir teşekkür mektubu ıie, Denizcilik Bankası'na bana yaptıkları iyilikleri anlatırım. Yüzer lira azdır. Gazeteler, «bir adam, kaybettiği üç bin lirayı bulan lostromoya 100 lira verdi» diye yazınca, bunu okuyanlar bana «tuu... utanmaz, cimri herif!» derler. Herkes bu parayı, şurdan burdan borç bulduğumu ne bilsin?... En iyisi ben bunlara ikişer yüz lira vereyim. Yok, yok, ikiyüzellişer...»
Ben işte böyle düşünüp dururken, tutanak düzenlendi. Polis, nüfuskâğıdımı istedi.
—

Nüfus kâğıdım yanımda yok.

— Getirin. Nüfus kâğıdınız olmazsa veremeyiz.

— Neden?

— Ya başkası da gelir, para benimdi, derse?..

— Nüfuskâğıdım olsa diyemez mi?

— Evet ama, biz parayı kime verdiğimizi biliriz. Nüfuskâğıdınız olmayınca sizin kim olduğunuzu nerden bilelim?

— Benim İşim acele. Bu çanta benden başkasının olamaz. Benden başkası, çantadan çıkan yazıyı ezbere okuyabilir mi?

— Doğru… Biz inanıyoruz ama…

Ama başmemur tepemde dikiliyor. Bitürlü gitmez.

Başkomisere sordular.

— Verin! dedi, çantanın başka sahibi çıkamaz.

Polisler de verecek. Bu kez, o iskele baş- memuru,

— Olmaz efendim, dedi.

— Bayım size ne? Siz bir çanta bulmuşsunuz, karakola vermişsiniz. Sizin işiniz bitti.

— Ne münasebet?

— Öyle değil mi canım? Çantanın verilip verilmemesine siz ne karışırsınız?

— Olmaz efendim. Ben sorumluluk alamam.

— Yahu sana ne birader?

Polisler bir yandan, ben bir yandan, iskele başmemuruna yalvarıyoruz. Polisler,

— Biz ne yapalım? dediler.

Başmemur,

—

Ben işletme Müdürüne telefon edeyim de… dedi.
Haaa, iş anlaşıldı. Başmemur, âmirlerine, içinde üç binlira olan çantayı bulup karakola teslim ettiğini söyliyecek, onlara ne kadar namuslu olduğunu gösterecek, onlar da siciline «aferin!» diye yazacaklar. Niyeti bu. Terslenmesi bundan.
Oysa bu tersliği yapmasa, gazetelerde kendisine teşekkür edeceğim, âmirlerine kendisi için teşekkür mektubu yazacağım, utanarak ikiyüz elli lirayı kabul etmesini rica edeceğim.
— Çok rica ederim, işim acele…
— Olmaz beyim, âmirlerime telefon edeceğim.
Güldüm,
— Peki, dedim, ben bu parayı yarın nüfus kâğıdımı getirir, alırım. Hadi siz âmirlerinize telefon edin de size «maşallah!» desinler.
Çıktım. Ertesi gün de çantamı karakoldan aldım.
Şimdi o iskele başmemuru ne zaman beni görse, yanındakilerine bişeyler fısıldıyor.
Geçen gün bir arkadaşım vapurda,
— Çok ayıp etmişsin… dedi.
— Ne yapmışım? dedim.
— Yahu, çantanı kaybetmişsin, içinde üçyüzbin lira varmış. Bulanlara çıkarıp otuz lira bile vermemişsin.
Vermem tabiî, dedim, üç yüz bin lirayı bulup sahibine veren namuslu adama en az altı yüz bin lira vermeli. Benim de o kadar param yoktu.

PAROLA

Göztepe’deki Kenan Paşa’nın köşkünde bugün büyük bir üzüntü var. Kenan Paşa barut olmuş, yanına yaklaşılmıyor. Ama Paşanın hakkı var. Torunu Öztunç yedek subaylığını bitirip geldi. Öztunç, askerlikte teğmenliğe yükselememişti. Birliğine asteğmen gitti, yine asteğmen rütbesiyle eve döndü. O yıl yedeksubay okulunu bitirip kıt'aya çıkan ikibinden çok asteğmen içinde teğmenliğe bitek yükselemeyen Öztunç’tu. Kenan Paşa bunu bitürlü kendine yediremiyordu.

Torunu eve dönmeden on gün önce Öztunç’un komutanı olan generalden bir mektup almıştı. Bu general, eskiden Kenan Paşa’nın birliğinde yüzbaşıydı. Kenan Paşa’nın da çok iyiliklerini görmüştü. Paşa’yı çok sayardı. Mektubu da bunun için göndermişti. General,

mektubunda, eski Paşa'sından özür diliyor, bütün, çabasına karşın, Öztunç’u teğmenliğe terfi ettiremediğini yazıyordu. Mektubu alınca Paşa vurulmuşa döndü. Hayatında hiçkimseye iltimas yapmamış, hiçkimseden de iltimas istememişti. Torunu için de iltimas yapılmasını hiç istemezdi. Ama nasıl olmuştu da bu Öztunç askerlikte başarı kazanamamıştı.

Kenan Paşa'nın babası, büyük babası da paşa idi. Kayınpederi, büyük kayınpederi, on lar da paşaydılar. Hele babası iki kez paşa olarak paşalığı perçinlemişti. Abdülhamit zamanında ferikliğe kadar yükselmiş, sonra padişahın gazabına uğrayarak rütbeleri geri alınmış,

binbaşılığa indirilmişti. Daha sonra yeniden yüksele yüksele binbaşılıktan ferikliğe yükselmişti.
Köşkün duvarları yağlı boya paşa resimleriyle doluydu. Her nereye başını çevirsen bir paşa resmi görürdün. Duvarlarda paşa resimlerinden boş kalan yerlere de eski andaçlar olan kılıçlar, madalyalar, nişanlar, sırmalar, beratlar asılmıştı.
Böyle bir köşkte doğup büyüyen Öztunç nasıl olmuştu da yedeksubaylı- ğında asteğmenlikten bir rütbe yukarı çıkamamıştı?
Öztunç, Kenan Paşa'nın beşinci torunuydu. Paşa'nın torunları İçinde en çok sevdiği Öztunç'tu. Bunun için Öztunç'un aile mesleği olan askerlikteki başarısızlığı Paşa'yı çok üzüyordu.
Kenan Paşa uzun yıllardır emekliydi ama köşkte boş durmazdı. Bahçedeki bütün yemiş ağaçlarını hizaya sokmuştu. Tavuk, hindi, kaç yetiştiriyordu. Her sabah kümesteki hayvanların yoklamasını yapardı.
Köşkün içindeki bütün koltuklar, sandalyeler, masalar hepsi hizada dururdu. Ayakkabılıktaki pabuçlardan biri, bir burun ileri çıkıp hizayı bozsa Kenan Paşa'nın sinirleri bozulurdu.
Köşkte tam düzenli bir yaşam vardı. Hangi eşyanın hangi gözde, hangi rafta durduğunu herkes bilmek zorundaydı.
Yemek yenirken Kenan Paşa birden aileden birine sorardı:
— Dolma kaleminiz nerede?
Kendisine bu soru sorulan,
— Ceketimin sağ iç cebinde, demek zorundaydı.
— Ceketinizin sol iç cebinde ne var?
— Para cüzdanım.

Kenan Paşa, herkesin hangi cebinde hangi eşyasının bulunacağını, günde bikaç kez söylerdi.
Köşkteki kediler bile nerelerde, ne zaman dolaşacaklarını, kendine ne zaman miyavlamanın yasak edildiğini öğrenmişlerdi. Kısacası Kenan Paşa, bir evin nasıl düzenli bir yaşam içine gireceğini herkese göstermiş, öğretmişti. Her gece saat 22 de yatağa girilecek, hem de uyunacak. Sık sık rüya görmek yasak! Bunun için de akşamları hafif yemek yemeli, uyurken insanın hiçbir yeri açıkta kalmamalı, insan gereksiz düşüncelerle kafasını yormamalı. Sabah saat altıda yataktan kalkılacak.
Hergün köşkte hangi yemeklerin pişeceği bir günlük emirle bildirilirdi.
Kenan Paşa, kalabalık ailesini, bahçesin
deki ağaçları, kümesteki hayvanları, evdeki kedileri disiplin altına alabilmek için o denli çok çalıştı ki, yorgunluktan, seksenaltıncı yaşının dokuzuncu ayında, eski paşa emeklisine inme indi.
Sağ yanı, sağ eli, sağ ayağı tutmuyordu. Konuşması da zorlaşmıştı. Peltek konuşuyordu. Ama bu durumu, onu köşk içindeki görevinden alıkoyamamıştı. Bir eliyle bastonuna, bir eliyle de duvarlara, merdiven trabzanlarına dayanarak tutmayan vücudunu sürükler, sabahın altısında daha uyanmayanlar varsa, bastonunu kapılara vurarak onları da uyandırırdı. Peltek diliyle komutlar verir, köşkte yaşaylanları korkudan titreterek görevlerini yapmaya çağırırdı.

İşte durum böyleyken, en sevdiği küçük torununun teğmenliğe yükselmeden terhis edildiği haberini aldı. Üzüntüsünden iki gün yatak odasından çıkmadı. Bu iki gün içinde köşkün bütün düzeni bozuldu. Gece yarılarına kadar oturanlar, öğleye kadar uyuyanlar oldu. Duvarlardaki resim çerçeveleri bile asılı durdukları çivilerde eğrildiler. Kenan Paşa eğri asılmış çerçevelere çok sinirlenirdi.
Sandalyelerin, masaların hizaları bozulmuştu. Bahçedeki kurt köpeği bile zamansız havlamaya, horozlar sabah olmadan ötmeye başlamışlardı.
Ama bu karışıklık ancak iki gün sürdü. Kenan Paşa ayağa kalkıp gezinmeye başlayınca herşey yine eskisi gibi yoluna girdi.
Öztunç askerden dönmüş, köşke gelmişti. En çok Öztunç'u sevdiği için onun başarısızlığına çok kırılan Paşa,
— Onu gözüm görmesin! diye bağırdı.
Köşktekiler Kenan Paşa'ya bişey olur, yüreğine iner diye korkuyorlardı. Öztunç'u bağışlaması için Kenan Paşa'ya çok yalvardılar. Ama eski asker bütün sertliğiyle en çok sevdiği küçük torununu görmek istemedi.
Öztunç, sarışın, filiz gibi ince, tüy gibi uçarı, sevimli bir gençti.
— Babamın beni dinlemesi lâzım. Açıklayayım, eğer suçum varsa, o zaman ne isterse söylesin... deyip duruyordu.
Köşkün büyük salonunda aile meclisi toplandı. Öztunç'u dinliyeceklerdi. Gerçekten teğmenliğe terfi etmemekte bir suçu yoksa, gidip Kenan Paşa'ya anlatacaklardı.

Salonda toplananlar kadınlı erkekli on dört kişiydiler. Üstü mermer, yaldızlı büyük masanın çevresinde toplanmışlardı. Duvarlarda asılı, oyma yaldızlı çerçeveler içindeki paşalar onlara bakıyorlardı.

— Anlatınız oğlum Öztunç, sizi dinliyoruz.

Bunu söyleyen' seksen yaşındaki küçük amcasıydı.

Öztunç anlatmaya başladı.

— Kimse hakkımı yemedi. Bana haksızlık eden olmadı. Beni terfi ettirmemekte haklıydılar. Ancak benim hiç kabahatim yok. Ne olduysa hep o Zileli Ömer Ali yüzünden oldu.

Delikanlının heyecandan sesi titriyordu. Neredeyse ağlayacaktı.

Amcası,

— Zileli Ömer Ali mi? O da kim? diye sordu.

— Zileli Ömer Ali benim takımında bir er. Ne olduysa hep onun yüzünden oldu. Yoksa beni bütün üstlerim seviyordu. Hiçbir gün görevimde aksamadım. Teftişlerimi çok iyi verdim. Benim takımımdaki erlerin hepsine okuma yazma öğrettim. Atışta hepsi de iyi dereceler aldı. Gece gündüz çalıştım.

Amcası,

— Esasen bu noktaları generaliniz de mektubunda yazıyor. Ama neden terfi edemediğini yazmıyor. Her halde büyük bir suç işlemiş olacaksın. Onu söyle! dedi.

— Terhisime bir ay kala manevraya çıkmıştık. General, babamı tanıdığı için benim takımımı tümen karagâhına aldı. Manevrada biz kırmızı kuvvetlerdendik. Benim

takımım, tümenin karargâh hizmetindeydi. Geceleri, karargâh çadırını bekliyorduk. Her gece nöbetçilere ayrı bir parola ve işaret veriyordum. Bu parolalar, işaretler her gece değişiyordu. Geceleyin oralarda birisini gördüler mi, nöbetçiler «Dur!» diye bağırıp önce «parola?» diye soruyorlardı. Onu da bilirse, kırmızı kuvvetlerden olduğu anlaşılıyor ve içeri bırakılıyordu.

Bu Zile'li Ömer Ali benim emir erimdi. Bir gece bizim takımı nöbet yerlerine göndermeden, erlere,

— Arkadaşlar, bu gece parola «yağmur», işaret de «kadın» dır. Anladınız mı? dedim.

Hep birden,

— Anladık komutanım, dediler.

— Tekrarlayın: Parola?

— Yağmur! diye bağırdılar.

Hep birden,

— İşaret?

— Kadın!... diye bağırdılar.

— Sakın unutmayın. Kim parolayı bilmez, işareti söylemezse, anlayın ki, mavi kuvvetlerden biridir. Aman dikkat!.. Parolayı, işareti söyleyemezsem beni bile bırakmıyacaksınız. Beni bile, anladınız mı?

— Anladık komutanım.

Özellikle «yağmur», «kadın» gibi bildikleri kelimeleri seçmiştim ki, akıllarından çıkmasın. Karanlık bastı. Nöbetçiler nöbet yerlerine gittiler. Gece yarısına doğru Ömer Ali'ye «karargâha git, bir haber var mı bakalım» dedim. Ömer Ali gitti. Ben de portatif karyolama uzandım.

Uyumuşum. Bir de sabahleyin uyandım ki ortalıkta benim takımdan başka hiçkimse kalmamış. Bir benim çadırım kalmış, bir de benim nöbetçiler. Bizim Ömer Ali bir nöbetçinin karşısında duruyor. Nöbetçiye,

— Bırak geçeyim arkadaş, acele emir var, diyor.

Nöbetçi de ona,

— Parolayı, işareti söylemezsen, babamın oğlu olsan bırakmam, diyor.

Ömer Ali,

— Akşamdanberi söylüyorum ya... diyor.

Nöbetçi bağırıyor:

— Parola?

— Irahmet...

— Değel...

— Vallaha irahmet gardeşım.

— İşareti vir.

— Avrat...

— Değel...

Karargâhtan yazılı emir göndermişler. Gece saat üçte çadırlar toplanıp düşman, yani mavi kuvvetler takip edilecekmiş. Ömer Ali yazılı emri almış, gelmiş, ama nöbetçi bırakmadığından içeri giremiyormuş. Sabaha kadar nöbetçiyle mücadele edermiş.

— Parola?

— irahmet...

— Değel. İşaret?

— Avrat...

— Değel...

Sabaha kadar böyle. Bütün birlikler gitmiş, bir bizim nöbetçiler kalmış.

Tepem attı. Koştum. Ömer Ali'ye,

— Ben size parola «yağmur», işaret «kadın» demedim mi? diye bağırdım.

Ömer Ali,

— Ben de öyle diyorum komutanım, gene de bırakmıyor... dedi.

— Ne diyorsun?

— Parola «ırahmet», işaret «avrat».

— «Rahmet» değil, «yağmur»...

— Hep bir kapıya çıkar komutanım, «irahmet» de bir «yağmur» da bir...

Takımı hemen topladım, dağlarda, bayırlarda araya araya altı saat sonra karargâhı bulduk. Generale durumu anlattım. Gülümsedi.

— Bir daha böyle şey olmasın! dedi.

O gece takımı yine topladım.

— Arkadaşlar, parola «manda», işaret «elbise»... sakın unutmayın. Parolayı, işareti bilmeyeni içeri salmıyacaksınız. Ben olsam, beni bile. Tekrarlayın! Parola?

— Manda!

— İşaret?

— Elbise!

Oç kez hepsini tekrarlattım. Unutmasınlar diye yine iyi bildikleri kelimeleri seçmiştim. Nöbetçiler, nöbet yerlerini aldılar. Ben de, Ömer Ali'yi karargâha bir emir varsa

getirsin diye yolladım. Sabah oldu. Bir de uyandım, ortada yine bir bizim nöbetçiler, bir de benim çadır kalmış...
Nöbetçi, Ömer Ali'ye,
— Parola? diye bağırıyor.
O da.
— Camus! diyor.
— Değel!..
— Vallaha camus kardaşım.
— Değel. İşaret?
— Urba.
Bütün gece böyle çekişir dururlarmış. Koştum. Ömer Ali'ye,
— Ben size parola «manda» demedim mi? diye bağırdım.
— Hep bir kapıya çıkar komutanım. Manda da o, camus da o.
— İşareti, elbise, demedim mi?
— Dedin. Ben de «urba» dedim.
Takımı topladım, çıktık yola. Ancak akşama doğru birliğimizi bulabildik. Generale durumu anlattım. Bu kez gülmedi.
O gece parola olarak «ölü», işaret olarak da «yatak» kelimelerini verdim. Türkçe olsun da unutmasınlar dedim. Her ere on kez de tekrarladım. Ömer Ali'yi yine karargâha gönderdim. Ama bu kez yatmadım. Onun geleceği yol üstündeki nöbetçinin yanında, bir
çalı dibinde bekledim. Biraz sonra nöbetçiye doğru bir gölge yürüdü.
Nöbetçi,
— Parola? diye bağırdı.

Karanlık içinden ses yükseldi:
— Mefat...
— Değel... işaret?
— Döşek.
— Değel...
Bu, Ömer Ali'nin sesiydi.
— Parola?
— Mefat...
— İşaret?
— Döşek...
— İkisi de değel...
Yerimden fırladım.
— Gir içeri! diye Ömer Ali’ye bağırdım.
Hemen Ömer Ali’yi emir erliğinden çıkardım. İşler de yoluna girdi. Ömer Ali’den başka herkes takımda parolayı, işareti öğreniyordu.
Manevranın son gecesiydi. O gece parola «Papağan» işaret de «kafa» idi. Nöbetçiler yerlerini aldılar. Emir erliğinden çıkardığım Ömer Ali de karargâhın hemen önünde nöbetçiydi.
Emir erim çadırıma geldi,
— General sizi istiyor, dedi.
Hemen çadırdan çıktım. Saat 23 sularıydı. Yol üstündeki nöbetçi,
— Parola?., diye bağırdı.
Sesinden tanıdım, Ömer Ali'ydi. Benim bir huyum vardır. Bana bişey birdenbire sorulunca söyleyemem. Birdenbire,
— Adın ne? diye sorsalar adımı unuturum.

Karanlığın içinden iki adım ötemdeki Ömer Ali birden,

— Parola? diye bağırınca, ben parolanın ne olduğunu unutuverdim. Daha doğrusu parolanın «papağan» olduğunu biliyordum da «papağan» kelimesi bitürlü aklıma gelmiyor.

Ömer Ali boyuna,

— Parola?., diye bağırıyor.

— Ömer Ali, ben takım komutanıyım, diye seslendim.

— Biliyorum teğmenim, bizim komutansın. parolayı demeyince bırakmam. Senin emrin öyle.

O böyle söyleyince ben «papağan» kelimesini büsbütün unuttum.

— Ömer Ali, ben senin teğmenin değil miyim?

— Teğmenimsin komutanım. Hiç kıpırdama, parolayı demeyince bırakmam.

Bir gece önce, nöbetçilerden birini, parolayı söylemeden beni bıraktığı için cezalandırmıştım. Ömer Ali de kendisini şimdi denediğimi sanıyordu.

— Oğlum Ömer Ali, bırak geçeyim, general çağırmış.

— Bırakmam komutanım. Mareşal çağır- sa bırakmam. Parolayı ver, geç...

Generalin çadırı da az ilerde. Benim çadırla generalin çadırı arasında elli adım var /ok.

General benim gelmediğimi görünce çadırından çıkmış.

— Asteğmen Öztunç! diye bağırıyor.

Ben de ona,

— Geliyorum, Generalim, diye seslendim.

Ömer Ali,

– Parolayı vermeyince bir yere gidemezsin… dedi.
– Oğlum Ömer Ali, ben…
– Biliyorum komutanım, bizim komutansın. Parolayı vermeyisin bırakmam.
– Dilimin ucuda Ömer Ali, ama aklıma gelmiyor.
General bir daha çadırından çıktı,
– Asteğmen Öztunç!.. diye bağırdı…
Ben de,
– Geliyorum, Generalim, diye seslendim.
Ömer Ali,
– Hiç kıpırdama olduğun yerde dur! dedi.
– Oğlum Ömer Alil
– Buyur komutanım.
– Yahu dilimin ucunda.
– Söyle komutanım… Dilinin ucundaysa söyle gitsin. Parola?
– Hay Allah… Bir kuştu ama… Vallahi biliyorum, aklıma gelmedi işte…
Biz böyle çekişirken General, çadırının ağzından kızgın kızgın bağırdı:
– Nerdesin Öztunç?
– Burdayım generalim, geliyorum.
Ömer Ali,
– Parola? dedi.
– Ömer Ali, ben bu kuşu biliyorum. Adı aklıma gelmiyor. «P» li bir şey «P» harfi var.
– Parola?
– Kuş.
–

Değel...
— Konuşan bir kuş işte. İnsan gibi konuşur.
— Parola?...
— «P» var, «P» li konuşan kuş. Karga büyüklüğünde, öyle değil mi?
— Değel...
Generalin sesini duydum:
— Öztuuuuunç...
— Buyur generalim.
— Nerdesin?
— Burdayım generalim. Geliyorum.
Nöbetçiye bağırdım:
— Ömer Ali!
— Buyur komutanım.
— General çağırıyor.
— Çağırsın komutanım. Parola?
— Ömer Ali, bu bir kuş. Kafeste olur. Karga kadar bişey, «P» var. «P» li kuş. Bak biliyorum.
— Biliyorsan söyle komutanım.
General gürledi:
— Öztuuuunç!
— Geliyorum generalim.
— Nerden geliyorsun?
— Burdan geliyorum
— Haydi gel!
— Başüstüne.
Nöbetçiye döndüm,
— Ömer Ali.
—

Buyur komutanım.

— O kuşun adını sen söyle de hatırlat oğlum. Ben unutmuşum.

— Vallaha ben de unuttum komutanım. Bilsem söylerim, ne çıkar.

— Bilmiyorsun da «kuş» deyince neden bırakmıyorsun?

— Kuş değel. Kuş ama ne kuşu? Doğrusunu desen benim aklıma gelir komutanım.

— Konuşan bir kuş. İnsan gibi konuşur. Karga kadar blş kuş «P» var... «P» li... Karga... Parga...

— Değel...

— Kapga... Papga... Karpa... Pappa... Dilimin ucunda...

Generalin çadırından bir er çıktı. Ömer Ali ona,

— Parola? diye bağırdı.

Gelen er,

— Papağan!... dedi.

Ben de birden,

— Hah, papağan!., diye yürüdüm.

Ömer Ali bu kez,

— işaret? dedi.

Gelen er,

— Kafa... dedi.

Ben de,

— Kafa... diye bağırdım.

Er... bu yana, ben o yana geçtim. Karşılaştığımız er selâm verdi.

— Komutanım, general sizi istemiyor. Artık gelmesin diyor, dedi.

Gün de ağarıyordu. Biz iki saat, Ömer Ali ile parolayı düşünmüşüz. Başka bir erle onbaşı geldi. Ömer Ali’den nöbeti aldılar. Ben de kendi çadırıma gittim. O gün manevra bit
ti. Bir hafta sonra da terhis olduk. Yoksa ben başka hiçbir kusur işlemedim.
Amcası, Öztunç'a,
— Peki, parola neymiş? diye sordu. Öztunç,
— Parola mı? dedi.
— Evet, parola neymiş?
— Hay Allah, şimdi aklımdaydı. Demin söyledim ya amca...
— Demin mi? Ne dedin?
— Vallahi biliyorum. Bir kuş, «P» li bir
kuş.
— Pırpır mı?
— Değil canım. Hani konuşur, Parga mı ne... Papağa... Hay Allah...
Amcası,
— Her neyse, dedi, biz gidip bu söylediklerini Paşa'ya anlatalım.
Aile meclisi dağıldı. Olup biteni Kenan Paşa’ya anlatmaya gittiler.

DAMATLIK ŞAPKA

Tahtakale’den Çakmakçılar’a doğru çıkarken Kemânevî Hanı sağ kola düşer. Lâcivert şayak elbiseli delikanlı hana girdi. Avluda, tulumbanın yanında, alçak hasır iskemleye

oturmuş, bacak bacak üstüne atmış, kehribar teşbihini şakırdatarak çeken odabaşının yanına gitti,

— Eksik artık hakkını helâl et Durmuş Ağa, dedi, kısmetse sabah erkenden çıkıyoruz yola.

İki eliyle, odabaşının elini yakaladı, saygıyla sıkıp sallamaya başladı. Odabaşı,

— Demek gidiş?.. Benden yana helâl olsun… dedi.

— Ne yapalım Durmuş Ağa, köyü boşlamaya gelmez. Güzün gene geliriz buraya inşallah…

— Bu Musa da sizin köyden mi, Mehmet? diye sordu.

— Bizim köyden değil, ama yakın.. Onların köyü bize sekiz saat çeker.

— Bu Musa neden hiç sılaya gitmez?

Beş yıldır yaz kış burda…

Mehmet,

— Bilmem, dedi ama odasına girince düşünmeye başladı. Sahi, bu Musa neden beş yıldır köye gitmiyordu?

Tek pencereli han odalarına akşam erkenden iner. Mehmet, duvardaki çiviye asılı, arkası aynalı beş numara gaz lâmbasını yaktı. Yatağına uzandı, iki elini başının altına destek yapıp düşünmeye koyuldu. Bu Musa neden hiç köye gitmezdi?

Aşağıdan, ocaktaki koca kazanda koyun kelleleri kaynatan başçıların gürültüleri geliyordu. Bir çift kunduranın kabaraları taşlarda garç gurç sesler çıkarıyordu. Bu gelen Musa’ydı, onun ayak sesleriydi.

Musa, küfeyi sırtından indirdi, kapının önüne koydu. Odaya girdi. Lâmbanın erkenden yakılmış olmasına canı sıkıldı.

Oda arkadaşı ertesi gün gideceği için, sesini çıkarmadı.
Urban güzel, dedi, kaça aldın?

— Pahalı.
— Pahalı da kaça?
— Bil bakalım, bir fiyat biç…
— Yüz kaymeye alabildinse iyi.
Mehmet kurnaz kurnaz güldü:
— Doksanaltıya aldık.
— iyi almışsın.
— Bir de fötür (fötr) alacaktık ya, meret, urbadan pahalı. Yüz pangınot bir fötür.
«Fötür» sözü geçer geçmez Musa'nın suratı allak bullak oldu. O da arkadaşı gibi sırtüstü yatüğa uzandı. Kafası, göze batacak kadar büyüktü. Sol gözü, alt kapağından yırtılmış, gözü aşağı doğru büyümüştü. Alnındaki yaranın dikiş izi belli oluyordu. Dudaklarının birleştiği yerden yukarıya, sağ yanağında da bir derin yara izi görünüyordu.
Mehmet,
— Odabaşıyla helâllaşırken seni sordu, dedi.
Musa,
— Benim neyimi sordu? dedi.
— Neden sılaya hiç gitmez? diye sordu.
— Ona neymiş?..
Sustular. Az sonra Mehmet,
— Köyde bir bozuk işin var ya senin, ne olduğunu anlamadım, dedi.
Musa sesini çıkarmadı.
— Şişt len Musa, söylesene len, neye köye varmıyorsun?

– Ben gayri köye gitmem.
– Neye?
– Kahrettim.
– N'oldu ki?
– Kimseye söylemezsen…
– Tövbe olsun söylemem…
– Biz seninle birlik bu İstanbul'a geldik mi?
– Geldik.
– Benim, İstanbul'a bu ikinci gelişim. İlk gelişimi sakladım senden. Benim analığımın bir dayısı var. Ben de dayı derim. Bu dayımın bir üveği kızı var, adı Güllü. Benden üç dört yaş küçük olduğundan hep bir arada büyüdük. Bigün ben dereye camusları götürmüştüm. Yukardan «Musaa, hay Musaaaa!» diye biri bağırıyor. Baktım, bu bizim Güllü. «Ne var kız, ne ünneyip duruyorsun?» dedim. «Koş, koş, hele koş Musa, köye bir herif geldi, kafasına horoz ibiği gibi tepelik geçirmiş» dedi.

Camusları orda kodum, yanına vardım. Biz bununla koştuk, bir de kahvenin önüne geldik, sahi orda tepelikli bir adam. Bizim köy, o zamanacak hiç fötürlü görmemişiz. Herif tahsildarmış. Muhtar, fötürlüyü aldı, köy odasına götürdü. Biz başladık gülmeye, Güleriz, güleriz ha güleriz…
Güllü’nün gözlerinden gülmeden yaş geliyor.
Neyse uzatmıyalım, bu Güllü büyüdü, bir koca köyün biricik güzeli. Daha da bize kulak asmaz oldu. Bütün köy delikanlıları hep Güllü’nün ardından. Yabana gidecek diye yüreğim oynuyor. Kızı bir görüp de iki söz söylemenin yolu yok.

Bizim köyde Şirin Kadın derler bir karı vardır, türkü düzer, nâme taşır, aracılık eder, satıcılık eder, her iş bunda. Şirin Kadın'a derdimi açtım. O da Güllü'ye demiş. Uzatmayalım, biz bu Güllü'yle bir gece onların ahırının arka kapısında buluştuk. «Kız Güllü, imansız, beni yaktın yandırdın, insan bayramdan bayrama bir görünmez mi hiç...» dedim. «Analığım koyuyor mu ki...» dedi. «Kız, bu bizim iş n'olacak... Seni Kel Mamıd'ın Arif'e veresiler- miş... Arif'e varırsan, kız seni yaşatmam, bilmiş ol» dedim. «O isteye yatsın, Arif'e varan kim?» dedi. «Kız imansız, bana varacak mısın?» dedim. «Ne sana, ne Arif'e varırım» dedi. «Beni kanlı bıçaklı etme imansız, söyle yüreğinde kim var?» dedim. «Hiç kimse de yok» dedi. «Öyleyse derdin ne?» dedim. «Hani biliyor musun, köye bir zaman bir herif gelmişti. Tepesinde horoz ibiği gibi tepelik vardı» dedi. «Tahsildarı mı diyorsun, bildim. Kız, ona tepelik denmez, fötür denir» dedim. «O fötürden bi dene de sen alsana» dedi. Demesiyle ahıra kaçtı. Kapı kolunu arkadan vurdu. Kapıya yüklendim. «Zorlama, vallaha bağırırım» dedi. «Kız, bu iş ne olacak, bişey desene...» .dedim. «Ben diyeceğimi dedim ya...» dedi. Kaçtı içeri. Anladım, başımıza bir fötür geçirirsek, kız bizimle evlenecek. Devrisi gün nahiyeye vardım. O zaman nahiyeye daha ikinci varışım. Fır döndüm, hiçbir dükkânda fötür yok. İnsanlara bakıyorum, hiçbir fötürlü yok. Derken karşıdan iki fötürlü gördüm. Düştüm bunların ardına. Kim bunlar, diye sordum. Biri nahiye müdürüymüş, biri de öğretmenmiş. Demek, adam olan adamların hepsi de fötür giyer. Bu Güllü akıllı bir kız. Bu

fötür erkek kısmına da yaraşıyor arkadaş. Erkeğe bir erkeklik daha veriyor. İçimden «Aferin kız Güllü» dedim. Allah’ın izniyle ben bir fötür alırım. Bizim köyde fötür denen şey daha âdet olmamış. Fötürü başıma kondurur, sonra da bir düğün yaparız ki, Kel Mamıd'ın Arif de şaşsın.

Köye döndüm. Niyetim, kasabaya varıp bir fötür almak. Tam o sıra benim askerliğim çıkmadı mı arkadaş!.. Askere gideceğimin akşamı, biz Güllü’yle gene ahırın arka kapısında buluştuk. Beni görünce «Haniya fötür koyacaktın tepene, yalancı...» dedi. «Kız, fötür işi kolay. Nahiyeye vardık işte, fötür satan bir dükkân bulamadık. Şimdi de askere gidiyoruz, imansız. Dönüşün bir fötür alacağız» dedim. Ahıra kaçtı, arkadan kolu sürdü. «Zorlama, vallaha bağırırım» dedi. «Kız, tepemize fötür takmağa kısmet olmadı, askerliğimiz çıktı. Dönüşümüzü bekleyecek misin? dedim. «Hele fötürü kafana koy da gel...» dedi, sustu.
Şirin Kadın'la haber ilettim: «Biz tükürdüğümüzü yalamayız, başımıza fötürü de koyacağız. O da dursun sözünde, yolumuzu gözlesin. Yoksa onu sağ komam.»
Uzatmıyalım arkadaş, askere gittik. Askerlikte, üç vilâyetle beş de ilçe gördük. Benim gözüm hep fötürlülerde. Arkadaş, bu fötür erkeği bir başka erkek yapıyor. Bir bakıyorsun, karşıdan kral geliyor. Herif, bir de fötürü başından çıkarıyor ki, hiçbir adamlığı yok. Fötürü tepesine konduruyor, oluyor kral...
Askerlikte, bilirsin, cıgara parası zor bulunuyor, fötürü nerden alacağız. Tezkereyi alışın köye döndüm. Şirin Kadın «Bu Güllü kız, fötür fötür, der durur, bu fötür de ne?» diye

sordu «Sen bilmezsin Şirin Kadın» dedim. Akşamı biz ahır arkasında Güllü'yü gördük. «Kız, vatan vazifemizi de yaptık İşte, razı mısın?» dedim. «Hani tepende fötürün? Fötür olmamış olmaz» dedi. «Kız askerlikte fötür mü olurmuş... Askerden taze geldik. Evvel Allah'ın sayesinde bir fötür edineceğiz» dedim. Kolundan yapışacakken içeri kaçtı. Kız, fötür fötür, diyor da daha demiyor. Kasabaya vardım. Fötürler pahalı, yanına yanaşılmıyor. Olacağı yok. Köye döndüm. Gece basınca ahır kapısında Güllü'yle buluştuk. Beni gördü, «Hani fötürün?» dedi. «Dur kız, dinle. Biz bu fötürü
kafamıza koymak için gurbete çıkacağız, başka yolu yok. Yarından tezi yok, yola çıkarız İstanbul denen gurbetlik yere varırız. Orda çalışırız. Başımıza bir fötür oturtur, sılaya döneriz. Var mı buna bir diyeceğin, imansız?» dedim. Konu sürdü. «Fötürü tak da gel» dedi. «Kız, kısmet olursa, Allahın izniyle biz bu fötürü takacağız, yolumuzu bekle. Sözünden dönersen seni yaşatmam» dedim.
Uzatmıyalım arkadaş, biz bu İstanbul denen yere vardık. İlkin, belediyede çöpçülük işi bulduk. Ha babam çalış, de babam çalış, arkadaş fötür parası toplanmıyor. Fötürün en boktanı kırk kayme. Baktım olacağı yok, altı ay çöpçülükten sonra bir daireye odacı durdum. Dört ay diyende kırk kaymeyi biriktirdim. Fötürcüye gittim, fötür olmuş elli kayme. Bu fötür dediğin, kediyi aslan yapıyor. Yirmi kaymeye de fötür var ama, aslanı kedi yapıyor. Biz bir boktan fötür almışız, tepemize koymuşuz. Güllü bizim tepemizdeki fötürü beğenmemiş, neye yarar? Uzatmıyalım

arkadaş, ben üç ay orda, beş ay burda çalış ha çalış, yüz pangınotu cebime koydum. Fötürler olmuş seksen kayme. Fötürcüye gittim. Arkadaş insanda kısmet olmalı. Bu kez de hiç bir fötür kafamıza uymaz. Hepsi küçük... Fötür, tepemize kelebek konmuş gibi kalıyor. Bunun bir terzisi yok mu? Kendimize ısmarlama bir fötür diktirelim dedik. Arkadaş, bu fötürler ölçü üzerineymiş. Bu bizim kafamızın ölçüsüne uygun fötür yapılamazmış.
Koca İstanbul'da ne kadar şapkacı dükkânı varsa hepsini bir bir dolaştım. Anla, bende nasıl bir kafa var ki, hiçbir fötür başıma uymuyor. Sonunda bir şapkacının vitrininde koskoca bir fötür gödüm. İçeri girdim.
— Kaça şu fötür? dedim.
Şapkacı,
— Satılık değil... dedi.
— Satılık değil de neden koydun cam önüne?
Adam,
— Reklâm içindir o... dedi.
— Her niçin olursa olsun canım, hele koy şunu başıma.
Şapkacı, koca fötürü vitrinden alıp başıma koyunca gülmeye başladı,
— Maşallah, amma da kafa varmış sende be! dedi.
— Kaça bu fötür? dedim.
— Satılık değil ama, hadi yüz lira ver de sana vereyim...
— Amanın... Hiç yüz lira olur muymuş...
Şapkacı,
— Canın isterse, dedi, sen bu kadar bü yük şapkayı zor bulursun da giyersin...

Ben de elimi başımda şaplatıp,

— Sen de bu kadar büyük kafayı zor bulursun da o fötürü satarsın» dedim.

Şapkacı bir güldü, bir güldü bu sözüme. Pazarlığı uzatmadı, seksen pangınota fötürü verdi. Neyse, biz bu fötürü kafamıza koyduk. Köyden geleli dört yıl geçmiş. Döneceğiz de Güllü'yle evleneceğiz.

Fötür tepemizde, fötürcünün dükkânından çıktık.

Çıkmamızla arkadaş, bu bizim tepemizdeki fötür uçmaz mı? Belle ki tepemizdeki essahtan bir kelebek... Fötür kelebek olmuş arkadaş, havada uçuyor. Yahu, işe bak... Güllü, fötür fötür der durur, biz on yıldır fötür fötür der dururuz. Dört yıl çalışıp, kafamıza bir fötür kondurduk, o da uçtu... Ben de fötürün arkasından havaya uçtum arkadaş Fötür uçar, ben uçarım, fötür konar, ben konarım. Tam tutacağım, fötür tekrardan uçar. Ardından bende uçarım. Bu fötür bize kısmet mi, değil mi? Millet toplanmış, hep bana güler. Ulan,güleceğinize şu fötürü tutsanıza... Fötür sanki büyülü arkadaş, bitürlü ele geçmez. Derken, birden gözümde şimşekler çaktı, ben fötürü tutacağım diye koşarken tam-vayın altında kalmamış mıyım! Kendimi bilmemişim. Bayılmışım da, gene de «fötür fötür» dermişim. Fötürü tutmuşlar, ikimizi arabaya koyup hastaneye getirmişler. Bir hafta gözüm kapalı, fötür de fötür, demişim. Bu gözümü gördün ya, işte o zaman sakat kaldı.

Fötürü tepemize taktık, hastaneden çıktık. Uçmasın diye fötürün üstünden, çenemizin altına bir mendil bağladık. Sağlıkla vapura bindik çok şükür. Güverteye çıktık, «Hey İs

tanbul, başıma ne işler getirdin sen!» diye bakıyorum dışarı. Vapur da düt diye öttü, kalktı. Vapurun kalkmasıyla bir yel üfürüp, mendili de, fötürü de alıp gitmez mi! Ben başladım, «Fötür, *fötür*» diye bağırmaya. Fötür, martı kuşu gibi havada uçuyor. Millet de başıma toplanmış, ben «Fötür, fötür» dedikçe hep gülüyor. Ben kendimi tutamadım, fötürün ar
dından kendimi havaya kapıp koyverdim. Suyun içinde fötürü tuttum, daha gerisini bilmiyorum. Vapur gitmiş arkadaş, biz fötürle kalmışız. Bizi denizden çıkarıp hastaneye yatırmışlar. Bitürlü avucumdan fötürü sökememişler. Bu dudağımı gördün mü, işte o sıra denize atlarken vapurun demirine takılmış da yırtılmış. İki ay diyende hastaneden çıktık. Bu kez fötürü, benim bu tahta çantaya yerleştirdim. Vapura bindim. Bu fötür çantanın içinden de uçacak değilya... Çantayı elimden bırakmıyorum. Neyse arkadaş, biz vapurdan indik. Bir otobosa bindik. Otobosçu, çantayı yanıma bırakmaz. İlle otobosün üstüne koyacak. Yanma almak yasakmış. Yahu, fötürü hiç bırakır mıyım? Fötürü kafama koydum, çantayı verdim. Otobüs kalktı. Şoför de bir deli, sürer de sürer... Ulan hızlı sürme şunu. Sürer... Derken arkadaş, fötür başımdan havalanıp- da, pencereden uçmaz mı? Ulan bu ne biçim fötür? Biz, arkadaş bir fötürü zaptedemiyoruz. Bir kez şunu tepemizde Güllü görüp de, düğünü etsek, ondan kelli cehenneme uçsun. Ben «fötür, fötür» diye başladım bağırmaya. Yolcular güler, şoför otobosu durdurmaz. Pencereden nasıl attım kendimi, hiç sorma... Arkadaş, kendimi pencereden

atınca, ben turşu olmuşum. Emme fötür de elimde. İkibuçuk ay memleket hastanesinde yattım. Bir daha ben fötürü başıma giyermiyim? Bu kez çantaya iyice yerleştirdim. Otobos çantayı içeri almadığından, bir kamyona bindim. Yüklerin en üstüne çıktım. Kamyon kalktı. Çantaya bir yapışmışım ki arkadaş, Azrail gelse elimden sökemez. Neyse köye geldik, fötürü kafamıza taktık, köyün yoluna girdik. Fötür bir fırsatını bulsa uçacak ama, elim başımda, fötürü sıkıca tutmuşum. Köye geldik. Kahveye girdik ki, amanın arkadaş, her delikanlının başında bir fötür yok mu? Ulan bu kadar fötür nerden çıktı? Bizim köy hep fötürlü olmuş. Arkadaşlar bizi tanımadılar. Çünkü, ikidebir başımızdan uçan fötürü yakalamak için kendimizi ordan oraya çarpmaktan bizde tanınacak surat kalmamış. Zar zor kendimizin Musa olduğunu tanıttık. Ordan da eve vardım. Babamın başında da bir fötür yok mu? Ulan bu ne iş? Şirin Kadın'ı buldum. Şirin Kadın beri görünce «Fötürü kafana kondurmuşsun» dedi. «Ulan ocağı batası, fötürü sen de mi öğrendin?» dedim. «Amanın, fötürü bu köyde bilmeyen mi kaldı? Güllü, bizim köyde fötür âdeti icat etti» dedi. «N'oluyor bu fötür?» dedim. Şirin kadın güldü. «Bilmezden gelme, onu senden iyi bilen mi var... Akşama Güllü'ye gitmek sırası sende mi yoksa, kafana bir fötür de sen oturtmuşsun.» dedi.

Arkadaş, daha köyde durmadım, ardıma bakmadan döndüm, geldim. Bizim Güllü, fötür fötür, der yolumu gözlermiş. Beklemiş,

beklemiş. Ben gelmeyince benden umudu kesilmiş.
Sonunda olan olmuş.
Mehmet yerinden kalktı,
— Maltızı yaksam mı? dedi.
Musa,
— Yak da üstüne tencereyi koy, dünden patates kalmıştır, ısıt da yiyelim... dedi.
Biraz durdu,
— Kahrettim arkadaş, bir daha o köye dönmem, dedi.

MR. FİŞER GELİYOR

Müdür Bey,
— Havalar soğudu. Sobaları neden yakmıyorsunuz? diye sordu.
İdare memuru,
— Efendim, dedi, sobaları bir bir elden geçirttim. Borular çok eskimiş kullanılacak gibi değil. Sobaları yakarsak hep dumana boğulacağız.
Müdür kızdı:
— Canım, bunu neden zamanında söylemiyorsunuz? Borular delik deşik diye bu kış donacak mıyız? Çabuk yazın!
İdare memuru, not defterine, müdürün söylediği müsveddeyi yazmaya başladı. Müdür ayakta söylüyordu:
— «Daire Müdürlüğüne. Kışın gelmesi münasebetiyle...» Yazdın mı?
— Yazdım efendim.
— «Münasebeti ile soba borularının tamiri ciheti...» Yazdın

mı?
— Yazdım Beyim. «Tamiri ciheti…»
— «İktiza ettiğinden, eski soba borularının terkin-i kaydı ile…»
— «Terkin-i kay-dı ile…» Evet?
— Tamam, «ihtiyaç görülecek miktarda…» Yazdın mı?
— «Mik-tar-da…» Yazdım beyim.
— «Miktarda soba borusunun mübayaası için…»
— Evet beyim.
— «Gereken işlemin icrası rica olunur.» Bunu hemen daktilo edin, imzalıyalım da gönderin.
— Başüstüne beyim.

İdare memuru müdürün odasından çıktı. Zımbalı not defterinden yazılı yaprağı koparıp daktilo kıza verdi:

— Şunu çabuk daktilo et kızım. Müdür bey imzalayacak.

Kız, daktilo makinesine kâğıdı geçirdi. Önündeki kargacık burgacık müsvedde kâğıdını okumaya çalıştı. Kâğıtta, soba borularından başka notlar da vardı.

idare memuru daktilo kızın yazdığı bütün yazıları alıp akşam üzeri müdüre imzalatmaya götürdü. Her kâğıdı uzattıkça, kâğıttaki yazının özetini söylüyordu:

— Soba boruları için, efendim.
— Haa, peki.

Müdür imzayı bastı.

Daire müdürü o sabah, masanın üstündeki kâğıtları okurken, bunlar arasındaki şu yazıdan bişey anlayamadı:

«Daire Müdürlüğüne,

Kış gelmesi münasebetiyle, su borularının tamiri ciheti iktiza ettiğinden eski su borularının terkin-i kaydı ile ihtiyaç görülecek miktarda su borusunun mübayaası için gereken işlemin icrası rica olunur.»
Daire müdürü, o daireye yeni atanmıştı. Zile basıp, eski memurlardan birini çağırdı. Ona,
— Su borularıyla biz mi uğraşırız? diye sordu.
Memur şaşırdı:
— Hangi su boruları efendim?
— Bayağı su boruları...
Memur düşündü. Sonra bilgiç bilgiç,
— Su borularıyla levazım uğraşır, dedi.
Daire Müdürü kâğıdı uzattı:
— Buna bakın da levazıma bir yazı yazın!
Memur kâğıdı alıp dışarı çıktı. Müdürün verdiği kâğıdı okudu. Sonra bu yazıya göre bir müsvedde yaptı. Makinede yazması için kâtibe verdi.

Levazım müdürünün önüne gelen kâğıtta şöyle yazıyordu:
«Levazım Md. ne,
Kış gelmesi münasebetiyle su bürolarının tamiri cihetine iki zat ettiğinden eski su bürolarının terk ve hini kaydı ile ihtiyaç görülecek miktarda su bürosunun mübayaası için gereken işlemin icrası saygı ile arzolunur.»
Levazım Müdürü okudu, bir daha okudu. Sonra düofonun düğmesini çevirip,
— Allâattin Bey, Su Bürosu neresidir, biliyor musunuz? diye sordu.
Düofondaki ses cevap verdi:

– Su Bürosu mu? Valla Beyefendi, aklımda yanlış kalmamışsa, Su Bürosu Fen işlerinde olacak.
– Bir yazı geldi. Size göndereyim de ne yapmak gerekirse yapın lütfen.

Levazım Müdürü, gelen yazıyı odacıyla Fen İşleri Müdürü Alâattin Beye gönderdi.

Fen İşleri Müdürü, masasında yığılı kâğıtları okurken şöyle bir yazıyla karşılaştı:

«Fen İşleri Müdürlüğüne,

Fiş gelmesi münasebetiyle su bürolarının terk ve hini hacette kaydı ile ihtiyaç görülecek miktarda su bürosunun mu, boyası için gereken işlemin ifası. Levazım Müdürlüğünden alınan yazıyı atfen saygıyla arzolunur.»

Fen İşleri Müdürü yazıyı okudu, bir daha, bir daha okudu. İçinden çıkamayınca, yazının altına «Aidiyeti cihetiyle Sular İdaresine sunulur» diye bir not düştü.

Sular idaresi Müdür Muavini birgün şöyle bir yazı aldı:

«Sular İdaresi U. Md. ne,

Fişin gelmesi münasebetiyle su bürolarının miri cihetine iki zat tâyin edildiğinden eski su bürolarının terk ve lâğvı ile modern cihazlarla yeniden su büroları teşkili hakkında, makamdan alınan emre tevfikan, su bürolarının mı, yoksa eski su bürolarının mı boyanması gerektiği üzerinde, teşkilâtınızın mütehassısları tarafından bir rapor tanzimi ile, yüksek makama sunulmak üzere müdürlüğümüze gönderilmesini…»

Sular İdaresi Müdür Muavini yazıyı bikaç kez okudu. İçinden çıkamayınca Müdüre götürdü. Müdür bir okuyuşta anladı. Sevinçle,

— Tamam, diye bağırdı, kaç senedir biz de bunu söylüyorduk. Bitürlü anlatamamıştık. Çok şükür, geç de olsa, sonunda anlayabildiler.

Muavin,

— Ben de anladım ama, dedi, fişi anlamadım. Fişin gelmesi münasebetiyle, diye yazıyor.

— Mister Fiş, canım...

— Mister Fiş mi?

— Canım biz geçen yıl, yabancı bir uzman istemiştik de, o zaman Mister Fişer adında bir Amerikalı gelecekti ya...

— Bir de iki zatın tayini meselesi var.

— Yetişmez. Bu iş, iki kişinin altından kalkacağı iş değil. Siz efendim hemen belediyeye bir yazı yazın. On kişilik kadro isteyin; bir, boyamakla olmaz deyin, tesisat değişmeli, iki...

Ertesi gün gazetelerin ikinci sayfalarında, kimsenin anlamadığı şöyle bir haber çıktı:

«Bu yıl su sıkıntısı çekilmeyecek.»

«İlgililerden öğrendiğimize göre, artık kullanılmaz hale gelen, şehrimizin su tesisatı, yeni bir plâna göre değiştirilecek, böylece şehrin su sıkıntısı tamamen önlenecektir. Bu maksat için Amerika'nın Federal Su işleri Mütehassısı Mister Fişer de memleketimize dâvet edilmiş bulunmaktadır.»

Belediye Başkanlığına şöyle bir yazı geldi:

«Belediye Riyaseti Yüksek katına:
Özü: Mister Fişer’in gelmesi münasebetiyle.
Mister Fişer'in gelmesi münasebetiyle, kadromuzun yirmi mühendisle takviyesi ve hazırlıkların tamamlanması için gerekçe ilişikte sunulmuştur. Saygı ile arzolunur.»
Bu yazıyı Belediye Başkan Yardımcılarından biri okuyunca doğru Belediye Başkanına koştu:
— Beyefendi, Mister Fişer geliyormuş.
— Mister Fişer mi?
— Evet... Mister Fişer...
— Hemen hazırlığa başlansın...
Soba borularının tamirini isteyen müdürün masasına şöyle bir yazı gelmişti: «Protokol Müdürlüğüne,
Mister Fişer başkanlığında bir Amerikan heyetinin memleketimizi pek yakında ziyaret edeceği haber alınmıştır. Karşılama programının hazırlanarak hemen gönderilmesini rica ederim.»
Müdür, memuru çağırdı,
— Mister Fişer başkanlığında bir heyet geliyor, dedi. Karşılama programı hazırlanacak.
— Başüstüne! Taksim Meydanı’nda geceleyin renkli sular...
— Evet, evet... Bir de Yeni Cami’yi aydınlatsınlar, diye yazın.
Müdür durdu. Biraz sonra,
— Soba boruları ne oldu? diye sordu.
— Yazdık Beyefendi...
— Yahu, bizde de hiçbir iş çabuk çıkmaz. Bir daha yazın.
— Başüstüne!..

KABAKÇI MUAMMER'İ BİLEN VAR MI?

Telefonda birisi,
— Bir haftadır seni arıyorum, diyordu.
Adını daha önce söylemişti, Muammer’miş. Telefonda sanki kendisini tanıyormuşum gibi konuşuyordu.
— Affedersiniz, kimsiniz? diye sordum.
O, bir daha.
— Muammer… dedi.
«Hangi Muammer?» diye sormak ayıp oluyor. Ya kendisini ille de tanımam gerekli biriyse… Yani o öyle sanıyorsa?
— Sormadığım yer kalmadı. En sonunda birisinden telefon numaranı öğrenebildim.
Çekine çekine,
— Buyurun efendim, dedim
— Seninle mutlaka konuşmam lâzım.
— Söyleyiniz efendim.
— Telefonda olmaz. Evin nerde?
Sonunda,
— Affedersiniz ama, sizi tanıyamadım, dedim.
— Tanımadın mı? Ayıp… Sesimden de tanımadın mı?
— Hayır, tanıyamadım.
— Ben Muammer yahu…
— Hangi Muammer, Beyefendi?
— 195 Muammer. Bir sınıfta değil miydik? Kabakçı Muammer?
— Haa? Sen misin Muammer? dedim ama, gene tanıyamadım. Tanımış gibi görünmesem ayıp olacak. Her halde liseden bir arkadaş.

– Benim ya …dedi.
Liseyi bitireli yirmialtı yıl olmuş. Kabakçı Muammer'i ben nereden bileyim?
– Aman çok önemli bir işim var. Seni hemen görmeliyim. Adresini söyle.
Evi tarif ettim. Öğleden sonra geldi. Kapıdan girer girmez boynuma sarıldı. Eh okul arkadaşı değil miyiz ya… Ben de onun boynuna sarılmak istedim ama, pek sarılamadım. Boyu iki metreyi aşkın. Ancak iki elimle beline dolanabildim. İki yanağımdan sapur şupur öptü. Ben bir iki zıpladım ama, yanağına yetişemediğim için, dudaklarımı büzüp havada «müp, müp» diye iki kez ses çıkardım, onu öpmüş oldum.
Hemen arkamı dönüp yanaklarımı sildim. Hiç de böyle adam öpmek görmedim. Manda yalamış gibi yanaklarım yapış yapış olmuş. Geçti koltuğa oturdu, ikimiz birbirimizi süzerek öyle bakıyoruz. Belleğimde hiç de böyle bir arkadaş yok. Düşünüyorum, düşünüyorum, bitürlü kim olduğunu çıkaramıyorum. Bikez bizim okulda hiç bu denli uzun kimse yoktu.

Birbirimize bakışıp duruyoruz. Bakıştık bakıştık,
– Sen beni tanımadın galiba… dedi.
«Tanımadım» desem ayıp olacak. İnsan okul arkadaşını tanımaz mı?
– Tanıdım canım. Hiç tanımaz olur muyum?
– Peki, ben kimim?
– Muammer?
– Hangi Muammer?

– Kabakçı Muammer.
– Hah... Şimdi inandım. Eğer tanımadım, deseydin, hak tu... diye suratına tükürüp gidecektim.
– Tanıdım, tanıdım. Kabakçı Muammer...
– Şimdi kardeşim beni dinle. Benim başıma bir iş geldi. Beni ancak sen kurtarabilirsin. Senin tanıdıkların çoktur. Ben yandım kardeşim, ben yandım...
– N'oldu Muammer?
Tanımadığımı anlamasın diye adını da söylüyorum.
– Ben bittim. Senin tanıdıkların çokmuş. Beni ancak sen kurtarırsın. Ben öldüm.
– Anlat Muammerciğim, anlat...
– Biliyorsun ben kimya mühendisliği tahsili için Amerika'ya gitmiştim.
Hiçbirşey bildiğim yok ama,
– Biliyorum Muammerciğim, dedim.
– Bilmem duydun mu, ama duymuşsun- dur. Amerika'da bir kızla seviştim.
– Duydum Muammerciğim.
– Kızın babası bir otelin müdürü. Biz bu kızla evlendik. Biliyorsundur.
– Biliyorum Muammer.
– Sonra kardeşim...
O, boyuna anlatıyor. Ben de boyuna kim olduğunu çıkarmak için dikkatle yüzüne bakı yorum. Aradabir lâfını kesip,
– Ulan, sen beni tanımadın... diyor.
– Tanıdım kardeşim, vallahi tanıdım.
– Peki, tadın da niye öyle öküz boyun

duruğa bakar gibi sutarıma bakıyorsun?
– Hani yâni… Seni dinliyorum.
– Yoksa burnun mu büyüdü?
– Allah Allah… Neye burnum büyüsün Muammer’ciğim. Sen anlat, dinliyorum.
– Sonra kardeşim, ben bu kızla evlendim. Evlendikten iki ay sonra hastalandım. Duymuşsundur.
– Duydum Muammer.
– Yalan söylüyorsun.
– Neden yalan söyliyeyim, duydum vallahi…
– Duydunsa söyle bakalım, hastalığım
neydi?
– Vallahi geçmiş gün, ülser mi, apandisit mi, işte öyle bişey dediler.
– Değil.
– Aklımda yanlış kalmış. Hastalığın neydi Muammer?
– Ne bileyim ben? Kimse anlayamadı ki… Hiçbir doktor teşhis koyamadı. Sonra kardeşim, ameliyat ister, dediler. Ameliyat oldum, duymuşsundur.
– Bak bunu duymamıştım.
– Ulan siz arkadaş mısınız be… Gurbette ölsek, haberiniz olmayacak.
– Kardeşim, doğruya doğru… Duydum duydum, duymadım duymadım.
– Demek duymadın? Neyse… Ben bir beyin ameliyatı geçirdim.
– Geçmiş olsun.
– Ameliyattan sonra Üniversiteye gidemedim. O zaman

kayınpeder dedi ki, sen dedi, en iyisi burada yüksek otelcilik okuluna git, dedi. Sonra ben size para veririm, dedi. Karını alır Türklye.ye dönersin, orada bir otel açarsın, dedi. Biz de peki, dedik. Ben kardeşim, mektupla otelcilik dersleri almaya başladım. İki yıl sonra mektupla benim diplomamı gönderdiler. Yüksek otelcilik okulunu birincilikle bitirmiştim. Diplomayı aldık. Kayınpeder o zaman «Biraz staj yap da, otelciliği iyice pişir.» dedi. «Nasıl yapacağım?» dedim. Kayınpederin müdür olduğu otelde işe önce kapıcılıktan başlayacakmışım, sonra garsonluk edecekmişim. «Garsonluğu mektupla mı yapacağım?» diye sordum. «Mektupla olmaz!» dedi.

O anlatırken, ben dikkatle ona bakıp hâlâ kim olduğunu çıkarmaya çalışıyordum. Birdenbire sözünü kesip,

— Ulan, sen hâlâ beni tanımadın! diye bağırdı.
— Tanıdım vallahi, Muammer.
— Peki, neden öyle öküz gibi bakıyorsun suratıma?
— Dikkatle dinliyorum da...
— Tanımadın ama neyse... Sonra efendim, ben otelde kapıcılığa başladım. Otelde yirmi kapıcı var. Hesaba göre dört ay kapıcılık yapacaktım. Daha haftası olmadan kapıcılar «Aman bunu buradan alın» demeye başladılar. Anladım, herifler beni çekemiyor. Müdürün damadı olduğumdan bişey de diyemiyorlar. «Kapıcılığı bizden iyi biliyor, bizim buna öğretecek bir şeyimiz yok. Aman bunu alın!» diye şikâyete başladılar. Bir derece yükseldim. Beni otelin santralına verdiler. Santralda ondört kişi çalışıyor. Ben de orada üç ay çalışacağım. Daha üç gün

olmadan, «Aman bunu buradan alın, yoksa hepimiz işi bırakır gideriz» diye herifler şikâyete başladılar. Nerde olsa kabiliyetli adamı kıskanıyorlar. Kayınpedere gidip «Maşallah herşeyi biliyor, bizim buna öğretecek bişeyimiz yok. Boşuna zaman kaybetmesin.» demişler. Beni oradan alıp garson yaptılar. Altı ay garsonluk yapacağım. Daha altı gün olmadan, otelin garsonları ayaklandılar: «Ya bunu buradan alırsınız, ya biz çıkar gideriz...»

«Neden? «Yazık, zaman kaybetmesin boşuna. Herşeyi biliyor maşallah...» Beni şef garson yaptılar. Otelde otuz şef garson var. Daha ikinci günü şef garsonlar «Ya bunu buradan alırsınız, ya grev yaparız» dediler. Bu çekemezlik her yerde var. Bana bak!

— Efendim.

— Sen beni tanımadın.

— Tanıdım Muammer...

— Hani bir tanımadım deseydin... Sonra beni otelin müdür muavini yaptılar. Kayınpeder bile ancak bir hafta dayanabildi. Otelin sahibi olan şirketin idare heyetine gidip «Ya bunu, ya beni...» demiş. Beni idare heyetine çağırdılar. «Siz, herşeyi biliyorsunuz. Stajınız tamam oldu» dediler. «Ben enayi değilim. On-

beş günde staj tamam olmaz. Ben buradan bir yere gitmem» dedim. O zaman idare heyetinin başkanı «Efendi, buradan lütfen git, Yoksa senin yüzünden biz oteli değil, memleketi bırakıp gurbete düşeceğiz» dedi.

Ben o zaman bir enayilik ettim. «Gitmem bir yere» deseydim, herifler oteli bana bırakıp, memleketten

kaçacaklardı. «Giderim ama» dedim, «bana bir sertifika verirseniz.» «Aman sen git de tek, yaldızlı sertifika verelim» dediler. «Bonservis de isterim» dedim. «Kaç tane istersen verelim» dediler. Heyetten birisi «İstediğin kadar para da verelim» dedi. «Para istemem» dedim. «Bize hizmetin çoktur. Sen buraya geldikten sonra, biz burada çalışanların değerini anladık. Sana çok borcumuz var. Ne istersen veririz» dediler. Kayınpederim, «Sen bir kere memleketine git. Otel yapılacak yeri bul. Ben arkadan karınla istediğin kadar para gönderirim» dedi. Ben kalktım, geldim. Dört yıl geçti. Mektup yazıyorum, kayınpeder cevap vermiyor. Ne karımı gönderiyor, ne parayı. Bak işte otelcilik diplomam. Bu da birinci sınıf otelcilik uzmanı olduğuma dair sertifika. Bunlar da bonservislerim. Memlekette bugün otel ihtiyacı var. Bilen bilmiyen işe karışıyor. Ama kıymetten, ihtisastan anlayan yok. Bana yazık oluyor. Hangi makama müracaat ettimse başından savdı. Sonra bizim Rıfat'ı gördüm. Rıfat beni sana gönderdi. Onun tanıdıkları vardır, dedi.

— Hangi Rıfat?

— Deve Rıfat...

— Tanıyamadım.

— Yahu Galatasaray'da beraber değil miydik?

— Ne Galatasaray'ı? Ben Galatasaray'da okumadım ki...

Bundan sonra olanları anlatamıyacağım. Konu komşu yetişti de beni onun elinden kurtardı. Giderken:

— Sanki ben yuttum mu, diyordu, beni tanımadığını anlamıştım. Ulan hem tanımazsın, hem de ne diye tanımadığın adamın içyüzünü öğrenmeye çalışırsın?

O, KADAR DA DEĞİL

Osman Bey sofraya otururken,
— Bu akşam hiç iştiham yok, dedi.
Karısı,
— Çorba da içmiyecek misin? diye sordu.
Osman Bey,
— Çorba içerim, koy... dedi.
Karısı, çukur tabağa iki kepçe çorba doldurdu.
Osman Bey çorbasını içerken,

— Yarın arkadaşlarla geziye çıkacağız, dedi.
Kızı,
— Ne gezisi baba? diye sordu.
— Arkadaşlarla seçim bölgesine gideceğiz.
Karısı,
— Gene mi? Bu kaçıncı? diye sordu.
Osman Bey,
— Çorba çok güzel olmuş, biraz daha koyar mısın? dedi.
Karısı, çukur tabağa iki kepçe çorba da- daha koydu.
Osman Bey.
— Bu akşam hiç iştiham yok, dedi.
Çorbanın içine iki dilim kızarmış ekmek
doğradı.
— Sık sık halkla temas etmemiz gerekir, dedi.
Oğlu,
— Niçin yâni? dedi.
Osman Bey kızdı:
— Ne demek niçin? Halkın derdini dinlemek için. Başka ne yemek var?
Karısı, masanın ortasında duran büyük tabağın kapağını açtı,
— Patatesli tavuk var, dedi.
Osman Bey,
— Hiç iştiham yok ama, biraz koy, dedi, göğüs tarafından...
Karısı, tabağını doldurdu.
— Salçasından da koy. Suyunu pek severim. Pilâv da yaptınız mı?
— Evet...
—

Çok iyi. Tabağıma salata koyar mısın? Turşu yok muydu?

— Var.

— Getirsenize canım. Belki turşuyla biraz iştiham açılır.

Karısı, hizmetçiye turşu getirmesini söyledi.

Osman Bey,

— Sıksık halkın derdini dinlemek iyidir, dedi.

Kızı,

— Geçen yıl da dinlemiştiniz, dedi.

Karısı,

— Geçen yıl değildi, dedi, önceki yıldı.

Osman Bey,

— Biraz da patatesinden koy, dedi. Hıyar turşusu da pek güzelmiş.

— Turp salatası fena mı?

— Alıyorum. Turp, hazmettirir. Bu akşam nedense hiç iştiham yok.

Karısı,

— Kereviz mi yersin, karnabahar mı? diye sordu.

Osman Bey,

— Vallahi bilmem ki, dedi, önce hele şu kerevizden koy bakalım.

Karısı,

— Terbiyeli kereviz, çok güzel... dedi.

Osman Bey. tabağına konan kerevizden
bir çatal aldı:

— Sahi çok güzelmiş, dedi. Aksiliğe bak, hiç de iştiham yok bu akşam.

Oğlu.

—

Ne zaman yola çıkıyorsunuz? dedi.

Osman Bey,

— Aman beni erken kaldırın, dedi, uyur kalırsam... Erken uyandırın. Kereviz pek güzel olmuş. Biraz daha koysana şundan...

Karısı, tabağına kerevizi doldurdu.

Osman Bey.

— Yeşil sovan var mı, iştah açar, dedi.

Karısı,

— Salatada var ya... dedi.

— Yarın erkenden yola çıkmalıyız. Halkla temas...

— Karnabahar?

— Eh, koy biraz... Hiç de iştiham yok. Zorla yiyorum.

— Kaçta kaldırayım?..

— Sekizde kaldır, dokuzda evden çıkarım. Zorla yiyorum. Hiç Iştlham yok bu akşam.

— Biraz sarımsak ister misin, iştah açar..

— İyi olur. Halkın derdini dinlemek daima iyidir. Karnabahar ne kadar güzel olmuş. Biraz daha koysa na.

— Sonra pilâv yiyemezsin...

— Yerim, yerim... yola çıkacağız.

— Ben anlamıyorum baba.

— Ne var bunda anlamıyacak? Halkla...

— Evet ama...

— Koy bakalım biraz pilâv, yiyebilecek miyim?

— Üstüne nohut ister misin?

— Koy tabiî. Zaten zorla yiyorum. Belki nohutla yerim.

— Tavuk suyuna.

—

Çok güzel olmuş. Unutmayın, erkenden kaldırın. Bana ne oldu böyle bilmem ki… İyice iştahtan kesildim.

— Sen hep böyle ihmalcisin. Kendini bir doktora göstersene…

— Aman hanım, doktor ne yapacak?

— Ne yapacak olur mu a efendim, bir iştah İlâcı verir.

— Pilâv sâhiden çok güzel, enfes…

— Biraz daha ister misin?

— Eh, koy bakalım biraz daha, belki zorla yerim. Halkın derdini dinlemek her zaman için…

— Tabiî

— İştahsız olunca insanın canı hiçbişey istemiyor. Yoğurt yok mu? Şu pilâvın üzerine biraz koyun.

— Ne zaman döneceksiniz baba?

— Nerden? Dert dinlemeden mi? Her halde iki, üç gün sürer. N’oldu bana böyle? iştah diye bişey kalmadı.

— Oturmaktan. Hiç hareket ettiğin yok ki…

— Yarın gideceğiz ya. Halkla temasın çok faydaları vardır. Biraz daha pilâv koyar mısın? Üstüne yoğurt da koy… Yarın erken kaldırın, unutmayın. Bir uyursam, kalkampm. Halkın dertlerini dinlemenin…

— Şambabası yiyecek misin?

— Valla bilmem, hiç canım istemiyor ama, koy bakalım iki tane. Belki zorla yerim. Kaymak dg koy üstüne.

— Neyle gideceksiniz baba?

— Otomobille. Halkla olan münasebeti… Şambaba çok güzel olmuş. İnsanın ağzında eriyor.

—

Değil mi?

— Yedim mi, yemedim mi, hiç belli değil iki tane daha versene.

— Şekeri az mı olmuş?

— Yoo, çok güzel. Lâkin bu akşam benim iştiham yok da...

Sofradan kalktılar. Osman Bey, eliyle midesini bastırıp,

— Gaz yapıyor, dedi.

Karısı,

— Her yemekten sonra böyle oluyorsun neden acaba? diye sordu.

Osman Bey, şiddetle bir geğirip «estağfurullah» çektikten sonra:

— Valla bilmem ki, dedi, birşey yediğim de yok,

— Kahve bastırır,

— Kahveden önce elma var, o daha ...iyi gelir. Akşamları hafif yemeli ama benimki kadar da değil. Elma iyimiş. Amasya elması, Bir tane daha versene canım. Ben şuna inanıyorum ki halkla temasın (Geğirir) Estağfurullah... Halkın derdini dinlemenin, her zaman söylerim, büyük faydası vardır. Çünkü halk... (geğirir) Aman kızım kahve yap. belki iyi gelir. Acaba midem boş da ondan mı böyle oluyorum?

— Canım sen de birşeyler ye!

— Hanım, iştah olmayınca nasıl yiyeyim.. Lokmalar ağzımda büyüyor.

— İştah şurubu almalısınız.

— Doğru... Şu seyahate gidip döneyim de hayırlısıyla...

Osman Bey, kahvesini içerken, sokakta bozacının sesi duyuldu.
Karısı,
— Boza iyi gelir, dedi.
— Tabiî, hazmettirir.
— Ama leblebi olmayınca bozanın tadı çıkmaz.
— Bozacıda leblebi de vardır..
— Hiç de canım istemiyor. Şu sürahiye boza koydurun bakalım. Belki bir iki bardak içerim.
Hizmetçi kapıya koştu. Büyük sürahi dolusu bozayla, bir kesekâğıdı da leblebi getirdi.

Osman Bey bir bardak dolusu bozayı içip avucundaki leblebileri yemeye başladı.
— Olur şey değil, dedi, canım boza bile istemiyor.
Karısı,
— Bir bardak daha koyayım mı? dedi.
— Haydi koy bakalım. Aç karnına boza da iyi gelmez ya...
— Baton sale var, ister misin?
— Getir ya, bozanın altına iyi gelir.
Osman Bey bir bardak boza daha içti. Üs
tüne de leblebileri yedi.
— Yanıyorum yahu, dedi, sanki tatlı, tuzlu bişey yemişim gibi için yanıyor.
Bir bardak su içti. Geğirdi.
— Aman biraz karbonat, fena oluyorum, dedi.
Karısı, karbonat kutusunu koşturdu. İki tatlı kaşığı karbonatı yutunca çok şiddet!: geğirdi.
— Bak, yaradı, dedi.

İstersen setliç yapaım.

– Evet, sen bana bir setliç yap. Sabah erkenden kaldırın, uyur kalırsam... Halkla temasın çok büyük faydaları vardır. (Setliçi içti Bir daha geğirdi.) Estağfurullah... Çünkü halkın derdini dinlemek... Yarın erkenden yola çıkacağım. Yatsam iyi olur...

—Aç karnına nasıl uyuyacaksın?

– Eh artık alıştım.

– Geceleyin, için ezilir. Başucuna biraz bisküvit koyayım mı?

– Koy ya... Belki yerim. Ama kuru kuruya bisküvit de yenmez. Biraz çikolata.

– Limonata?

– Koy bakalım. Hiç de canım istemiyor ama...

Osman Bey yatak odasına çekildi. Yatağına girmeden tabaktaki bisküvilerle çi.ko lataları yedi. Yatağa girinci limonatayı da iç ti. Başını yastığa kor komaz uyuya kaldı.

Karısı sabah erkenden Osman Beyi uyandırdı. Osman Bey gezi bavulunu alıp yola düzüldü. Üç arkadaş bir pastanede buluşup oradan otomobille yola çıktılar.

İlk uğradıkları bir taşra kentinin Tüccarlar Kulübü'ne gittiler. Otomobille gelen üç kişi, tüccarların karşısında, onların dertlerini dinliyeceklerdi. Osman Bey, kalemi elinde, not defteri açık,

– Buyurun efendim, sîzleri dinliyoruz, bildiğiniz gibi buraya sizinle temas etmeye dertlerinizi dinlemeye geldik, dedi.

Tüccarlardan biri,

– Bizimle temas etmek için buraya kaçlar zahmet etmenize,

arkadaşlarım namına çok teşekkür ederim, dedi, lâkin bizim hiçbir derdimiz yok.

Osman Bey, iki arkadaşına, iki arkadaşı Osman Bey'e baktı.

Osman Bey,

— Tabiî, dedi. Yâni lâfın gelişi dert dedim. Yoksa derdiniz olmadığını biz de biliyoruz. Ama ne de olsa ufak tefek şikâyetleriniz vardır.

Bir başka tüccar,

— Çok rica ederim, dedi, sizi hiç anlamıyoruz. Yoksa bizim ağzımızı mı aramak istiyorsunuz?

Tüccarlardan biri de,

— Yanlış kapı çaldınız Beyefendi, dedi, hamdolsun bizim hiçbir şikâyetimiz yok.

Şaşıran Osman Bey,

— Tabiî, tabiî... dedi, ben de bir şikâyetiniz var diye sormadım.

iki arkadaşına döndü,

— Öyle değil mi beyler? Biz şikâyetleri var diye sormadık. Değil mi?...

İkisi de,

— Evet, evet... dediler.

Osman Bey,

— Olabilir ki bir aksaklık vardır, istekleriniz vardır.

— Çok şükür herşey iyi, herşey yolunda. İstediğimiz gibi ticaret yapıyoruz. Ne kadar istersek kredi alıyoruz.

Osman Bey yavaşça,

— O kadar da değil, dedi, evet doğru ama o kadar da değil... Biz bile sıkıntı çekiyoruz...

Tüccar devam etti:

— Bol dövizimiz var. istediğimiz kadar ihracat da yapıyoruz. Hiçbir zaman bu kadar kazanmamıştık.

Osman Bey yavaşça,

— Valla bilmem, dedi, doğru söylüyorsunuz ama o kadar da değil...

*

**

Osman Bey'le iki arkadaşı başka bir toplantıya gittiler. Bu toplantıda dar gelirliler vardı.

Osman Bey,

—Sayın yurttaşlar, dedi, biz, bugün buraya sizin dertlerinizi, şikâyetlerinizi dinlemek için geldik.

Bir kadın ayağa fırladı,

— Ne demek? Ne şikâyeti, ne derdi? Siz ne söylüyorsunuz?

Osman Bey şaşkınlık içinde,

— Yâni, dedi, hiçbir şikâyetiniz yok mu?

Bir erkek,

— Yoo... dedi, hamdolsun hepimiz iyiyiz. Geçimimiz yolunda, kazancımız çok iyi.

— Allah Allah... Biz bile...

— Hayır efendim. Çok iyiyiz. İstikbâlimiz emniyette çok şükür.

— O kadar da değil.. Yâni şey, doğru tabiî ama, o kadar da değil.

*

**

Osman Bey’le iki arkadaşı bir sendikaya gittiler. İşçi topluluğu karşısında Osman Bey,

— Vatandaşlar, Açık açık bizimle konuşabilirsiniz, dedi. Biz buraya dertlerinizi, şikâyetlerinizi dinlemeye geldik.

Bir işçi,

— Ne gibi? diye sordu.

— Yâni... Meselâ... Gündelikerinizin azlığı, İş saati, sağlık durumu...

— Beyefendi, çok rica ederiz. Allaha çok şükür, herşey iyi. Daha ne isteriz? Meselâ ben ayda 300 lira bankaya yatırabiliyorum.

— Allah Allah... Hiç bir şikâyetiniz yok mu yâni?

— Tabiî yok...

— O kadar da değil canım.

*

**

Osman Bey’le iki arkadaşı otomobille bir köye gittiler. Köylüler alana toplanmışlardı. Osman Bey,

— Köylü vatandaşlar, dedi, biz buraya neden geldik biliyor musunuz? Biz sizin dertlerinizi dinlemeye geldik.

Bir yaşlı köylü,

— Dert mi, ne derdi? diye bağırdı.

— Hani meselâ... Ufak tefek dertleriniz.. Yol gibi, su gibi...

— Yollarımız mükemmel. Hepsi asfalt. Çeşmemiz de var.

— Yok canım, o kadar da değil... Tarla marla...

— Tarlalarımız bol, ekip biçiyoruz. Kredi de veriyorlar ama, ihtiyacımız olmadığından istemiyoruz.

— O kadar da değil.

**

Osman Bey'in karısı odaya girdi.

— Hadi kalk artık, geç kaldın, diye seslendi.

Osman Bey’in başı yastıktan sarkmış, horluyordu. Karısı dürttü. Birden uyanan Osman Bey, sıçradı.

— O kadar da değil... dedi,

— Nasıl o kadar da değil, saat ona geliyor.

Osman Bey giyinirken,

Tuu, geç kaldım, dedi, arkadaşlar da bekliyor. Halkla temasa gidecektik.

İMZA ELÇİSİ

Taksim’den Harbiye’ye doğru büyük caddeden gidiyorlardı. Biri yaşlıca, biri de orta yaşlıydı. Sağdaki yaya kaldırımında giderlerken hemen sol önlerine çok şık bir araba durdu. Şoför arabadan inip kapıyı açtı. Tam karikatürlerdeki zengin adam tipinde birisi arabadan çıktı. Yumuşak tüylü, kalın siyah paltosunun yakası kıvırcık kürklüydü. Beyaz bir boyun atkısı, kıvrık kenarlı siyah şapkası vardı. Manavın bir tükürük atıp hohlayarak önlüğüne sile sile parlattığı mostralık Amasya elması gibi, yanakları gergin ve parlaktı. Her akşam içtiği rakılar burnunu büyütmüş, ucunu da kır domatesi gibi kızartmıştı. Ensesi, Boğaziçi vapurlarının kangal olmuş halatları gibi kat katdı. ama bunun gergin ve kırış kırış ensesi yepyeni halat kangalı gibiydi. Göbeği, vücudunun öncüsü gibi, şiş ve kırmızı burnundan üç karış

önde gidiyordu. Yâni kafası göbeğinden geri kalmıştı ve göbeği kafasından ileriydi.

Otomobilden inen adamı iyice benzettik, gözünüzde canlandırdık sanırım.
Yaya kaldırımda giden iki kişiden yaşlı olanı, otomobilden inen adamı görünce, ilkin bir şaşırdı,
— Aaa! dedi, duraladı. Sonra,
— Yahu, bizim İmzacı Nazmi, dedi, yine duraladı. Birden atıldı, kalantor adamı önledi, eline vardı. Kalantor adam, nezle mendilini ucundan tutar gibi, kendisine uzanan eli biri- ki silkeleyip bıraktı.
— Ne var, ne yok Galip Bey?,, dedi.
Yaşlı adam,
— Hürmetler ederim efendim, dedi, aman ne güzel tesadüf... Sağlığınıza duacıyız. Çoktan beri görüşemiyoruz. Nerelerdesin Nazmi Bey?..
Nazmi Bey denen göbeği, kafasından ileri giden adam hem yürüyor, hem cevap veriyordu:
— Avrupa’daydım. Milletlerarası fırtıfikasyon kongresi vardı da... Ben de biliyorsunuz bu kongrenin delegesiyim. Fırtıfikasyon sahasında Türkiye’yi temsil için gitmiştim.
O, yürüye yürüye konuşurken, yaşlı adam da soi gerisinden gidiyordu.
— Görüşmemiz kısmet olmuyor Nazmi Beyciğim.
Kalantor adam, rüyada, çok alıştığı bir şarkı parçasını sayıklar gibi,
— Yaa... Evet, dedi, görüşelim. Ben yarın yine Avrupa'ya gidiyorum. Zürih’te, Milletlerarası Zırzanitasyon kongresi

var. Beni delege seçtiler. Türkiye'nin Zırzanitasyon delegesi olarak yarın gidiyorum.

— İyi yolculuklar dilerim Beyefendi. Gülegüle efendim.

Kalantor adam bir belâdan kurtulmuş gibi, yaşlı adama başını çevirmeden yürüdü, bi- kaç adım ilerdeki lüks otelin kapısından girdi.

Yaşlı adam hâlâ onun girdiği kapıya bakıyordu. Orta yaşlı arkadaşı kolunu dörttü,

— Ne o yahu? dedi.

Yaşlısı,

— Vay anasını... dedi.

— Kim bu?

Yürüdüler. Yaşlısı, başı önünde giderken düşünüyor, yol arkadaşının sorularına cevap vermiyordu.

Bir zaman konuşmadan yürüdüler. Sonra yaşlı adam arkadaşına,

— Bunu gördün ya, dedi, işte bu, kendi kendini yetiştirmiş bir adamdır.

— Mevkii ne bunun?

— Mevkii çok büyük.

— Necidir?

— Hiç...

— Ne iş yapar?

— Hiçbir iş yapmaz. Efendim buna «İmzacı Nazmi» derler. Baksana bu adamı anlatayım. Bizim sokağın başındaki bostanın bitişiğinde bir gecekondu var ya, işte o gecekonduyu galiba bizim mahallenin eski bekçisi yapmış. Sonra bir odasını bu Nazmi’ye vermiş. Ben daha

o zaman kendisini tanımıyordum. Bir akşam kapı çalındı. Avurdu avurduna çökmüş, üstü başı perişan bir adam geldi. Hiç unutmuyorum, ayağına abaterlik üstüne lâstik giymiş de, tabanı çıkan lâstiği, iple ayağına bağlamış.

— Efendim, bendeniz Nazmi, dedi, şurada bostanın yanındaki evde oturuyorum. Bu mahalleye yeni taşındık.

— Buyrun, dedim.

— Mahalleli adına bir dilekçe yazdım, dedi. Sokağımızın hâli malûm, çamur içinde, geçilir yürünür gibi değil. Sokağın tâmiri için mahalleli adına Belediyeye bir dilekçe kaleme aldım. Bütün evlere imzalatıyorum. Siz de imzalarmısınız?

— Hay Allah razı olsun, imzalamaz mıyım hiç...

İmzayı attım. Teşekkür de ettim adama,
gitti.

On, onbeş gün sonra bir daha geldi:
Yolumuzun tamir edilmediğini anlatan bir şikâyet mektubu yazdım gazetelere imzalar mısınız?

Gazetelerde bizim şikâyet mektubu çıktı. Altında imza: «Hacı Saim mahallesi sakinleri namına Nazmi Piroğlu.»
Bu Nazmi, onbeş, yirmi günde bir mahallenin her evine uğrar, sokağın tamiri için bizden imza toplardı. Belediyeye yazdı, gazetelere yazdı, bakanlığa yazdı. Derken en sonunda bizim sokağı tamir ettirdi. Bundan sonra da gözümüzde büyüdü. O zamana kadar kendisini «Nazmi!» diye çağırırken, sokağımızı tamir ettirdikten sonra ona «Nazmi Efendi» demeye başladık.

Derken bu kez sokağın başına bir elektrik direği diktirmek için bizden imza toplamaya başladı. Biz basıyoruz imzayı. Oraya yazdı, buraya yazdı. Sokağın iki başına iki elektrik direği diktirdi. Daha sonra, mahalleye çöpçü uğramıyor diye yazıp çizmeye başladı. İmza: Hacı Saim mahallesi sâkinleri adına Nazmi Piroğlu... Onu da yaptırdı kardeşim. Eskiden mahalleye ayda bir çöpcü uğramazken. başladı haftada üç kez çöp kamyonu gelmeye. Biz artık buna «Nazmi Bey» demeye başlamıştık. Büyük küçük «imzacı Nazmi» diyoruz. Hiç durmadan, yok şunun için, yok bunun için imza topluyor. Gittikçe bu imzacı Nazmi'nin ünü arttı, adamın namı yayıldı. Artık imza toplamaya bizim evlere gelmiyor, biz onun kapısının eşiğini aşındırmaya başladık.

— Nazmi Bey yahu, gaz işi ne oldu? Bizim mahalleye gaz verilmiyecek mi?
— Nazmi Bey, şu fırını şikâyet etsene birader. Hamur ekmek çıkarıyor.
— Nazmi Bey. kömür işi ne oldu?
— Nazmi Bey, bizim mahalleye kahve fişi dağıtılmıyacak mı?

Derken bu imzacı Nazmi, bizim mahallenin hükümdarı oldu. Artık bize kafa tutuyor, bizi azarlıyor. O ne derse öyle oluyor. Adamı, her yerde tanıyorlar, belediyede, vilâyette, gazetelerde. okullarda... Her yerde...

Derken derken mahalleye sığmaz oldu, bu semtin bütün işlerine o bakıyor. Ikidebir Ankara'ya çağırıyorlar. Vilâyette toplantılara gidiyor. Sonra bu bir ay kadar kayboldu. Avrupa'da uluslararası halk eğitimi konferansı varmış. İmzacı Nazmi de kurula girip Avrupa’ya gitmiş.

Bir de duyduk. İmzacı Nazmi, Amerika’ya bilmem ne işi için Türkiye'yi temsil etmeye gitmiş. Sonra bu İmzacı Nazmi, bizim mahalleden taşındı, biz bunu kaybettik. Arada bir bilmem ne delegesi olarak Avrupa'ya, Amerika’ya gitti diye gazetelerde okurduk. Bak gördün ya, şimdi de bilmem ne kongresine delegeymiş.

— Fırtıfikasyon…
— Yok o değil, başka bişey söyledi.
— Zırvıtasyon…
— Bak işte birader, Zırvıtasyon alanında bizi İmzacı Nazmi temsil edecek. Yahu, herif mahalleli adına imza ata ata, işi büyüttü, en sonra memleket adına imza atmaya başladı. Aşkolsun şu İmzacı Nazmi'ye… Bu adam kendi kendini yetiştirdi ya, sen ona bak. Yeter ki, insan da cevher olsun…

HELÂL OLSUN

Petir canavarı Zengo yakalandı. Beş vilâyet sınırı içinde sindirip sındırmadığı kimse kalmamıştı. İnsanları titreten haydut, en sonunda kapana kısıldı.

Hükümet konağı önündeki caddeden geçerken bütün yol boyu onu görmek için gelenle dolmuştu. İyi eli, iri baklalı bir zincire vurulmuştu. Sarkan zincirin ucu yerde sürünüp şakırdıyordu.. Sağında iki candarma, sonuda iki candarma, arkasında da beş candarma vardı.. Candarma komutanı assubay da önde gidiyordu.

Herkes onu merak ediyor, görmek istiyordu da, yine de kimse yakınına sokulamıyordu. Arkadaki meraklılar, Petir

canavarını görmek için öndekileri ittikçe, öndekiler geri geri direniyor, canavara sokulmaktan ürküyorlardı. Candarmaların arasındaki Zengo ilerledikçe, kalabalığı bıçak gibi yarıyor, önü açılıp boşalıyordu. Ama kaçışan halk, uzaktan da olsa Zengo'ya bir tükürük atmaktan olsun geri durmuyordu. Zengo'ya taş atanlar bile vardı. Yaşlı kadınlar yumruklarını sıkıyorlardı.

— Kahrol ZengoL.
— Geber ZengoL
Her eşkiyanın az çok, bir iki seveni bulunur. Hiç değilse yakın hısımları sever. Zengo- yu bir tek kişi, öz kardeşi bile sevmiyordu. Onun, bir an önce asılmasını en çok isteyenler, kendi köylüleri, yakın hısımlarıydı.
En azgın, en azılı eşkiyanın bile, uydurma da olsa birkaç iyiliği anlatılır, eşkiyanın en canavarı bile masallaştırılır. Zengini soyar, yoksula verir, derler, öksüz kızlara düğün dernek yapar, derler. Ne de olsa bir iyiliğini söylerler. Zengo için hiçkimse hiçbir iyi şey söylemiyordu. Bu Zengo, çocukluğundan beri canavardı. Adam öldürmekten, ama hiç yoktan cana kıymaktan zevk alıyordu. Öldüreceği adamın zengin ya da yoksul, kadın ya da erkek, yaşlı ya da genç olması onun için hiç önemli değildi. Yıllarca dağlarda bir başına gezmişti. Yanına kimse sokulamazdı ki onunla arkadaş olsun.
Yakalandığı zaman onun üstünde, beş liraya yakın bozuk para çıkmıştı. Oysa öldürdüğü her adamdan onar lira almış olsaydı, cepleri altınla dolu olması gerekirdi. Parası yoktu. Çünkü para için adam öldürmüyordu. O öldürmek için

ödürüyordu. Belki de bütün insanları öldürüp, bu koca yeryüzünde bir başına rahatça yaşamak istiyordu. Daha doğrusu niçin adam öldürdüğü belli değildi, bunu, belki kendisi de bilmiyordu.
Çocukluğunda, yakaladığı tavukların başını dişleriyle koparırmış. Sonra kedilerin gözlerini oymaya, köpeklerin karnını deşmeye başlamış.
Dağa ilk çıkışı evliliğinin ilk gecesi olmuş.
Zengo, könün en zengini. Yalnız kendi köyünün değil, bütün bura köylerinin en zengini. Böyle olduğu için de çok güzel bir kızla evlendi. Kızın babasına yüz koyunluk bir sürü ile üç yüz de altın verdi. Kızı aldı. Kız, gerdeğe girecekleri geceye kadar Zengo'nun yüzünü görmemişti. İlk o gece gördü. Görmesiyle de, bir çığlık atıp, iki elini yüzüne kapayarak kaçması bir oldu. Ama kaçacak yer yoktu. Zengo, kapıyı tutmuştu. Kız, iki avucu yüzüne kapalı, çığlık çığlığa duvara sırtını verip
köşeye büzüldü. Parmaklarının arasından Zengo’ya bakıp çığlığı basıyordu.
Zengo’yu görüp de korkmamak olanaksızdı. Boyu, iki metreyi aşkındı. Elleri, kürek kadar iriydi. Ya hele yüzü...
Doğduğu zaman, katır başlı bir çocuk doğdu diye bütün köylü şaşırmıştı. Bu baş, yalnız katır başına da benzemiyordu; biraz katır, biraz domuz, biraz manda... Şaşılası bir baş. Bütün hayvanlara benziyor, yalnız insana benzemiyordu.
Anasının bu çocuğa bir ayıdan gebe kaldığını söyleyenler bile vardı. Zengo büyüdükçe daha korkunçlaştı. Tepegözdü.

Fincan iriliğindeki iki gözünden biri alnında, biri de yan aşağıdaydı. İri burnu, suratına saplanmış bir bıçağın sapı gibi duruyordu. Yanpiri, kocaman ağzı vardı. Çiğ pirzola gibi alt dudağı sarkık iri dişleri de görünürdü. Bütün yüzü kıllarla kaplıydı.
Güzel gelin, Zengo'yu böyle görünce korkudan titreyerek köşeye büzüldü, iki eliyle yüzünü kapadı. Parmaklarının arasından Zengo'ya baktıkça çığlığı basıyordu.
Zengo gülümsemeye çalıştı, ama hecelemedi. Çünkü, nasıl gülündüğünü hiç bilmiyordu. Geline doğru, ellerini açarak yürüdü. Mak şadı geline gülümsemek, «Korkma, korkma benden» diye ona yalvarmaktı.
Ona yalvaracak, insan olduğunu söyliyecek,
— Bağırma, dışardan duyarlarsa ayır- olur. Bağırma! İstersen vaz gecelim. Yarın sabah babanın evine git!... diyecekti.
Ama gelin, bunu anlıyamadı. Zengo'nun ellerini açıp üzerine yürüdüğünü görünce, bayıldı, boş bir çuval gibi oracığa yığılıp kaldı.
Zengo, hiç soğukkanlılığını yitirmeden gelini okşaya okşaya boğdu. Sonra onu koynuna alıp, sabaha kadar beraber yattı. Gün ışımadan da başını alıp dağa çıktı.
Aradan bir hafta geçmeden Zengo, kızın babasını öldürdü. Ama bu, başka cinayetlere benzemiyordu. Adamı lokma lokma doğramış, her lokmasını köy yoluna serpmişti. Ertesi sabah yollarda parmaklar, kulaklar, burun gördüler.
Zengo, daha sonra, kendi iki kardeşini öldürdü. Kardeşleri, kendisi gibi çirkin, korkunç değillerdi. Kız kardeşini,

başından aşağı gaz dökerek geceleyin tutuşturmuştu. Kız, gecenin karanlığında alevler içinde tutuşa tutuşa dağlara doğru koşarak, yandı, kül oldu.

Ağabeysini de bir gece baltayla parçalayıp, başını, kollarını, gövdesini, ayaklarını ayrı ayrı ağaçlara astı.
Bundan sonra Zengo'nun cinayetlerinin ardı arkası gelmedi. Önce kendi hısımlarını öldürdü. Çocuk demiyor, kadın demiyor, yaşlı demiyor, öldürüyordu, öldürmekle de hırsını alamazsa, cesedi yakıyordu.
Dağda yaşıyordu. Pek sıkışır da yakalanacağını anlarsa, sınırdan kaçıyordu.
Bir kez yakalanmış, hapishane duvarını delerek kaçmıştı. Candarmaların arasında caddeden geçen Petir canavarını halk taşlıyor, suratına tükürüyordu. Ama ona yaklaşmaya da korkuyorlardı.
Göğsünde çaprazlama fişeklik vardı. Bir dev gibi yürüyor, koskocaman ayakları, deve tabanı gibi yere löplöp basıyordu.
Silâhı, fişekleri alınan Zengo, hapishanenin bodrumundaki hücreye atıldı. Muhakemesi başladı. Zengo avukat tutacaktı. Ama parası yoktu. Köyündeki geniş topraklarını, bütün mallarını, davarlarını, evini sattı. Eline cok büyük para geçti. Bu kez de kendisini savunacak avukat bulamadı. Zengo'dan herkes nefret ettiği için hiçbir avukat onun dâvasını almak istemiyordu.. Alsalar neye yarardı! Hiçbir avukat, Zengo'yu idamdan kurtaramıyacağım biliyordu. Onun için de dâvasını almıyorlardı. Ama en sonunda Zengo bir avukat buldu. Avukata pek cok para verdi.

Herkes, idamdan kurtaramazsa. Zengo avukatı öldürür, diyordu. İdama gitmeden hapisten kaçar, belki de mahkeme salonunda avukatı öldürürdü. O, bir kişiyi öldürmeyi kurmuşsa öldürür. On, onbeş kişi, bu dev azmanıyla baş edemezdi.
Zengo avukatının kendisini yalnız idamdan değil, hapisten bile kurtaracağına inanıyordu. O kadar çok para vermişti ki avukata, avukat, Zengo'yu kurtarmalıydı.
Mahkeme uzun sürdü. Sonunda sıra avukatın Zengo'yu savunmasına geldi. Ne olacaksa işte bu oturumda olacaktı.. On süngülü candarmanın arasında mahkemeye gelen elleri kelepçeli Zengo'ya kalabalıktan çok kişi.
— Geber Zengo!...
— İpe, ipe Zengo!...
Diye bağırıyordu.
Mahkeme salonuna girerken, Zengo'nun bileklerindeki kelepçeyi çözdüler. Zengo, iki candarma arasında mahkeme salonuna girdi.
Söz savunmanın. Avukat ayağa kalktı. Öksürdü. Titrek, korkulu bir öksürüktü bu. Zengo'nun savunulacak hiçbir yanı yoktu. Bütün suçları, tanıklarıyla, kanıtlarıyla ortadaydı. Yalnız bilineni, yirmi cana kıymıştı. Daha bilinmiyeni kimbilir ne kadardı. Avukat, bir kurtuluş umudu olarak, Zengo'nun deli olduğunu ileri sürmüş, ama tıbbî gözlem altına alınan Zengo'nun deli olmadığı doktor raporuyla anlaşılmıştı. Avukatın, Zengo'yu savunacak gerçekten bir sözü yoktu. Cüppe kolunun bol yeni içinde

kaybolan elini önce yargıca, sonra Zengo'ya çevirdi. Söze başladı:

— Pek muhterem reisim ve pek muhterem yüksek mahkeme heyeti... Müvekkilim mâsumdur. O'nun masumiyetini anlamak için temiz nâsiyesine, şefkatla bakan gözlerine bir nazar atfetmek kâfidir sanırım. Yüksek mahkemenizden rica ederim. Sanık mevkiinde bulunan müvekkilime dikatle bakınız. Kendisine isnad edilen bunca suç, bu mâsum, bu temiz, bu açık çehreden memul edilebilir mi? Hayır. Edilemez!

Avukat heyecanla konuşuyordu. Bu konuşması bir saat sürdü. Konuşurken sesini bir alçaltıp bir yükselterek harp telleri gibi titretiyor, bir hızlanıp, bir yavaşlıyordu. Ama bütün çabası boşa gitmişti. Sözlerinin hiçbiri, ne yargıçlarda, ne dinleyicilerde olumlu bir etki yaptı. Nasıl olsa Zengo'yu kurtaramıyacağını bilen Avukat, hiç olmazsa sanıktan aldığı parayı hak etmek için konuşmuştu. Yalnız bir kişi, avukatın sözlerinden büyük bir üzüntü duymuştu. Ağlıyordu. Bu adam, Zengo'ydu. Alnındaki fincan iriliğindeki gözü yaşarmıştı. Avukatına bakarken gülümsemeye çalışıyordu. Mahkeme, karar için bir ay geriye atıldı.

Zengo, salondan çıkınca avukatının elini öptü. Bütün hayatında, kendisine «iyi» diyen tek kişi bu avukattı. Hapishaneden avukatına beşbin lira daha gönderdi. Daha önce de çok para vermişti.

— Helâl olsun, böyle avukata helâl olsun... diyordu.

Yargıç kararını bildirdi: İdam... Zengo, avukatına bakıp gülümsüyordu. Hapishaneden avukatına ikinci kez beşbin lira daha gönderdi.
Karar Yargıtay'dan geldi: İdam onaylanmıştı. Zengo,
— Helâl olsun, böyle avukata helâl olsun... diyordu.
İdam kararı meclis'te de onaylandı. Zengo, gülüyordu, sevinçliydi. Zengo, bütün parasını avukatına bıraktı.
İdam sehpasına götürülmek İçin hücresinden alınırken Zengo,
Helâl olsun, böyle avukata helâl olsun... diye söyleniyor, gülümsüyordu.

İTİRAF

O gün gazetelerin birinci sayfalarında üç adamın ayrı ayrı resimleri çıktı.
Birinci adam: Tramvayda yolculardan birinin cebinden 150 lira çalan yankesiciydi.
İkinci adam: O tramvayda cebinden 150 lirasını çaldıran.
Üçüncü adam: Parası çalınmamışken, «yankesiciler ceket cebimi kesip paramı çaldılar» diye yalan söyleyen.
Bu üç kişinin, gazetelerde ayrı ayrı yerlerde, ayrı haberlerin altında resimleri çıkmıştı. Onun için de okurlar bu üç kişi arasında nasıl bir ilişki olduğunu anlayamadılar. Oysa bu üç kişi arasında, çalınan paradan ötürü sıkı bir bağlantı vardı.
Bu üç kişi arasındaki olay bir akşam üzeri, çok kalabalık, sıkışık bir tramvayda geçmişti.

Biz önce sırayla birinci adamdan başlayıp, sonra öbür ikisini, daha sonra da bu üçü arasında gelen olayı anlatalım.
Birinci adamın adı, Cemal'dir. Cemal Bey, elli dokuz yaşındadır. Kendisinden yirmi altı yaş küçük bir karısı vardır. Kadın, çirkin ve cadalozdur. Cemal Bey de tam tersine yumuşak, uysal biri. Çocukları yoktur. Karı-koca, gece gündüz kavga ederler. Daha doğrusu koca kavga etmez, kadın bir başına kavga eder durur. Kavgaya çanak tutmayan, bu güzelim kavgaya katılmayan kocasına büsbütün kızan, sinirlenen kadın da, en sonunda dayanamayıp, Cemal Bey'i bir iyice döğer. Cemal Bey'in karısından günde bikaç posta dayak yediğini bilmeyen konu-komşu yoktur. Herkes, zavallı Cemal Bey'e acır. Onun, can acısından
nasıl bağırıp ağladığını duyan duyar, duymayanlar da duyanlardan dinler.
Gelgelelim, şu tramvayda parasını çaldıran ikinci adama. Kırk yaşlarındadır. Adı Hakkı'dır. Poliste, hapishanelerde, arkadaşları arasında Mengene Hakkı diye anılır. Böyle denilmesi, bikez cebinden parasını aşırmayı kafasına koyduğu adamın arkasını bırakmaması, mengene gibi sıkıştırıp, ne yapıp yapıp onun cüzdanını aşırması yüzündendir. Ünlü bir yankesicidir. Ünü öylesine yaygındır ki, nerde bir yankesicilik olsa, ilk o anımsanır ve sıksık enselenir. Bu yüzden çalmadığı paralar için bile başının derde girdiği çok olmuştur.
Gelelim, gazetede resmi çıkan, cebinden parası çalınmamışken, paramı çaldılar diye polisi kandırmaya

çalışan adama. Adı Musa'dır. Yirmi altı yaşında, İstanbul’a geçen yıl gelmiştir. Bir şirkette odacıdır. Eline çok az para geçtiği için sıkıntı çekmektedir. Üstelik evli, iki çocuk babasıdır.
Şimdi teker teker bu üç adamın, olayın geçtiği tramvayda nasıl buluştuklarını anlatalım.
Sabah uyanır uyanmaz, karısından o günkü ilk dayağını yiyen Cemal Bey, için için ağlamaktaydı. Karısı,
— Kalk, zırlayıp durma, git dükkânın kirasını al. Sonra da şu makine kayışından bir tane al, çabuk gel! dedi.
Ayaklı dikiş makinesinin kayışı kopmuştu. Karısı kopuk kayışı vermiş, bunun tıpkısı m almasını istemişti. Cemal Bey’in, İstanbul’un şurasında burasında babadan kalma evleri, dükkânları vardı. Onlardan aldıkları kirayla geçinirlerdi. Aldığı kiraları kuruşuna kadar karısının eline sayardı. O gün de karısı kira almak için onu dükkânlardan birine gönderiyordu.

Cemal Bey, korkusundan hop diye kalkıp giyinirken karısı,
— Sakın geç kalma, gebertirim! dedi.
Kapıdan çıkarken de arkasından,
— Paranın hesabını tam getir, yoksa kemiklerini kırarım! diye bağırdı.
Cemal Bey, elinde bir gazeteye sarılı kopuk kayış, önce gidip dükkân kirası 150 lirayı aldı. Sonra karısının ısmarladığı kayışı aramaya başladı. Karaköy’den Tophane'ye kadar her yeri aradı, bulamadı. Dükkâncılar gülüyorlar,
— Boşuna arama, bulunmaz, diyorlardı.

Bulamazsa karısı kemiklerini kırardı. Bankalar Caddesi’ni, Yüksekkaldırım'a dolaştı. Birisi,

— Belki Osmanbey’deki parçacılarda bulunur, dedi.

Gitti, bulamadı.

— Bir de Kasımpaşa’ya gidin!

Adres de verdiler. Gitti, bulamadı.

— Belki Beşiktaş’ta…

Gitti, bulamadı.

— Bir de Zeytinburnu fabrikasına gidin..

Akşam olmuş, Cemal Bey İstanbul’da fır fır dolaşmış, aradığı kayışı bulamamıştı. Saat 18… Artık hiç bir yere gidemezdi. Çünkü kayışı aramak için dolaşa dolaşa, otomobil, otobüs, dolmuş parası vermekten, o gün aldığı kira parası 150 lira bitmişti. Cebinde 25 lira kaldığı için, karısını inandıramazdı. Hem geç kaldığı için, karısından dayak yiyecek, hem 150 liranın hesabını karısına inandıramadığı İçin kemikleri kırılacak, hem de kayışı bulamadığı için sopadan pestili çıkacaktı. Sokakta kendi kendine,

— Hey Allahım, ben şimdi ne yapayım? Sen bana bir akıl ihsan et! deyip duruyordu.

Acaba intihar mı etseydi?

Cebindeki son 25 lirayla, evine gitmek üzere tramvaya bindi. Çok kalabalıktı, o da bir yere sıkıştı. İşte bu sıkışıklık İçinde, Ulu Tanrı, istediği aklı hemen ihsan etti.

Cemal Bey,

— Eyvaaaah… paramı çarptılar! diye bağırdı.

öyle bir bağırdı ki herkes birden korkuya düştü. Vatman da arabayı durdurdu.
Cemal Bey, karısının elinden başka türlü kurtulamazdı. Bir yankesici parasını çaldı, ortada para da yok, yankesici de... Cemal Bey de kurtulur gider.
Gelelim, bu olayın İkinci adamı ünlü yankesici Mengene Hakkı, bir ay önce bir hacı ağanın, içinde dört bin lira bulunan cüzdanının söğüşledikten sonra, başka hiçbir «işe» elini sürmemişti. Bu akşam da tramvaya zenaatini göstermek için değil, namusuyla Karaköy'e gitmek için binmişti. Tramvaya binmez, cepçilik yapmıyacağı zamanlar böyle kalabalık yerlere girmezdi ama, bu akşam ne taksi, ne dolmuş bulabilmiş, beklemektense tramvaya binmek zorunda kalmıştı. Kısacası, Cemal Bey'le bir tramvayda oluşları tam bir tesadüftü. Cemal Bey,

— Eyvaaah... paramı çarptılar! diye bağırdığı zaman, Mengene Hakkı tam onun yanındaydı. Ne yapacağını şaşırdı. Bu işi kendisinden bileceklerdi. Kaçsa yakalarlar, dursa yakalarlar. Mengene Hakkı, işte bu şaşkınlıkla, işlemediği suçu üstünden atmak için, Cemal Bey,

— Eyvaaah... paramı çarptılar!

Diye bağırır bağırmaz, o da arkasından,

— Evet, ben de gördüm, işte bu adam çaldı... diye bağırdı. Arkalarında duran adamın elini yakaladı.

Şimdi gelelim, bu olayın üçüncü kişisi Musa'ya. Musa o gün, hem de tramvaya binmeden az önce para çalmıştı. Ama çaldığı 150 lira değil, 100 liraydı. Tramvaydaki adamın parası değil, bir hemşehrisinin parasıydı.

Durumu açıklayalım. Büyük para sıkıntısı içinde olan Musa, o akşam işinden çıkınca görüşmek, hem de borç istemek için bir handa yatıp kalkan bir hemşehrisinin yanına gitmişti. Han odasının kapısı açıktı ama hemşehrisi içerde yoktu. Ceketi duvardaki çivide asılıydı. Musa birden şeytana uydu, çivide asılı ceketin cebini karıştırdı. Eline geçen bütün yüzlüğü cebine atıp sıvıştı. Hemşehrisi onun geldiğini görmemişti ya, parayı çaldığını nereden bilecekti. Sokağa çıkınca ilk geçen tramvaya atladı. Cemal Bey'le, Mengene Hakkı'nın bulunduğu tramvaya Musa'nın binmesi de işte böyle olmuştu. Mengene Hakkı'nın,

— Evet, ben de çalarken gördüm. Parayı bu çaldı! diye elinden yakaladığı adam işte bu Musa idi.

Üçü birden birbirlerinin yakalarından tutup bir karakolda girdiler. Cemal Bey'in 150 lirası çalınmış, Musa yankesici, Mengene Hakkı da tanık olarak... Bir polisle komiser onları dinledikten sonra, komiser muavinine,

— Benim nöbetim bitti, ben eve gidiyorum. Sen şu işi bitir, dedi.

Komiser muavini,

— Ne İşi? diye sordu.

Kapıdan çıkmak üzere olan komiser şöylece elini uzatıp,

— Tramvayda bu, bunun parasını çalmış. Bu da görmüş... Dedi, gitti.

Komiser muavini kapı arkasında çivilere asılı coplardan birini aldı, Cemal Bey'e,

— Gel bakalım, ifadeni alacağım, dedi.

Cemal Bey'i sırtından bir odaya itip kapıyı kapadı.

Kapalı kapının arkasından, dışarıda kalan Mengene Hakkı ile Musa’nın duydukları şunlardı:
— Ulan! Anlat bakalım, nasıl arakladın herifin cüzdanını?
— Kim? Ben mi?.. Bendeniz...
Bundan sonra, «Ay... Aman... Vallahi...
Ben... Oof... Değil... Ayağının altını öpeyim... Vay!» gibi, kısa ve tek heceli sözler duyuldu
ve sonra ses kesildi.
Komiser muavini oda kapısında göründü. Copu sol eline alıp, sağ avucunu tükrükledi. Sonra Musa'ya,
— Sen gel! dedi.
Musa içeri girdi. Kapı kapandı, içerden yine kesik kesik sesler, tek heceli iniltiler, araca bir bağırtılar duyuldu. Sonra ses kesildi.
Odaya üçüncü giren Mengene Hakk'ıydı.
İfade işi bittikten sonra gazeteciler çağırılmıştı. Gazete fotoğrafçıları, Cemal Bey'in. Mengene Hakkı'nın, Musa’nın resimlerini çektiler. Bir komiser gazetecilere üçünün de daktiloda yazılı, imzalı ifadelerini okudu. Bu ifadelerindeki itiraflarına göre. Mengene Hakkı, tramvayda cebinden 150 lirasını çaldırmıştı. Polis, hemen hırsızı yakalamıştı. Bu, yankesici Cemal'di. Suçunu itiraf etmişti. Musa'ya gelince, onun da yazılı itirafına göre geçim sıkıntısı çekiyordu. Şirketten kendisine bir yere götürülmek üzere yüzelli lira verilmişti. Bu paranın elli lirasını harcamış, harcadığı elli lirayı yerine koyamıyacağı için, «Paramı çaldılar» diye yalan söylemişti. Komiser,
— İşte delil ...diye Musa'nın üstünden çıkan yüz lirayı

gazetecilere gösterdi.
Ertesi gün gazetelerden üçünün de ayrı ayrı resimleri çıktı: Yankesici Cemal, parası çalınan Hakkı, parası çalınmamışken «Çalındı» diye yalan söyleyen Musa...
İşte, gazetelerde resimlerini ayrı ayrı görüp de aralarında bir ilişki kuramayacağınız bu üç kişinin kısa serüveni budur.

EMİR KULUYUZ

Toros Ekspresi Haydarpaşa garına geldi Yolcu bekleyenler trenin pencerelerine, kapılarına koşuştular. İstasyon hamalları, pencerelerden sarkıtılan bavullara sarıldılar. Tren sarsıntısının yorgunluğundan, yol uyuşukluğundan kurtulan yolcular trenden inip sersemce bakışlarla karşılayıcılarını arıyorlardı. Kimisi de ellerinde sepetler, valizler, vapur iskelesine doğru gidiyordu.
Bu gürültü, on-onbeş dakika sürdü. Tren boşalmıştı.
Kompartımanları temizlemek için
üç kadın, ellerinde süpürge, faraş trene girdiler.
Temizliyici kadınlardan biri, arkadaşına,
— Burda biri var... dedi.
Üçüncü mevki kompartımanlardan birinden çok gürültülü horlamalar duyuluyordu. İki kadın kompartımanın kapısını açtıklarında içerde uyuyan üç candarma gördüler. Ama bu bilinen uykulara benzemiyordu. Candarmalardan biri, yere uzanmış, başı kanepenin altına girmişti. Öbür candarma peykedeydi ama onun da başı aşağı sarkmış, dizleri de yukarı dikilmişti. Üçüncü candarma, peykedekinin üstünde,

iki büklüm kıvrılmış uyuyordu. Üç candarmanın horultusu korkunç bir gürültü olmuştu. Candarmaların tüfekleri de oraya buraya yuvarlanmıştı.

iki temizleyici kadın gülmeye boşaldı. Kadınlardan biri,

— Heeeey, kalkın bakalım, burası Haydarpaşa... diye bağırdı.

Üç candarmadan üç horultudan başka ses duyulmadı.

— Heeey, kalksanıza be!...

Siyah başörtülü kadın, emdeki süpürgenin sapıyla , yerde yatan candarmanın ayağına dürttü. Candarma oralı değildi.

— Heyy, hadi kalkın, burası son istasyon.

öbür temizleyici kadın, peykede uyuyanı faraşla dürttü.

— Bunlar besbelli altı aydır uykusuz, uyanacakları yok...

İstasyon memurlarından birine söylediler. Memur geldi. Candarmaları dürttü, dürtükledi, sarstı, ama üçünü de bitürlü uyandıramadılar. İçlerinden biri,

— Su dökelim, uyanırlar... diye akıl verdi.

Önce kovadan avuçla yüzlerine su serptiler. Yine uyandıramayınca bir kova suyu üç candarmanın üstüne boca ettiler. Suyun etkisi görüldü. Candarmalar uyanıp yeniden uykuya dalmışlardı, horultuları daha da yükselmişti.

istasyonun inzibat subayına haber verdiler. Başlarında inzibat assubayı ile iki inzibat eri geldi. Onların da çabalamaları boşa gitti. Üç candarma uyanmıyordu bitürlü. Candarmaları, karga tulumba, trenden indirdiler, inzibat karakoluna götürdüler. Tüfeklerini karakolda alakoyup, cipe bindirdiler, askerî hastaneye kaldırdılar. Otuz yataklı

bir koğuşa koydular. Gece de olmuştu. Koğuştaki hastalar, üç candarmanın horultusundan bitürlü uyuyamıyorlardı. Candarmaları muayene eden nöbetçi doktoru hiçbirşey anlayamadı. Nabız, kalp normaldi, ateşleri de yoktu. Uyanmayan üç candarmanın geldiği hemen hastaneye yayılmıştı. Başka koğuşlarda
ki hastalar da koşup, onları görmeye geliyorlardı.
Ertesi gün saat onbire doğru, horultular hafifledi. Saat onüçte, horultular büsbütün kesilince hademelerden biri,
— Bu kadar horlamaya horultu mu kalır, bütün horultuyu bitirdiler, dedi.
Saat onaltıda ilk uyanan kısa boylu can- darmaydı. Uyanır uyanmaz.
— Aboooo!.. diye bağırdı.
Başına toplanan kalabalığa şaşkın şaşkın baktı, sonra yanında yatan arkadaşını dürttü.
— Ula Cemo... Gah ula Cemo...
Cemo uyandı, gerindi gözlerini oğuşturdu. Bir arkadaşına, bir çevresindeki kalabalığa baktı,
— Bura nire gurban? diye sordu.
Kısa boylusu,
Öbür yanında uyuyan üçnücü candarmayı dürttü:
— Ben n’eblem gardaş... dedi.
— Gah gardaş, gah bi bahah... Gah Temo...
Üçüncü candarmanın uyanışı, öbürlerinin- ki gibi olmadı. Gözünü açmasıyla fırlaması bir oldu,
— Eskişehir’e vardık m'ola? diye heyecanla sordu.
Kısa boylusu da ona,
—

Heyderbaşa m’ola? diye sordu.

Başlarına toplananlar onların şaşkınlığına gülüyorlardı. Candarmalar yatağa yatırılırken. elbiseleri çıkarıp alındığı için üçü de Amerikan bezinden yakası bağlı gömlek, uzun paçalı donlaydılar.

Son uyanan Temo, gözleri pırıl pırıl, cin gibi bir delikanlıydı. Bikaç kez başını sağa sola çevirip bakındı, nerede olduğunu anlamaya çalıştı. Sonra birden aklı başına gelmiş gibi,

— Mehkümler nirde gurbaan? diye bağırarak ok gibi fırladı, koğuşun içinde bir o yana bir bu yana dönmeye, aranmaya başladı. Onun, mahkûmların nerde olduğunu sormasıyla, öbür iki candarmanın da akılları başlarına gelmişti. Onlar da,

— Mehkûmlar nirde gardaş?

— Ulan mehkümler... Vay ervadını... Abo... diye şaşkın şaşkın bağırıp koğuşun içinde dört dönmeye başladılar. Biri pencereye atlarken, biri kapıya koşuyor.

— Mehkümler, mehkümler... diye bağırı- şıyorlardı.

Kaçan mahkûmları koğuşun içinde ararlarken daha uyku sersemlikleri geçmemişti. Neden sonra kısa boylusu,

— Cemo, tüfenglm nirde gardaş? diye sordu.

Cemo da, olduğu yerde topukları üstünde döne döne,

— Benim tüfengin nirde yehu? diye bağırmaya başladı.

Temo, arkadaşına bakıp şaştı.

— Ula Cemo, senin urban nirde, ceketin pantulun nirde gurban? diye sordu.

Cemo, kendine bakıp, donpaça ortalıkta dolaştığını anladı.

—

Gardaş, seninki nirde? diye sordu.

Öç candarma biraz toplanır gibi oldular.

Temo, kendilerini güle güle seyredenlerden birine, ağlamaklı bir sesle,

— Mehkümleri gördin mi? Ecep gaçtı m'ola gurban? diye sordu.

Sonra 'üç candarma, ellerinden kaçan iki mahkûmu yakalamak için koridora doğru fırladılar. Önlemeseler, böyle don gömlek sokağa fırlayıp,

— Mehkümler... diye bağıra bağıra koşacaklardı. Onları güç yakaladılar.

Oç candarma şaşkın şaşkın bakıp, öyle- cene durdular. Sonra karyolanın üstüne oturdular. Cemo, başını iki avucu arasına almış, iki yana sallanıp duruyordu. Kısa boylunun dudağı bükülmüş, nerdeyse çocuk gibi ağlayacaktı.

Temo, durmadan,

— Vay, vay, vay bubam vay... diye yavaş yavaş söyleniyordu.

Neden sonra Cemo,

— Yandık buba... Mehkümler hırhız idi.. Bizi soydiler, kaçtiler... Biraz durduktan sonra - Bura nire gurban? diye sordu.

Hastalardan biri,

— Bura hastaane bilâder... dedi.

— Hangi memleket?

— İstanbul...

Cemo, Temo'ya sordu:

— Acep nasıl geldik ki?

Ben n'eblem Cemo?

Kısa boylusu, yardım dileyen bir sesle, oradakilere anlatmaya başladı:

— Başefendi iki mehkümü bize teslim etti. Kâğıtlarını virdi. Çok azılı iki hırhızdır, didi. Gaçar mi gaçar, didi. Uçar mi uçar, didi.

Cemo söze karıştı:

— Kelepçiği heç çüzmek yuh, didi.

Temo tamamladı:

— Eğer gaççirirseniz, yandınız, dedi.

Kısa boylusu anlattı:

— Iskenderüm'den çimendifere bindik gurban. Gidiyk. Ben gapıyı duttim. Cemo pencereyi dutti. Çimendifer gldiy. Biz de içinde gidiyk. İçeri heç kimseyi goymlyk. Hırhızlar gonişiy. Cemo «Gonuşmak yuh, yassah!» didı... Hırhızın biri, «Niye gonuşmak yuh?» didı. Cemo da «Biz emir guluyuk. Başçavişin emri bele» didi. Ben «Ula Cemo, bırak ki gonuşalar. Başefendi, gonuşmıyalar dimedi» didim. Cemo «Aman gurban, gonuşurkene gonuşurkene, bizi daldırır gaçarlar vallaha...» didi.

Mehkümün biri çuvereyi çıhardı. Temo «Gurban, cuvere içmek yuh» didi. Mehküm «Cuvere içilmemiş olmaz arhadaş» didi. Temo da «Biz emir guliyk gardaş, başçavişin emri bele» didi.

Mehkümün biri bir türki çığırmaya başla- di. Ben «Türki yassah gurban, sesini kes» didim. Mehküm «Türkü çığırmamış bu yol bitmez arkadaş» didi. «Biz emir guliyk, bize verilen emir bele gurban» didim. Cemo «Bırak ki türki

çığıralar» didi. «Türki çığırırkene çığırırkene bizi daldırırler, göçerler gardaş» didim.
Çimendifer gidiy... Bi Istosyondo duriy. Gene galhıp gidiy. Mehkümün biri ötekine bir hekâye ağnatiy. Cemo «Gonuşmak yassah gardaş, gonuşmah yuh» didi. Mehküm «Gonuşmamış bu yol bitmez» didi. Cemo «Biz emir guliyk, bize emir bele» didi.
Mehkümler susiy... Çimendifer gidiy. Biz de çimendiferin içinde gidiyk. Çimendifer bi istosonda duriy. Biz de duriyk. Mehkümün biri, «istosyondan su içek» didi. Temo «Su içmek yuh, yasasah» didi. Mehküm «Su içmemiş olmaz» didi. Temo «Biz emir guliyk... Bize emir bele» didi. «Bırah ki su içeler Temo» didim. Temo «Yoh gurban, su içerken bunlar gaçer» didi.
Çimendifer gidiy. Biz de içinde gidiyk. Çimendifer duriy. Biz de içinde duriyk. Bahtım, mehkümün biri uyiy. Temo aldırmiy, Cemo aldiy. Mehkümler su tökmeye gidiy. «Diyarbahır şad ahar, Mardin Musul'a bahar...» Çimendifer duriy. Biz de duriyk. Mehküm inip istosyondan kelle aliy, bişik kelle. Kelleye esrer ekiy, kelleyi ylyik. «Hoş bilezik hoş bilezik... Golları nazik...»

Cemo soriy: «İki mehküm yoh miydi gur- ban?» Mehkümler olmuş üç. Çimendifer gidıy. Biz de gidiyk. Cemo soriy: «Bu mehkümler iki değil miydi gurban?» Mehkümler olmuş dört... «Bir ayağında mesti vaar, mesti vcar, mesti vaar...» Temo soriy: «Bu mehkümler iki değil miy di gurban?» Mehkümler olmuş beş. «Cemo gül açanda gel, bagçayı dolan da gel... Vay Cemo, vay Cemo Cemilese...»

Çimendifer gidiy, mehkümler çoğaliy. Biz orıya sığmiyk.
«Bir ayağında mesti var... Mesti var,
mesti var...» Temo «Esrer irçekler içer. Ben memlekette iki yük esrar içerim» diy. «Bir ayağında mesti var, mesti vaaaar...» Çimendifer gidiy, biz içinde gidiyk...
Temo, kısa boylu candarmanın sözünü kesti, birden bağırdı:

— Ula gurban, çimendifer gitmiy... mehkümler gidiy, biz galiyk gardaş...

Kısa boylu candarma,

— Biz uyuyik gurban, didi, çimendifer gidiy, mehkümler gidiy, biz galiyk... Biz galiyk gardaş...

Kısa boylu candarma nerdeyse ağlayacaktı. Temo, başı iki avucunun arasında iki yana sallanıyordu. Cemo,
Çimendifer gidiy, biz gitmiyk... Cimendifer gidiy, biz gitmiyk... diye söyleniyordu.

AĞZIYLA KUŞ TUTAN ADAM

Kalkan tramvayın ikinci arabasına zor yetiştim. Arka, kapının basamağına atladım. Bir elimde çanta, öbür elimde paket vardı. Yolculardan biri dirseğimden tuttu, kendimi yukarı çektim, içerisi çok kalabalıktı. Birbirimizin üzerinde gidiyorduk. Bir zaman konuşulmadı. Sonra tektük konuşmalar oldu. Daha sonra iki kişi konuşup, öbürleri dinlemeye başladı Konuşan, «Ağzıyla kuş tutan adam» dı. Tramvayın arka aralığında herkes onu dinliyor, orada bir de öğrenmek istedikleri, bilmedikleri bişey olursa soruyorlardı. Soru daha tamamlanmadan «Ağzıyla kuş tutan adam», lâf’,

soranın ağzına tıkıp, «Haa, ona gelince..» diyerek tıkırtıkır anlatmaya başlıyordu. Her- şeyi, ama herşeyl biliyordu. «Ağzıyla kuş tutan adam»ı inceledim. 45- 50 yaş arasında görünüyordu. Elbiseleri ne eski, ne yeni sayılır. Kravatsız gömleğini, karısı yada kızı dikmiş olabilirdi. Ben onu bir odacıya benzettim. Ama şöyle bir odacı değil, yirmi-otuz yıllık birçok değişik yüksekçe kişilere odalıcılık yapmış biri... Anlattıklarına bakılırsa, uzun yıllardan beri hergün birkaç gazeteyi, başyazılarından son sayfalardaki son ilânlara dek okuyor olmalı. Bunlar,
daireye bedava gelen gazeteler olacak. Okul yüzü gördüğünü sanmıyorum.
«Ağzıyla kuş tutan adamın hergün nasıl gazete okuduğunu gözümün önüne getirmeğe çalıştım. Uzun koridorda, arkası duvara dönük, bir iskemlede oturur. Bir dirseğini koridorun geniş penceresi içine dayar. Reçetesiz gözlüğünü takar, gazeteye ta başından başlar. Heceleye heceleye, dudaklarını kıpırdatarak, fısıltılı bir sesle gazeteyi okur. Böyle ağır aksak okuduğu için de, her okuduğunu sindirir, ezberler. Beş, altı satır söktürünce ya zil çalar, ya karşısında oturduğu kapının üstündeki renkli ışık yanar. Gazeteyi pencere içine, gözlüğünü cebine koyar, odaya girer. Dönüşünde gazeteyi alır eline, gözlüğünü takar, gazetede kaldığı yeri bir zaman arar. Bulur. Yeniden sesli sesli okumaya başlar. Bu hergün böyle akşamacak sürer. Tramvayın arka aralığındaki «Ağzıyla kuş tutan adam» ın konuşmaya ne zaman nasıl başladığını ayırt edemedim.

Ben, konuşmasına kulak kabarttığım zaman o, aralığı dolduran kalabalığa Marilyn Monroe'yu anlatmaktaydı.
— Bellediğin karılardan değil arkadaş.
er bi artiz nâmehremini er kişiye açar, gel gör, bu karı akıllı.
— Yaaa, akıllı demek?...
Bunu soran, yolculardan biriydi.
— Akıllı ya ...Akıllı olduğu şurdan belli, yaşlı bi herifnen evlendi bir, bir de saniyen erkeğin en cinsini seçti.
— Kiminle evlendi?
— Bu efendiim, çok menşur bir romancıynan evlendi. Herif bi roman yazıyor, okuyan ağlıyor.
— Ağlıyor ha...
— Hemi de nasıl... Bir sayfa okudun mu, ağlamamanın mümkünü yok. Herifin kaleminden *kan* damlıyor arkadaş. Taş olsa dayanamaz, herif öyle roman yazıyor.
— Aşkolsun... Herife de, karıya da aşkolsun.
— Marinin Munru, işte bu herifnen evlendi. Sonra bu herifi, zinci işinden Ameriga'da mahkemeye çektiler.
Bir yolcu,
— O zenci işi ne? diye sordu.
«Ağzıyla kuş tutan adam» şöyle bir kasıldı, geriye doğru kaykıldı, tramvay aralığındaki sıkışmış yolculara üstten bakarak,
— Haa, o zinci işine gelincek, dedi, o iş başka bi iş... Ameriga'nın başvekili, ben, diyor, hiç bi zinciye üniferiste muhtariyetliği tanımıyorum, diyor. Zinci milleti de, vay ne demek olsun, en namlı boksörleri biz yetiştirelim de, en

memşur atletikler bizden çıksın da, Amerigan sancağını olimpiyat direğine çektirelim de, sen daha ne demeye bize ünifersite muhtariyetliği tanımayasın diye muhalefete geçip, efendime söyliyeyim. Birleşmiş Milletlere protesto çekiyorlar.

— Amerika'nın yaptığı ayıp şimdi.

— Efendim, işin aslı başka. Ameriga'nın başvekili, hep misavat üzerine olsun diyor. Zincisi zinci mektebine gitsin, diyor. Çünkü bu Ameriga'da bizdeki muhalefet gibi, bi «Gulu-Glan» diye bir cemiyet var.

— Nedir o cemiyet?

— Haaa, o cemiyete gelincek... Bu Gulu-Glan cemiyetinin âzaları, gündüz uyuyor, gece garanlığı bastı mıydı, başlarına yatak çarşafı geçirip, hortlak misali ortaya dökülüyor. Nerde bi zinci bulursa, zincinin soluğunu kesiyor.

— Zenciler bişey yapmıyor mu?

— Haaa, o meseleye gelince... Zinci milleti de tanhada bir gart Amerigan avradı gördü mü, hümüğüne binip, zinci milletinin intikamını alıyor.

— Desene ki onlar bizden beter.

— Haaa, beterliğine gelince... Her bir milletin kendine mahsus bir derdi var.

— Valla doğru... Peki, bu Marlin'in kocası ne demeye zencileri koruyor? O da mı zenci?

«Ağzıyla kuş tutan adam» bir göz kırpmasıyla düşündü, sonra,

— Halis kan zinci değil, dedi, biraz gır- malık var ama, halis

zinci değil. Hattâ geçenlerde bi zinci, bi Amerigan garısından bi dolar çaldı deyi zinciyi eletrik sandalyasına oturtmaya hüküm giydirdiler.

— Bu elektrik sandalyesi ne?

— Haaa, sandalyaya gelincek... Bu san- dalya. efendime söyliym, bizim gurşuna dizmak gibi. Veyahut, de ki, asmak... Amerigalıların yüreği yufka, adamı ayakta öldürmüyorlar.

— Allah Allah...

— Evet... Medeniyet başka şey canım. Adamı oturduğu yerde, haberi bile olmadan öldürüyorlar.

— Demek yorulmasın diye... Bir dolar için ha?...

— O dolar işine gelince... Bu dolar denen para dünyanın en kıymetli parası. Biz de paramızı dolara ayar ettik. Eskiden bir dolar bizim paramıznan karaborsada onbeş lirayken. şimdi ayardan sonra, yirmi liraya çıktı. Karaborsa ortadan kalktı.

— Nasıl kalktı?

— Yahu arkadaş, hökümet karaborsanın üstüne çıktı. Daha karaborsa kalır mı?

— Bu dolar, franktan da yüksek mi?

Haa, frank işine gelince... Frank demek Fransızın parası. Bu Fransa'da bi Mareşal Dökol var. İkinci Harbi Umumi’de Fransa milleti, bu Mareşal Dökol’un dediğini dinlemedi. Eğer bi dinlemiş olsaydı. Fransa Mısır'dan tut. Cebeli Tarık’tan dolaş, Cezayir'i mezayiri hep alacaktı. Ama Fransızlar dinlemediler. Sonra efendim, Alamanlar, Fransızları bastırıp da, şeydince, Fransızların aklı başına

geldi. Mareşal Dökol’a «Aman gel, başımiza geç!» dediler. Mareşal Dökol da «Ya anayasayı değiştirin, ya da başınıza geçmem...» dedi.

— Peki, frank n’oldu?...
— Franga gelince...
O sırada başka biri,
— Demek Fransa'da da anayasa var? diye sordu.
«Ağzıyla kuş tutan adam» ona döndü:
— Her milletin, dedi, iyi kötü bi anayasası olacak.
— Peki, neye değiştiriyorlar?
— Haa, deniştirmeye gelince... Fransa'da ahlâk kalmadı. Ahlâk kalmayınca, anayasayı deniştirip, milleti sıkıya sokacaklar ki, kimse bi yolsuz iş yapmasın...
— Demek Fransa’nın ahlâki bozuldu?
— Bozuldu. Sor ki neye bozuldu... Hep bu turistten. Çünkü Fransa'ya çok turist gidiyor. Fransız kadınları da turist gelsin diye açık saçık giyinmeye, gezmeye başladılar. O sebeptene ahlâk bozulunca Frank da düştü. Frank düşünce Dekol iş başına geldi.
Yolculardan biri,
— Şimdi anladım, dedi, velâkin bu Amerika’nın yaptığı ayıp. Koca millet atomu bulmuş da...
— Atom meselesi başka...
— O nasıl?
— Efendim bu atom, parmak kadar küçük bişey. Velâkin ilkin. Alamanlar buldu.
— Alamanlar da yaman ha...
— Alamanlara gelince... Bu Alamanlar atomu buldular

bulmaya ama, işletemediler. Hitler az daha dişini sıkıp da dayansaydı, atomu işletmeye açacaklardı. Sonradan Amerikalılar Alaman âlimlerini, bütün atom pavlikalarıynan Amerika'ya götürdüler.

— Patlattılar değil mi?

— O patlama işi ayrı... Patlamaya gelince, Amerigalılar Caponlara ya adayı bize verirsiniz ya otumu patlatırım, dedi...

— Caponlar adada mı?

— Adada... Capon milleti hep su üstünde. Caponya adalık bir yer... Sonra efendim...

Yolculardan biri sordu:

— Kore işi nasıl oldu?

Bir de baktım, son durağa gelmişiz. Erenköy'de inecektim. «Ağzıyla kuş tutan adam»a dalıp, Bostancıya kadar gelmişim. Tramvaydan indik. Yolcular hep dağıldılar. «Ağzıyla kuş tutan adam», yanındakilere,

— Haaa... Kore işine gelince... diyordu.

Ben de geldiğim yolu geriye gitmek için başka tramvaya bindim. Yolda, okumanın ne yararlı bir iş olduğunu düşündüm. Okuyan, herşeyi biliyor. Kendi kendime,

— Haaa... Okuma işine gelince... diye söylendim.

TİTİZ KADIN HASN'ANIM

Bir dostumun evindeki toplantıdaydım. Kadınlı, erkekli yirmi kişi kadar vardık. Çoğuyla bir kadın çok dikkatimi çekmişti. «Cami yıkılmış ama mihrap yerinde» denilen

kadınlardandı. Kırkını, belki kırkbeşlni geçmiş, ama genç kızlara değişilmeyen, olgun güzel bir kadındı. O da bakışlarını benden ayırmıyordu. Daha dikkatli bakınca, kadını bir yerlerden tanıdığımı anladım, ama nerden, nasıl tanıdığımı çıkaramadım. Birisi iyilik edip beni şu kadınla tanıştırsa diye içimden geçirirken, yanıma gelen evsahibi kendiliğinden bu iyiliği yapıverdi:

— Tanışmıyorsunuz galiba... Hasn'anım. Ziya Bey...

El sıkıştık. Tanıştığımıza memnun olduğumu söyleyince kadın gülmeye başladı.

— Sizinle galiba tanışıyoruz ama, nerden hatırlayamadım... dedim.

Bu sözüme kadın kahkahalarla güldü.

— Nerden tanışıyoruz? diye sordum. Kadın gülmekten koltuğa yıkıldı. O'nun

kahkahalarına, öbür konuklar da başımıza üşüştüler. Gülmekten gözlerinden yaş gelen kadın, epiy güldükten sonra,

Biz karıkoca değil miydik? Sizinle bir yıldan uzun evli kaldık... dedi.

Orda toplananlar da kahkahayı bastılar. Yüzüme ateş bastığını duydum.

— Bir ipucu verir misiniz lütfen... diye nerdeyse yalvarmaklı oldum.

Kadın,

— Ben Hasna, dedi, hani «N'olur, bir pazar günü şu koltukta pijamamla oturup çayımı içerken gazetemi okuyayım!» diye yalvarırdın...

iki yumruğumu birden başıma vurup,

— Hay Allah, Hasna... diye bağırdım. Beni İstakoz gibi kaynar sularda haşlayan Hasna!...

O sıralar ya yedinci, ya sekizinci karımdan ayrılmıştım. Ayrıldığım bütün kadınları hatırlayamıyordum. Hasna'nın kaçıncı karım olduğunu bile kesinlikle bilemiyordum. Adı Hasene'ydi. Herkes ona «Has'anım!» dediği için, adı Hasna kalmıştı.

Hasna'yla nasıl evlenip, sonra nasıl ayrıldığım belleğimde canlandı.

Beni, maceracının biri sanacaklar diye, bu denli çok evlendiğimi herkese söylemekten çekiniyorum. Gerçekten macerasever olsaydım, başıma bunca evlilik derdi açtıktan sonra olsun, artık bir daha evlenmez, bekârlığın tadını çıkarmaya bakardım. Oysa ben her evlenişimde, yaşamımın sonuna dek hep o kadınla birlikte, «Bir yastıkta kocayın» dedikleri gibi yaşamak niyetindeydim. Evlenirken, ayrılmayı, boşamayı, boşanmayı hiç düşünmüyordum. Ne yapayım ki, yaşam çizgim, yazgım, beni bir kadın kolleksiyoncusu yapıp çıktı.

Başımdan geçen bunca nikâhtan sonra bile arkadaşlarım - eksik olmasınlar - beni ille de evlendirmek için üsteliyorlardı.

Son boşandığım karım, öyle dağınık, savruk, pasaklıydı ki, böylesinden canım çok yandığı için, evleneceğim kadının düzenli, derlitoplu, temiz, titiz bir kadın - kadıncık olması elverirdi bana.

Bir yakın arkadaşım evlenmem için Hasna’yı salık verdi. Arkadaşımın da, karısının da, Hasna'yı bütün tanıyanların da söylediklerine göre, temizlikte, titizlikte, düzenlilikte Hasna’nın üstüne bir kadın daha olamazmış, hatta bu konularda dünyada bile bir eşi-ben- zeri zor bulunabilirmiş. Öyle temizmiş kiiiii,
öyle titizmiş kiii... Anlata anlata bitiremiyorlar, öve öve göklere çıkarıyorlardı. Yalnız... Evet, yalnız? Başından iki nikâh geçmişmiş, benimle evliliği, üçüncü nikâhı olacakmış. Böyle bir kadınla evlenmek ister miymişim? «Beni güldürmeyin» dedim. Benim başımdan geçen nikâhların, ben artık sayısını bile şaşırmışım.
Evlenmemi salık veren arkadaşımın evinde Hasna’yla tanıştık. Hani eskilerin «hasna - müstesna» dedikleri güzel kadınlar vardır ya, Hasna işte öyle güzel bir kadın. Güzel mi güzel, kaşla göz, gerisi söz... Bana göre de genç... Sözü-söyleyişi yerinde, uyanık, aydın bir kadın. Üstelik kendi evi de varmış. Anlaşır da evlenirsek. O’nun evinde oturacağız. Böyle bir kadın benimle hiç evlenir mi! Bana hiç olası görünmüyordu: ama şaşılası şey, Hasna benimle evlenmeye razı oldu.
Daha bu, Hasna’yla tanışmadan önceleriydi. Kadından yana şansım olmadığını anlamış, artık hep bekâr yaşamaya karar vermiştim. işte o günlerden bigün Karaköy’den vapura binmiş, Kadıköy’e geçiyordum. Vapurda nice zamandır görüşmediğimiz bir eski arkadaşımla karşılaştık. Şurdan burdan konuşurken, hanımının da nasıl olduğunu sordum. O da bana,
—

Hangisini soruyorsun, bu şimdiki altıncı evliliğim… dedi. Kendime benzer birisini bulmuştum. Ama rekor yine bendeydi. Evliliklerimin sayısını söylemeden O'nun ağzından lâf almak için, beş kez evlenip ayrıldıktan sonra, altıncı evliliği yapmaya nasıl cesaret edebildiğini sordum. Bir kahkaha attıktan sonra,

— Evlilikte nasıl mutlu olunacağını ancak yeni öğrendim de bu yüzden altıncı evliliğimi yaptım… dedi.
— Daha önceki evliliklerinde mutlu olamadın demek?
— Beş evliliğim de de evimiz bir cehennemdi: biz de kedi-köpek gibi boyuna karımla didişip dalaşıyorduk. Buyüzden de onlardan ayrıldım.
— Demek, bu eşin çok iyi.
— Yok yahu, bu hepsinden beter.
— Öylese nasıl mutlu oluyorsun?

Evet, mutluyum. Mutluluğum, karımdan gelmiyor ki, benden geliyor. Kadınları düzeltemeyeceğimi bunun elimde olmadığını anlayınca, kendimi düzelttim. Bu son karıma karşı davranışımı değiştirdim. Ben eskiden, kadın haklarını savunan, kadını erkekle eşit sayan bir insandım. O zamanlar, bana göre bir insan, kadınla erkek birleşince tam olur, bütünleşirdi. Tekbaşına erkek de, kadın da yarım insan sayılırdı.

Arkadaşıma,

— Ben de tıpkı böyle düşünüyorum, dedim.
— Hah, öyleyse hapı yuttun demektir. Evli misin?
— Hayır.
— Sen bu kafayı değiştirmedikçe sakın evlenme. Yoksa

yandığın gündür.

— Neden?

— Ben her evlenişimde, evlendiğim kadınları inceledim. Neden mutlu olamadığımızı araştırdım. Sonunda şu kanıya vardım: Biz, kadınları kendimiz gibi sanıyoruz, yani bizim gibi insan sanıyoruz.

— İnsan değiller miymiş?

— Değiller ya... Kadınlar, insanın dişisi değil, büsbütün insandan ayrı bir yaratık türü. Yalnız insan biçiminde yaratıldıkları ¡cin, biz onları insan sayıyoruz. Oysa apayrı yaratıklar onlar. İnsan biçiminde yaratılmış, ama insan olmayan, insandan başka, bambaşka şey kadın... Bizi yanıltan da bu. Bu gerçeği en sonunda anlayınca, şimdi altıncı karımla cok iyi geçiniyorum. Karım, benim için bir insan değil, belki bir melek, belki bir huri, bel- k! adı konmamış güzel bir yaratık. Bir yanılıp da O'nu insan sansam, işte o zaman yandım.

— Yani nasıl davranıyorsun karına?

— İnsanmış gibi değil, öyle olunca da hiç kızmıyorum söylediklerine, yaptıklarına aldırmıyorum. O'na dertlerimi açmıyorum. Param var mı, yok mu, söylemiyorum. O da benim için kulköle oluyor. Sekreterim gibi çalışıyor, arkadaşım gibi yardım ediyor, hizmetçim gibi iş görüyor, eşim olarak evişlerini yapıyor. İşte evlilikte mutluluğun sırrı bu...

Arkadaşımın söyledikleri elbet doğru olamazdı, ama kendisi bu söylediklerine gerçekten inanmıştı. Ben de arkadaşımın sözlerinin etkisinde kalmadığımı söyleyemem. Bir daha

evlenirsem, arkadaşımın bu öğütlerini tutacaktım. Demek karım, belki bir huri, belki de melek, belki adı konmamış insan biçiminde, ama insan olmayan bir yaratık... Ve mutlu olacaktım. İşte bu kararı aldıktan sonra Has- na'yla evlenmeye karar vermiştim.

Ah bendeki kafa! Kopasıca kafam benim. Böyle güzel, böyle aydın, sözü söyleyişi yerinde bir kadın, neden iki kocadan ayrılmış diye sormak yok mu? Bu adamlar deli miydi- ler de, bu bulunmaz kadını boşadılar? Daha evliliğimizin ilk gecesi, Hasna'nın neden iki kocadan ayrıldığını anladım ama, artık iş işten geçmişti. Bir erkek, evliliğinin ilk gecesini elegüne anlatmaz, ama bizim ilk gecemizin bile anlatılmayacak örtülü bir yanı olmadığından açıklamakta hiçbir sakınca görmüyorum.

Daha ilk akşam... Nikâh dairesinden Has- na'nın evine döndük. Eksik olmasınlar eş-dost daha nikâh dairesinden çıkar çıkmaz bizi karımla başbaşa bırakmışlardır. Çantasından çıkardığı anahtarıyla Hasna, evinin kapısını açtı, içeri girdi. Ben de adımımı atacaktım ki... Ayağımın birini kaldırmamla, cankurtaran arabasının düdüğü gibi acı bir feryat yükseldi:

— Amaaan! Dur! Sakın girme! Kıpırdama! Orda kal!

Ayağımın biri havada donakaldım. Birden arkadaşımın verdiği öğütleri aklıma getirip, Hasna'yı insan yerine komadan evden içeri dalmayı düşündüm ama, öyle cırlak bağırmıştı ki, ne yapacağımı şaşırmıştım. Ben öyle bir ayağım havada ikircimli beklerken elinde terlikle geldi.

Yaramazlık etmiş bir çocuğu azarlar gibi, arka arkaya bikaç kez,

— Çıkar, çıkar! Üstünde ne varsa hepsini çıkar! diye haykırdı.

Ayakkabılarımı çıkarıp önüme koyduğu terlikleri giydim. Sokak kapısını örtmek için elimi uzatırken yine cıyak cıyak haykırdı.

— Tutmaaaa! Dokunmaaaa! Ellerin kirli, elini ayakkabıya sürdün. Kapıyı kirleteceksin, dokunmaaaa!

Evin girişinde kalakaldım. Yine bikaç kez tekrarlayarak haykırdı:

— Soyun dedim, soyun çabuk, soyun!

Öyle bir buyuruyordu ki, kendimde karşı koyma gücü bulamıyordum. Soyunmuş, don- gömlekle kalmıştım, işaret parmağını da uzatıp göstererek,

— Hadi bakalım, önce doğru banyoya! diye buyurdu.

Evet, altıncı evliliğini yapmış arkadaşımın dediği gibi, insan yerine koyup sözlerine aldırmayacaksın ama, sabrın da bir sınırı var. insan ilk evlilik gecesinden önce yıkanmamış olabilir mi! Biraz sertçe,

— Daha sabahleyin hamama gittim, dedim.

Ah diyemez olsaydım. Ben öyle der demez, saçını başını yolarak sesi çıktığınca haykırmaya başladı:

— Neee? Hamama, çarşı hamamına, öyle mi? Nasıl gittin o pis çarşı hamamına? Uyuzun, kelin, körün, akarcalının, kokarcalının, sıracalının, yaralının gittiği hamama? Hiç iğrenmedin mi? Eyvah! Artık senin kırk su şartlanmam

gerek. Kaynar sularla kırk su yıkan sabunlan ki hamamın pisliği üstünden akıp gitsin!

Bunları söylerken suratını öyle bir iğrençlikle buruşturuyordu ki, O'nun etkisinde kalarak, ben de kendimi sanki hamama gitmemişim de, lâğama düşmüşüm gibi pis sanmaya başladım.

— Daha duruyor, hadi banyoya, banyoya!

Hep arkadaşımın sözlerini hatırlayıp «Kadındır, aldırma, kızma boşuna…» diye içimden geçiriyordum.

Hiçkimse böyle bir evlilik gecesi geçirmemiştir.

Don-gömlekle Hasna'nın önünden geçip banyoya girdim.

Ben bu aşırı temizliği, ilk evlilik gecemize özgü sanıyordum. Oysa her gece aynı belâya uğruyordum. Üstelik evliliğimizin üstünden bi- kaç gün geçip birbirimize alıştıktan sonra, kendimi yıkadığıma güvenmiyor, ben yıkanıp tem banyodan çıkarken,

— Olmamış, olmamış. Dur, biriki su da ben yıkayım! diye banyoya dalıyordu.

Başımdan aşağı kaynar suları boca ederdi. Haşlanırdım. Can acısıyla,

— Yandım anam, yandım! diye bağırırdım.

Döşeme tahtalarını kazımak için kullanılan bir tel fırçayı eline geçirir, onunla hem sırtımı kazır, hem de biyandan kaynar sular dökerek beni hoşlardı. «Amaan!» dedikçe amanım göklere yükselir, ama Hasna'nın elinden kurtulasım olmazdı. Bir saat mi, iki saat mi, beni tel fırçayla kazıyıp rendeleyip, kaynar suda ıstakoz gibi haşladıktan

sonra da işkencesi bitmezdi. Bu kez bi şişe alkol, bir paket pamukla, cayır cayır yanan derimi silerdi.
— Su, suuuu! diye yalvarırdım.
Ama getirdiği su hastane hastane kokardı, içilmezdi. O evde ilk su içişimde,
— Bu ne biçim su, ilâç kokuyor... dediğimde, Hasna,
— Ne yapayım, dedi, suyu yıkayamadı- ğım için önce kaynatıp sonra ilâçlıyorum...
Beni banyoya sokmadığı akşamlar, kapı ağzına getirdiği sıcak sodalı su dolu leğende yüzümü, ellerimi, ayaklarımı yıkıyordu.
Bizim evde, herşey, aklınıza gelen gelmeyen herşey kılıflıydı. Koltuklar, kanepeler, iskemleler kılıflıydı. Eh, kılıflı koltuk başka evlerde de vardır, önemli değil. Ama kapıların tokmakları, tutamakları, topuzları dolapların, çekmecelerin, pencerelerin tutamakları, bütün anahtarların başları kılıflıydı. Bunlar kılıfsız tutulursa el kirlenir ya da kirli elden bunlar kirlenirdi. Evde kılıfsız bişey göremezdiniz. Böyle bir kadının kocasının nasıl olması gerektiğini artık siz tasarlayın. Hasna o denli kılıf meraklısıydı ki, bu titizliği yüzünden o'nunla öpüşemlyordum bile. Bir elinde pamukla lizol, öbür elinde alkolle kolonya ya da klor, böyle gezip dolaşan bir kadınla nasıl öpü- şülebilir?
Evlilik yaşantımda benim en büyük keyfim, pazar sabahlan evimde, sırtımda pijamayla kahvaltı edip, yine pijamayla koltuğa kurulup gazetemi okumaktır. Ama nerdeee! Hasna

bana evin içinde kesinlikle pijama giydirmezdi. Pijama benim ancak yataktaki kılıfımdı.
Pazar sabahları pijamayla kahvaltı edeyim diye yalvarırdım.
— Bu koltuklara herkes gelip elbiseyle oturuyor. Sen pijamayla otursan ne olur? O pisliği, kiri alır, yatağa taşırsın.
Arkadaşının öğütüne uyup her zaman, içimden geçirdiklerimi o gün dayanamayıp birden söyleyivermiştim:
— Kızmayacağım, kızmayacağım, çünkü sen insan biçiminde ama insan...
Sustum.
— Ne söylüyorsun? diye üsteleyince, arkadaşımın sözlerini O'na aktardım. Kadınlar, insan değil, insan biçiminde melek, huri, işte böyle bişeydiler.
Hasna güldü,
— Ben temizlik meleğiyim! dedi.
İçimden «Evet, sen insan değil, bir cana-
sın!» diye geçirdim.
Bigün aynanın önündeki tarakla saçlarımı tarayacak olmuştum.
— Bırak onuuu, perde saçaklarının tarağı o... diye haykırdı.
Temizleyecek hiçbişey bulamazsa, boş zamanını değerlendirmek için eline o güzel tarağını alıp, perdelerin saçaklarını tarar. Neymiş, saçaklar düzgün duracakmış.
Kaynar sular, ilâçlı sular, lizollu sular, sodalı sular, klorlu sular, tuzlu sular, evin içinde buğu buğu tüterdi. İnanır mısınız, arapsa- bunu sıcak sularla ovula ovula, yalnız tahtalar değil, fayanslar bile aşınmıştı. Artık benim ne

duruma geldiğimi varın siz düşünün. Sözde ben O’nu insan olarak görmeyecektim; asıl beni insan olarak görmeyen O’ydu. Beni bir insan gibi, bir koca olarak görmüyor, canlanmış bir bulaşık bezi olarak görüyordu. Bu- yüzden görür görmez üzerime atılıp, beni kaynar sularla yıkamak geliyordu içinden.
Gecenin bir vakti yataktayım, tatlı uykuludayım, beni dürterek uyandırır.
— Ne var?
— Ay, teke teke kokuyorsun.
Böyle bir kadının kocası başka ne gibi kokabilir elbet teke gibi, koç gibi, boğa gibi kokacaktım.
Beni yataktan kaldırır,' alkolle, kolonyayla her yerimi ovar, yine hızını alamazsa zorla banyoya tıkar, bir de üstelik «Kirden yosun tutmuşsun!» diye aşağılardı.
Bizim evde sebzeler, yemişler de ilâçlı sularla yıkanırdı. Domatesi, salatalığı bile haşlar da öyle salata yapardı.
Oturduğumuz evin Hasna'nın olduğunu söylemişlerdi. Oysa kirada oturuyormuş. Evlendikten sonra evin kirasını da ben ödemeye başlamıştım. Ama kirasını ödediğim dairenin en büyük odasını kesinlikle kullanamıyorduk. Üstelik kullanamadığımız bu oda, evimizin en geniş, eşyası en güzel odasıydı. Kapısı
her zaman kilitliydi. Ben o odayı, çok merak ettiğim için, anahtar deliğinden seyretmiştim. Evliliğimiz süresince o oda bikez bile açılmadı. Niçin bu odayı kullanmadığımızı sorduğumda Hasna, burasının misafir odası olduğunu, derlitoplu, temiz dursun diye orasını kullanmadığımız

cevabını verdi. Aradabir gelen misafirlerimizi de oraya almıyordu. Ancak çok saygın bir konuk gelirse odada ağırlanacaktı.
Çok seyrek de olsa evimize gelen misafirler, geldiklerine bin pişman olurlardı. Çünkü, misafir cıgara içecek olsa, Hasna'nın gözü misafirin agorasından hiç ayrılmazdı. Misafir, cigarasını dudaklarına götürür, Hasna'nın gözü cıgarada. Misafir, cıgarayı küllüğe koyar, Hasna'nın gözü yine cıgarada. Misafir de şaşırır kalırdı. Hasna, niçin mi bakışlarını agoradan ayırmazdı? Cıgaranın külü, kül tablasından başka bir yere dökülecek diye... Misafirin yanında kül döküldü diye yerleri süpürür siler. Buyüzden evimize gelen giden olmazdı.
Temizliğinden, titizliğinden başka, gerçekten de dedikleri gibi, Hasna çok düzenli bir kadındı. O denli düzenliydi ki, beni sıksık «Elbiseni yerine as!», «Eşyanı topla!», «Herbişeyin yeri olmalı, koy yerine!» diye azarlardı. Anladım ki, Hasna benimle koca diye evlenmemiş, beni kendisine kurban olarak seçmişti. Kendikendime «Nasıl, dağınık, düzensiz, diye eski karından ayrılır mısın! Al işte şimdi düzenli, titiz kadını» deyip duruyordum. Besbelli beni, savruk, pasaklı diye boşadığım karımın ahi tutmuştu. Evet, evet, arkadaşımın dediği doğruydu; bu kadın bir insan değil, insan biçiminde bir dişi canavardı. Beni terbiyeli maymuna çevirmişti. Ama o gece, o gece yok mu. o gece...
İşyerimdeki arkadaşlar bir gece birlikte eğlenmeye karar vermiştik. Ben de o gece, eve geç geleceğimi, merak etmemesini Hasna’ya söylemiştim.

Sözverdiğimiz akşam, işyerinden arkadaşlarla birlikte çıkıp bir İçkili gazinoya gittik. Yedik, içtik, eğlendik. Geceyarısından sonra eve gelmiştim. Açıkçası eve girmeye korkuyordum. Karım olacak o canavar, her zamanki gibi beni kapı ağzında yakalayıp soyunduracak, sonra banyoya sokup kaynar sularla haşlayacaktı. İçkili gazinodan geldiğime göre, beni sabaha kadar haşlar, tel fırçayla da derimi yüzmeden bırakmazdı. Yıkanmaktan bıkmıştım. Ördekler bile benim kadar suya girmezlerdi.

Bu korkuyla anahtarımla sokak kapısını açıp içeri girdim. Şaşılacak şey! Karım beni beklemiyordu. Yatmıştı. Oooh, ilk olarak kaynar sularda haşlanmadan yatağa girecektim. Ama daha şaşılacak bişey oldu; ben o evliliğim süresince yıkanmaya öylesine alışmışım ki, yıkanmak ihtiyacı duydum. Şöyle keyfim- ce bir y/kanacaktım. Ilık suda yıkandım. Banyodan çıktım. Üstümden bornozu çıkarmadan koltuğa kurulup bir cıgara yaktım. Sarhoşluğumun tadını çıkarıyordum. İşte ne olduysa o zaman oldu. Karım yatak odasından çıkıp beni koltukta bornozla görünce kıyametleri kopardı. Suçum neymiş, biliyor musunuz? Banyodan çıkınca çıplak ayakla banyo taşlarına basıp yerleri ıslatmışım. Duş yaparken de biraz su dışarı sıçramış. Sonra, ıslak ıslak koltuğa oturup koltuğu da ıslatmışım. Öyle bağırıyordu ki, konukomşu uyanacak diye korktum. Susması için rica ettim, yalvardım. İnsanların eşya için değil, eşyanın insanlar için olduğunu anlatmaya çalıştım. Bu eşya bizim içindi, elbet bu eşyayı kullanacaktık, kirletecek, eskitecektik. Ama insan biçimine girmiş o canavar beni dinlemiyor, sesi çıktığınca

haykırıyordu. Artık o gecenin sarhoşluğundan mı bana o yüreklilik geldi, yoksa Hasna'nın yaptıkları canıma yetti de ondan mı öyle coştum, bilemiyorum. Birden üstümdeki bornozla fırlayıp önce o hiç kapısı açılmayan misafir odasının kapısını bir tekmeyle kırıp içeri daldım. Dalmamla, elime geçeni savurma
ya başladım.

— Ulan bu koltuklar bizim için… Ulan bu vazolar, sehpahalar, örtüler biçim için… Bunlar insanlar için. Biz, bunlar için değiliz!… deyip deyip elime geçeni atıp kırıyordum.

Ordan geçtim salona. O saçaklarını özel tarakla taradığı perdeleri aşağı indirdim. Elime geçeni kırdım döktüm. Banyonun musluklarını da sonuna kadar açıp her yerleri ıslattım.

— Biz bu eşyaları kendimiz için, kullanmak için aldık! diye barbar bağırıyordum.

Yırttım, döktüm, devirdim, kırdım, parçaladım. Ben bunları yaparken Hasna, dehşetle bir cinayeti seyreder gibi, başı iki elinin arasında, gözleri fırlamış, ağız açık, gık çıkarmadan korkuyla, beni seyrediyor, yalnız aradabir ölgün, bitik bir sesle,

— Ziya, Ziya! diye inliyordu.

Ben kırıp dökerken öyle kendimden geçmişim ki, üstümden bornozun düştüğünün bile farkında olmamışım. Neden sonra çıplak olduğumu anlayıp giyindim. Bir cıgara yaktım. İnadıma küllerini yere serpe serpe ayakkabılarımı giyip, kapıyı çarptım, çıktım evden. Çıkış o çıkış…

işte bu gece, bir arkadaşımın evindeki toplantıda görüp de tanıyamadığım Hasna, benim o eski karım Hasna'ydı. Aradan yıllar geçmiş olduğu halde, o işkenceli evlilik günlerimin anısı birden bende canlandı Hasna bana yine, «Hadi doğru banyoya!» diyecek, beni banyoda haşlayacak diye korkumdan yanından uzaklaştım. Biraz sonra da, arkadaşımın evinden ayrıldım. Çünkü Hasna'nın gözü yine bendeydi ve bana bulaşık bezine bakar gibi yıkamak tutkusuyla bakıyordu.

SAĞCI MISIN, SOLCU MUSUN?

Hastanenin o odasında üç karyola vardı. Karyolanın biri boştu, birinde kafası, yüzü, gözü, eli, kolu sargılar içinde bir delikanIı olduğu, sesinin körpe dinçliğinden anlaşılıyordu. Yoksa, mumya gibi sarıp sarmalanmış bu insanın yaşını belirtecek hiçbir görünür yanı yoktu. Yalnız tek gözüyle ağız boşluğu sargısızdı.
Kapı ağzındaki karyolaya da, öğleden önce, orta yaşlı bir hasta yatırmışlardı.
Sargılar içinde inleyen delikanlı, yeni getirilen orta yaşlı hastaya,

— Geçmiş olsun emice... dedi.
— Sağol. Sana da geçmiş olsun.
— Eksik olma emice. Üç gündenberi şu yattığım yerde Allah'a dua ediyorum ki, bir okuryazar kulunu göndersin yanıma... Okuryazarlığın var mı emice?
— Var biraz. Neye sordun?
— Seni buraya Allah gönderdi. Ben bur- da sefil oldum

emice, benim kemiklerimi kırdılar emice, beni un-ufak ettiler emice...

Sesinden ağladığı belli olan delikanlı, inleye inleye konuşuyordu:

— Bana bir mektup yazar mısın emice? Bir mektup yaz ki, bizim köydekilere halları- mı bildireyim, artık bende insanlık kalmadı d‘- yeyim... işte zarfı, işte de kâğıdı, hazır ettim, buyur...

— Peki, yazayım.

Orta yaşlı hasta, delikanlının verdiği zarfla kâğıdı komidinln üzerine koydu. Pijamasının cebinden kalemini çıkardı, eline kâğıt al dı. Bir mukavva kutuyu da altlık yapıp yazmaya hazırlandı.

— Söyle bakalım.

Delikanlı, yutkuna yutkuna yazdıracaklarını söyledi:

«Möhderem ve pek sayın bi huzura. Ruh beraber, can birader Topal'ın Ömer Efendi kardeşime mahsustur.»

Orta yaşlı hasta, delikanlı her ne söylerse yazıyordu:

«İlkin üstümüze farz olan resmini ifadan sonra güldep nâzik hatır-ı şerifinizi süal ile sıhhat ve âfiyette daim olmanızı cenab-ı Mev- lâmdan niyaz ederim.»

Orta yaşlı adam,

— Aferin, dedi, ne de güzel yazdırıyorsun mektubu...

Delikanlı,

— Mektubun başını, sonunu yazdırmasını iyi bilirim emice, dedi, köydeyken ezber etmiştim köy kahvesinde okunan mektupları dinleye dinleye... Gelgelelim, mektubun ortasını yazdırmak zor. Yaz emice: «Eğer ki, siz dahi,

tarafımızdan süal edecek olursanız, durum vaziyetlerimiz gayetle kötü olup hastane köşelerinde inildemekteyizdir. Hâlen canımız bedenimizi terk eylemeyip, ruhumuzu teslim etmemiş olmamız bize ne büyük mutluluktur.»

Delikanlı,

— Emine, işte bundan sonrasını yazdırmak zor, dedi, çünkü buraya kadar olanını günlerdir burda yatarken düşünüp düşünüp ezber etmiştim.

Delikanlının başına gelenleri merak eden orta yaşlı adam,

— Bundan sonrası neden zor? diye sordu.

Delikanlı,

— Zor işte, dedi, çünkü herkesin mektubunda, mektubun bu orta yeri ayrı ayrı olur da ondan. Ben sana anlatsam da başıma gelenleri, sen bildiğin gibi uygunca yazsan olmaz mı ki emice?

— Neden olmasın, olur elbet. Anlat bakalım.

Delikanlı anlatmaya girişti.

— Askerlik yaşımız geldi emice, önümüzdeki yıl askere gideceğiz kısmet olursa… Bıldır bizim köyden askere giden yaşıtlarım içinde parası olan askerliğin bile tadını çıkardı, ama parası olmayana askerlik zorlu gelirmiş. Anladım ki vatanî vazifemizi yaparken bize para gerekecek, cıgara mıgara parası… İşte bunu düşünerekten, askere gitmezden önce İstanbul denilen bu cenabet yere varalım da işgüç tutalım, çalışalım, para kazanalım, biraz cep harçlığı edinelim, demiştik. İstanbul memleketine ayağımı atar atmaz, hemşerilerin adresi yazılı elimdeki kâğıdı, okuryazarlığı olanlara gösterip yol-yer sordum, bizim

hemşerilerin toplandığı kahveyi sorup aramaya başladım. Gide gide, adının Taksim olduğunu sonradan karakolda öğrendiğim o uğursuz yere gelmişim. Orada, elimdeki adres yazılı kâğıdı ona buna gösterirken, her nasıl olduysa orayı bir kalaba bastı ki, öyle bir kalaba işte, hiç sorma. Bizim köyün insanları kadar bin köyün insanı oraya toplaştı. Sıyrılıp geçmek is- tedimse de, kenet olmuş kalaba sökülüp yarılacak gibi değil. Epiy zorladımsa da boşuna, kendime yol açamadım. O yana, bu yana itip kaktıklarından, o insan seline kapılıp sürüklendim. Sürüklene sürüklene gelip bir yere dayandım ki, işte orda adamın biri yüksek bir yere çıkmış, bağırıp çağırıyor; ne dediği anlaşılmıyorsa da, onca kalabalık adamın her sözüne el çırpıyor, «Yaşa» diye bağırıyor. Derken, ne oldu ne bitti anlayamadım, bunlarda bir koşuşmadır, bir kaçışmadır başladı; ama can derdine düşenler gibi kaçışıyorlar. Kimin kovaladığı, kimin kaçtığı belli değil. Arkamdan iteledıklerinden, ben de onlarla birlik isteristemez koşmaya başladımsa da iki gündür aç ve de çok yorgun olduğumdan onlara ayak uyduramadım; artık bilemiyorum, tökezledim mi, yoksa arkamdan namussuzun biri mi itti, yoksa çelmelediler mi, her nasıl olduysa ben yere kapaklandım. Kaçan da kovalayan da üstüme basıp basıp geçtiğinden bitürlü yekinip yerden kalkamıyorum ki... Beni çiğneye, eze, yara bere, kan ter içinde bıraktılar. Tam doğrulup dikildim ki, bir de ne görsem, ellerinde demir çubuklar, kazma sapları, odunlar, değnekler, sopalar sırıklarla bir başka kalabalık bu yana doğru koşuyor ki, herbiri bir canalıcı kesilmiş, gözleri dönmüş, ağızları

köpürmüş... Demek, az önce beni çiğneyerek kaçanları, işte bunlar kovalamakta... Bu gözü dönmüş, ağzı köpürmüşlerden üçü, dördü beni kıskıvrak tutup üstüme bindiler ve içlerinden biri «İşte hayınlardan, namussuzlardan birini yakaladık. Dinini, imanını, Allahını, peygamberini seven vursun!» diye bağırmasıyla onca insan sopalarla üstüme yumuldular. Vuran vurana... «Aman ağabeyler etmeyin, ocağınıza düştüm. Ben bu İstanbul memleketine iş bulup çalışmaya geldim, garibim...» diye yal- vardıysam da, davulcu osuruğu gibi lâfım gümbürtüye gitti. Gözleri dönmüş olduğundan hiçbirinin lâf anlayacağı yok. Vura vura, beni yerden yere çarparak bitirdiler. Her nasıl olduysa içlerinden bir vicdanlısı çıkıp «Durun yahu, bunun yüreğindekini öğrenelim ilkin.» deyip bana sordu: «Ulan sen sağcı mısın, solcu musun?»

Sağcının, solcunun ne demeye geldiğini bilmediğimden, hangisini dersem hoşlarına gidip beni salıvereceklerini kestiremediğimden, belki canımı pençelerinden kurtarırım umuduna kapılarak «Ne demek! Elhamdüillâh, cümlemiz solcuyuz!» dememle, sopaların biri kalkıp beşi inmeye başladı, dünya başıma yıkıldı sandım. Ölmüşüm gibisine getirip kendimi yere atmasam ve de cansız numarası yapmasam beni öldüreceklerdi. «Geberdi namussuz! Allaha şükür bir tane daha geberttik!» deyip suratıma tükürerek savuşup gittiler.
Kalabalık çekilip ortalık mayna olunca, yavaş yavaş ayağa kalktım ama, onca da

yaktan sonra adım atacak gücüm kalmamış. Sürüne topallaya giderken başka bir kalabalığın göbeğine düştüm. Bu kez de onlar beni kuşatıp sordular: «Sağcı mısın, solcu mu?»
Solcuyum dedim diye onca dayak yemişim, bir daha solcuyum der miyim hiç! Soranlara yaranıp da ellerinden canımı kurtarayım diye. «Çok şükür sağcıyım!» dememle hep birden üstüme vardılar. Hay Allah, neciyim desem de kötekten kurtulsam, bilmeme ki... Neyse ki bunlar, öncekiler gibi insafsız değil, kaçanın ardından kovamıyorlar. Kaçtım kurtuldum.
Uzatmayalım emice, sağcıyım dedim vurdular, solcuyum dedim gene vurdular; bir o vurdu, bir öteki... Besbelli ben kendimden geçmişim, bayılmışım artık. Niceleyin orda kalmışım, bilmiyorum. Birinin dürtüklemesiyle ayıldım ki, başımda gene elleri sopalı, gözleri kararmış, insanoğlu görünümünde çanakçılar... İçimden «Hey ulu Tanrı'm, yüceliğini göster ki, bu garip kuluna sopa yedirtmeyecek bişey söylet!» diye dualar ederek, başımda dikilenlere «Daha askerliğimizi yapmadık kardeşler! biz köylüyüz, öğretmediler bile, sağımızı solumuzu nerden bilelim...» dedimse de, bikaçı beni tartaklayarak «Öyleyse necisin?» diye sordu. Hah şöyle, neci olduğumu sor, ben de söyliyeyim. Ben bunlara «Irgatım!» dememle «Vaaay, ırgatsın ha? Demek emekçisin... Yani solcusun!» deyip, vuran vurana beni yere serip çiğnediler. Can tatlı emice, çok tatlı... Ben o can kaygısıyla nasıl fırladıysam, yandaki bir dükkâna daldım. Dükkânın kapısına toplaştılar.

Dükkânın sahibi «Aman kardeş, çık dışarı, dükkânımı yıktıracaksın...» diye yalvarır. Çıkmasam, adamın dükkânını başına indirecekler, çıksam post elden gidecek. Veryansın edip dükkândan fırladım. Onca kalabalık ardıma düştü. Kalabalık dediysem, bildiğin gibi değil, gittikçe artarak çığ gibi büyüyor. Bütün İstanbul insanı ardımda... Kaçan, kovalayandan hızlı koşar, derler. Evet, kaçan hızlıdır kovalayandan. Neden? Çünkü kaçan can derdine düşmüş. Ne doğru! Ben kaçıyorum ki, Allah Allah...
Yahu, biz bu İstanbul memleketine dayak yemeye mi geldik?
Neyse, uzatmıyalım emice, arkamdan yetişemeyeceklerini anlayınca, önüme adamlar çıkıp bana şaşırtmaca vererek yolumu kesmediler mi! Biz böylece o yana, bu yana koşup dururken bir de baktım, karşımda bir karakol yazılı levha... Demek, Allah acıdı bana da yoluma karakolu çıkardı. Daldım karakoldan İçeri. Oooh, çok şükür, devletin karakolunda canımız güvendedir, diye bir oh çekmeye kalmadan, pullsin biri «Ulan, sen herkesin içinde, solcuyum, demişsin!» diye boşluğuma tekmesini savurunca «Aslâ! Kabul etmem, dayak zoruyla öyle söylettiler.» dedim. Pulls, bu ağızları yutmadığını söyleyip tekme yumruk girişti. Her vurdukça,

— Söyle, solcu musun? diye soruyordu.
— Haşaaa, değilim... Ben kimim ki, solcu olayım...
— Vaaay, demek... yoksa solcu olacaksın ha?..
— Estağrufullah...
— Söyle ulan, solcu musun?

Artık dayanamadım, ağlayarak,

— Ağabeyler, dedim, etmeyin pulis ağabeyler, ne sağcıyım, ne solcuyum, siz her neyseniz ben de oyum.

Bunun üzerine pulislerin başı olan biri,

— Durun, dedi, ben bunun solcu olup olmadığını şimdi anlarım. Şimdi soracağıma yalan söylemezler solcular.

Bana sordu:

Söyle bakayım, Nâzım Hikmet nasıl bir adamdır, O'nu nasıl bilirsin?

O dediği adamın adını hiç duymuşluğum yok. Tanımıyorum desem, ya tanınması gereken büyüklerimizden biriyse bu kez tanımadım diye kızıp gene döver. Allah'a sığındım... «Aman kurban olduğum, bana şunun doğrusunu söylet...» diye içimden dua ettim. O sorduğu adam, olsa olsa başımızdaki büyüklerden biri olur, diye düşünüp,

— Allah eksikliğini göstermesin, başımızın üstünde yeri var. Dünya durdukça adı dursun. Çok iyi, çok büyük adamdır... dedim.

Dememle gözümde şimşekler çaktı, başıma yıdırımlar indi. Artık nasıl dayak atmışlar ki, kendimi hiç bilememişim. Bir de gözümü açtım ki emice, aha bu hastanedeyim. Bir ve de tüm kemiklerim kırılmış, unufak olmuşum. Bir haftadır ağrı sızı içindeyim. Kemiklerimi gene eskisi gibi yerli yerine yerleştirebilecekler mi, bilemem. Çünkü bacağım ner- de, kolum nerde bilemiyorum ve elimi, ayağımı eski yerinde bulamıyorum.

İşte başıma gelen haller emice. Bunları böylece yaz mektupta emice. Ve de bana acele yol parasıyla bir de urba

gönderip beni bu İstanbul denilen yerden kurtarsınlar diye yaz emice. Mektubun sonuna da yaz ki .«Baki selâm ile büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim.»

MANİLA

Sanırım, böyle bir olay herkesin başına gelmiştir ya da gelebilir. Herhangi bir insana, kendiliğinizden bir ad uydurduğunuz olmuş mudur? Ben bunu çok yaparım. Diyelim, adamın adı Selim. Durup dururken bu Selim'e Süleyman demeye başlarım. Her nedense, Süleyman adını sanki O'na daha uygun görürüm. Hele bir de O Selim, adının Süleyman olmadığını söyleyip beni uyarmaya kalktı mı, artık kafama Süleyman yapışır kalır, ben de bir daha bu yanlışlıktan kurtulamam. Süleyman aşağı, Süleyman yukarı...
Kendilerine uydurma ad taktığım kaç kişi yanlışımı kibarca düzeltmek için yollar denemişlerdir. örneğin benim kendisine Süleyman dediğim Selim, adını doğru söyliyeyim diye bana şöyle der:

— Sabahleyin telâşla çantamı almadan evden çıkmışım. İyiki arkamdan karım «Selimim, Selinim!» diye seslendi de...

Ben sorarım:

— Kimi çağırıyor Selim diye?..
— Beni elbet, benim adım Selim ya...
— Doğru ya Süleyman Bey, adını çağırıyor Selim diye... Sonra Süleyman Bey'ciğim?

Kendilerini kızdırmak için özellikle böyle yaptığımı sanıp darılanlar bile olmuştur. Oysa ben Selim’e Süleyman derken, Süleyman dediğimin farkına varmıyorum, sanki Selim diyormuşum gibi geliyor bana.

Bu dalgınlığı ya da yanlışlığı, başkalarının da yaptığını, bana da ad uydurmalarından anlıyorum. Kimileri de bana başka bir adla seslenirler. Başka bir adla bana seslenil-mesi, doğrusu, hiç hoşuma gitmiyor; önem- senmiyormuş gibi geliyor. Öyle ya, insan önemsediği adamın adını unutur da, ona başka ad uydurur mu? Örneğin bir başbakana başka bir ad takan olur mu hiç! Diyelim: başbakanın adı Abdürrezzak... Belki karısı filân Abdüş diye, Abdüşcüm filân diye seslenir ama, başkaları hiçbir zaman Abdürrezzak Bey'e, dalgınlıkla da olsa, yanlışlıkla da olsa, Mahmut Bey demez. Neden? Çünkü başbakan önemli adamdır. Belki bu yüzden adımı yanlış söyleyenlere kızıyorumdur. Yani, herkes adımı doğru söylesin diye başbakan olup da herkesin ağzına düşmek zorunda da değilim. Ne diye adımı yanlış söylüyorlar canım! Bakın, yine kızmaya başladım işte!
Ne şaşılası şey, çok kişi bana her nedense Muzaffer der. Demek, Muzaffer adını bana uygun buluyorlar, ya da ben Muzaffer cdına uygun bir insanım. O denli değişik ve çok kişi bana Muzaffer demiştir ki, anababam adımı yanlış mı koymuşlar, adım Muzaffer olsaydı daha mı doğru olurdu, diye hep düşünmüşümdür. Bana Muzaffer diyenlere, adımın Haşan olduğunu türlü yollarla anlatmaya çalışır dururum.

İnat ediyorlarmış gibi, ben Muzaffer olmayıp Haşan olduğumu anlatmaya çalıştıkça, onlar da,
— Demek Haşan diyecekleri yerde Muzaffer diyorlar, öyle mi Muzaffer Bey? diye büsbütün damarıma basarlar. Biliyorum, özellikle yapmıyorlar ama, olsun, yine de benim canım sıkılıyor. Bu dünyada Hasan Hasanlığını, Muzaffer de Muzafferliğini bilsin!
Selim'e Süleyman demek gibi yaptığım yanlışlıkların en kötüsü, son yurtdışı gezisinde başıma geldi. Manila'ya gitmem gerekiyordu. Herkes. Manila'nın çok uzak olduğunu söylüyordu: «Dünyanın bir ucu» diyorlardı. Bu «uzak» çok göreceli bir sözdür. Uzak denilince, nereye göre uzak, diye sormalı. Manila nereye göre uzak? Manila, İstanbul'a uzaksa, İstanbul'da Manila'ya uzak. Hangisi hangisi ne uzak olursa olsun, ben bu uzak yolculuğu göze aldım. Kaç saat, hatta kaç gün uçak yolculuğu yaptığımı kesinlikle söyleyemeyeceğim. Çünkü uçağımızın inip birer saat kaldığı kimi yerlerde saat, İstanbul saatinden iki, kimi yerlerde de üç saat geriydi. Bu yüzden zaman kavramını karıştırmıştım. Yalnız şunu biliyorum, bütün bir geceyi ve bütün bir günü uçakta geçirdikten sonra akşam üzeri Hong-Kong'a indik. Geceyi Hong-Kong'da geçirip, ertesi sabah erkenden yine uçakla Manila'ya gidecektim. Çoğu filmlerde gizler kenti olarak gösterilen Hong-Kong'a uçaktan indiğimde, yorgunluktan iyice sersemlemiştim. Sersemlik daha uçaktayken başlamıştı. Uçakta yanımda oturan bir yolcu, sersemlememizin nedenini bilimsel olarak şöyle açıklamıştı. Çünkü dünyamız doğudan batıya doğru dönerken,

uçağımızsa, dünyanın tersine, batıdan doğuya doğru gidiyordu. Buyüzden de yolcuların başı dönüyormuş, sersemliğimizin nedeni buymuş.
Her neden olursa olsun, Hong-Kong'a ayağımı attığımda başım sersemdi. Hong- Kong bu sersemliğimi büsbütün arttırdı. Otele eşyamı bıraktıktan sonra, filmlerde gizler kenti olarak gösterilen şu Hong-Kong'u bir gezip dolaşayım, dedim. Ama filmlerde, kaçakçılığın, fuhuşun, uyuşturucu maddelerin pazarı olarak gösterildiğinden, çaldırırım korkusuyla paramı pantolonumun arka cebine yerleştirdim, bir elimi de arkamda, paranın üstünde tutuyordum; ne olur ne olmaz... Dükkânların vitrinlerine bakıyordum. Fildişi işlemeleri sergilenmiş bir vitrine bakarken dükkândan çıkan bir Çinli kadın cilvelenerek yanıma geldi, sanki çoktan tanışımmış gibi koluma girdi; ama öyle koluma girdi ki, dirseğimi çekerek göğsünün sıcak yumuşaklığına, dayadı. Biyandan da dükkândaki malları överek beni içeri doğru çekiyordu; çekmiyor, iteliyordu. Bana öyle geldi ki, ayağımı dükkândan içeri bir atıverirsem, Çinliler beni orda soyuverecekler. Tıpkı biçok Amerikan filmlerinde olduğu gibi... İşte o zaman dünyanın bir ucunda on parasız kalakalacağım. Belki içerde kandırıp mal satacaklar, belki zorlayarak, döverek paramı alacaklar... Kadın beni çekip iteledikçe ben iyice paniğe kapıldım. Kadın çekiyor, ben direniyorum. Bir elim pantolonumun arka cebindeki paralar üstünde olduğundan ve bir elimi ordan kaldıramadığımdan, Cinli kadına karşı alt olmak üzereyim. Kadın biyandan fildişlerinin güzelliğini, incilerin değerini anlatıyor,

biyandan beni çekip sürüklüyor; ben biyandan «Ne fildişi isterim, ne inci... istemem!» diye bağırıyorum, biyandan da bir elim arka cebimde kadına karşı direniyorum. Benden umudunu kesen kadın beni birden bırakınca, nasıl direniyor- muşum ki, az kalsın yere yuvarlanıyordum. Bu belâyı savuşturduktan sonra, korkumdan vitrinlere de bakmadan dolaşırken, yanıma sokulan çiroz gibi kurumuş bir Hong-Kong çinlisi,

— Sör, vud yu layk nays görl? diye sordu.
Bu kez daha büyük bir korkuya kapılarak boş kalan elimle de önümü tutup bana kadın satmak isteyen Çinli godoşa,
— İstemem! dedim.
Hem paramı, hem kendimi korumak İçin bir elim arkamda, bir elim önümde dolaşıyordum. Ama kadın pazarının satıcıları rahat bırakmıyorlardı. Birini savsam öteki yapışıyordu:
— Beyefendi, güzel kız var, ister misiniz?
Kurtuluşu otele kapanıp uyumakta buldum.
Manila'ya gidecek uçağa yetişebilmek için sabah erkenden otelden ayrıldım. Bir taksiye binip havaalanına geldim. Danışmadaki görevli kıza Manila'ya uçağın kaçta kalkacağını soracaktım. Artık o uzun yolculuğun yorgunluğundan mı, uçakta dünyanın tersine dönmenin verdiği sersemlikten mi, yoksa korkudan mı, her nedense, yine ad uydurmaya başlamışım. Manila ile Milano'yu birbirine karıştırmışım. Belki her ikisinde de aynı harflerin yer değiştirmiş olmasından bu yanlışlığı yapmıştım. Danışmadaki kıza soruyorum:

– Milano'ya uçak kaçta?
Milano dediğimin farkında bile değilim, Manila dediğimi sanıyorum.
Kız, şaşkınlıkla kaşlarını kaldırıp,
– Nereye, nereye? diye sordu.
Ben yine Manila dediğimi sanarak,
– Milano'ya! demişim.
Kız bir daha,
– Milano’ya mı gideceksiniz? diye sorunca, bu kez kızın anlayışsızlığına kızarak, sertçe,
– Evet, Milano’ya gideceğim! dedim.
– Affedersiniz, nerden geliyorsunuz?
– İstanbul’dan.
– Niçin İstanbul’dan doğru Milano'ya gitmediniz de buraya geldiniz?
Manila yerine Milano dediğimin farkında olmadığım gibi, hostes kızın söylediği Milano sözünü de Manila olarak anlıyorum.
– Çünkü, dedim, İstanbul’dan Milano'ya doğru uçak yok da ondan. Dün akşam uçakla Hong-Kong’a geldim, bu sabah da hurdan Milano’ya gideceğim.
Ben hostes kızla konuşurken başka yolcular da danışmanın önüne toplanmışlar, şaşkınlıkla bizim konuşmamızı dinliyorlardı.
Kız,
– Sanırım ki ters gelmişsiniz... dedi.
Ne demek ters gelmişim? Bana bilet satan uçak şirketi bu yolun ters olup olmadığını bilmiyor mu? Milano’ya bilet

almıştım, Milano’ya gidecektim. Milano’ya gitmek için de İstanbul’dan buraya dek bir gece ve bir gün uçak yolculuğu yapmıştım. Dün akşam burda uçaktan inince de, ertesi sabah erkenden Milano'ya uçak olduğunu söylemişlerdi. Çevremde birikenler, kıza çıkışarak yaptığım bu açıklamam üzerine gülmeye başladılar. Onların, Hong-Kong’tan Milano'ya doğru uçak olmadığını söyleyen hostesin aptallığına güldüklerini sanarak ben de onlarla birlikte gülmeye, görevli kızla alaya başladım.

Görevli hostes,

— Olanaksız, dedi, İstanbul'dan Milano'ya gitmek için Hong-Kong'a gelinmez.

— Ben de Hong-Kong’u görmeye bayılmıyorum! diye bağırdım. Ama ne yapayım, uçak şirketi Milano’ya gitmem için biletimi bu yol üzerinden verdi.

Bunun üzerine kız,

— Lütfen biletinizi verin! dedi.

— Buyrun! diye uzattım biletimi sertçe.

Kız biletime bakınca çok gülünçlü bişey görmüş gibi sırıtarak,

— Haaaa, siz Manila’ya gideceksiniz? dedi.

Ee peki, ben ne diyorum size demindenberi! Elbet Milano'ya gideceğim.

— Milano’ya değil, Manila’ya gideceksiniz.

Çevremdeki kalabalık kahkahayı bastı, işte o zaman yaptığım yanlışlığı anlayıp, utancımdan yerin dibine geçtim. İşte o utanç şaşkınlığıyla,

— Size ne? İstediğim yere giderim; istersem Manila'ya,

istersem Milano’ya... Ha Manila. ha Milano, ne fark eder? diye bağırdım.

Bu utanılası dalgınlığımdan sonra uçağa binip Milano'ya, Pardon, Manila'ya vardım.

Milano... Hayır, Manila'da Rosalinda adlı iyiyürekli bir kadın yazarın çok yardımını gördüm. O'nun yardım ve inceliklerine karşı, sözde iltifat edeyim diye, yaşadığı kentin çok güzel olduğunu söyledim. Gelgelelim, Manila’ya Milano demek yanlışı, hele o Hong- Kong’taki tartışmadan sonra bende büsbütün bir saplantı olmuştu. «Manila çok güzel bir kent» diyecek yerde,

— Bayan Rosalinda, Milano çok güzel bir kent... dedim.

Rosalinda, Milano'nun konuşmamızla ne ilişkisi olduğunu, Milano'nun da birdenbire nerden çıktığını anlayamadığından yüzüme şaşkın şaşkın bakarak,

— Evet, güzelmiş... Öyle söylerler... dedi.

Ne demek güzelmiş! İnsan yaşadığı kentin güzel olup olmadığını bilmez mi?

— Size güzel gelmiyor mu Rosalinda?

— Ben hiç Milano’ya gitmedim.

Çok kişi benimle şakalı konuşmaya meraklı olduğundan Rosalinda da şaka yapıyor sanarak,

— Nasıl olur içinde yaşadığımız kente gitmezsiniz? dedim.

— Hayır, hiç gitmedim.

— Nereye?

— Milano’ya.

. —Çok şaşacaksınız. Burası neresi? Mi... derken yine Manila’ya Milano dediğimi anlayıp bozuldum.

O akşam Manila belediye başkanı görkemli bir şölen vermişti. Şölende çağrılılar konuştular. Konuşma sırası bana geldi. Ben konuşurken, ordakiler her sözüme gülüyorlardı. Oysa gülünecek bişey söylediğim de yoktu. Bu gülüşmeleri, konuşmamın başarısı sana
rak daha yüksek sesle konuştum. Şölendeki- lerin, kahkahalardan gözlerinden yaş geliyordu,

— Sayın Milano belediye başkanı ve sayın Milanolular... Bu güzel Milano'da yaşadığınız İçin ne mutlu insanlarsınız... Çünkü Milano...

Milano'ya geldiğim için çok sevinçli olduğumu, Milano halkının İyiliğini, Milanoluları hiçbir zaman unutmayacağım... bütün bunları gittikçe coşkulanarak, sesimi yükselterek söylerken, dinleyenler de kahkahaları patlatıyorlardı.

— Milano belediyesine, sevgili Milano'- lulara teşekkür ederim.

Kadehimi havaya kaldırarak «Kadehimi Milano'luların mutluluğu için kaldırıyorum» derken yanımda oturan Rosalinde ceketimin eteğinden çekerek,

— Milano değil, Manila... diye fısıldadı.

Birden her yanımdan ter boşandı. Bu denli utandığım hiç olmamıştır. Karşımda kahkahalardan açılmış birçok ağız görüyordum.

O denli çok Milano demiştim ki, artık sözümden dönemezdim.

— Evet, dedim, Milano'ya Manila —yani— Manila'ya Milano dedim. Yanlış söylediğimi sanmayın, Milano... diyorum...

Manila- ya Milano... Manila... Milano... diyorum. Çünkü burası, yani Manila, uzakdoğunun Milano'su, Manila da Milano'nun şeyidir...

Saçmalıklarım dinleyenleri büsbütün güldürdü.

— Kadehimi Milano demek olan Manila’- lıların mutlulukları için kaldırıyorum.

Alkışlar kahkahalara karıştı.

Ertesi günkü gazetelerde «Manila'da kendini Milano'da sanan bir delege», «Milano’ya gidecekken Manila’ya gelen bir yolcu» gibi alaylı başlıklarla belediye şölenindeki konuşmamı anlatıyorlardı.

Başımdan geçen bu olayı hiçkimseye anlatmayacaktım. Ama bugün, Filipinler'e postaladığım mektubu postacı geri getirince, artık olayın gizlenecek yanı kalmadı. Çünkü bunu açıklamazsam, Milano’daki —çok affedersiniz— Manila’da edindiğim dostlarım neden bunca zamandır kendilerine mektup yazmadığıma şaşacaklardır. Oysa hepsine ayrı ayrı teşekkür mektupları yazıp postalamıştım. Onlara gönderdiğim her mektup, zarfının üstün de «Yanlış adres». «Bulunamıyor», «Filipinler’de Milano yok» yazılı açıklamalarla geri geldi. Çünkü zarfın üzerine «Manila - Filipinler» yazacak yerde «Milano - Filipinler» diye yazmışım

HİÇBİŞEY KALMAMIŞ

Büyük iş hanının alt katı ticarethanesi, ikinci katı da yazıhanesiydi. Kırçıl sakallarını üç yıl önce kestirmiş, ama

sakalsız çenesine halâ alışmadığından, sakalını sıvazlamak için elini her atışında sakalını bulamayışını yadırgıyordu. Üzeri camlı masasının arkasındaki döner koltuğuna her zamanki gibi bağdaş kurmuştu; mesli ayaklarından birini altına almıştı Geniş mendilini dizine yaymıştı; aradabir bu mendille yağlı yüzünü, gerdanının, ensesinin terini siliyordu. Uygarlığın, alafranga hela ile ütüden başka hiçbir zararını görmemişti. Alafranga helâya bitürlü alışamamıştı. Şişman olduğu için, alafranga helanın üstüne çıkıp tüneyince dengede durması zor oluyordu. Bir de ütüden yakınırdı. Bacağının birini kıçının altına alıp bağdaş kurmadan rahat edemediği için, ayağındaki pantolonun ütüsü bozulurdu. Buyüzden ütüyle alafranga heladan başka uygarlık araçlarının hiçbirinden yakındığı yoktu. Sosyetedeki kadınlara «Ham- fendi» demesini öğrenmişti, boyunbağı da takıyordu, daha ne!.. Boyunbağını bağlamak zor geldiğinden, hazır düğümlü, kopçalı boyunbağı kullanıyordu.

Bu dünyanın işlerini yoluna koyduğu gibi, öbür dünyanın işlerini de yoluna koymuştu. Nasıl uygarlığın şartlarını yerine getirmişse, Islâmın beş şartını da yerine getirmişti. Önceki yıl hacı olmuştu. Yılın iki din bayramında kesinlikle camiye gider, bayram namazlarını hiç kaçırmazdı. Dünya işlerinden zaman bulabilirse, aradabir cuma namazlarına gittiği de olurdu. Yanında çalıştığı insanlara ödediği aylıkları zekât, devlete verdiği vergiyi fitre, düşürüp kaybettiği parası olursa onu da sadaka sayardı. Islâm'ın dördüncü şartı olan oruç tutmayı Ramazan aylarında yerine

getiremiyorduysa da, zayıflamak için perhiz yaparak oruç eksiğini gidermeye çalışıyordu. Ama İslâm'ın beşinci şartı olan «kelime-i
şehadet» getirmekte herhalde rekor ondaydı; enaz saatte bikaç kez «kelime-i şehadet» getirir, üstelik her geğirdikçe — yine saatte bikaç kez geğirirdi — «estağfurullah» demeyi de unutmazdı.
Geçen yıla dek saçları iki numara saç makinesiyle traşlıydı. Şapkasını başından çıkarınca altından beyaz takkesi çıkardı. Şapkasını, masasının yanında duvardaki çiviye asar, başında takkesiyle koltuğuna bağdaş kurarak otururdu. Sakallarını kestirdiğinden beri —yani sekiz aydan buyana — saçlarını biraz uzattığı gibi, takkesiyle de oturmuyordu artık.
Yazıhanesinin kapısının üstünde, işinin bereketini arttırması için, camlı çerçeve içinde Karınca Duası asılıydı. Yazıhanesinin her duvarı da «Ya sabır», «Errızk-ı alellâh», «Elkâ- sib ü Habiballah», «Men sabe erzafere», «Ya Hafız», «Bugün peşin yarın veresiye» yazılı levhalarla donanmıştı. İlle şu teşbih çekmekten bitürlü vazgeçemiyordu. Karşısındaki koltukta oturan genç adamla, kehribar teşbihinin iri tanelerini şakırdatarak konuşuyordu:
— Memlekette sözünü tutan adam kalmamış. Bir sözverdin mi, ölsen bile sözünü tutacaksın. Söz ne demek? Söz demek, namus demek... Borcumu şu gün ödeyeceğim diyorlar, nerdeee... Biz sözü namus biliriz. Birisine falan zamanda filân yerde buluşacağız dedik miydi, iki elimiz kanda olsa gideriz. Söz bu... Sözden dönmek yok... Şimdi

nerde, sözünü tutan kalmamış... Eskiden böyle namussuzluk yoktu. Allah rızası için, işi görülsün de sıkıntıdan kurtulsun diye birisine yardım ediyorsun, diyelim borç para veriyorsun, ondan sonra ardından koş dur işin yoksa. Elinle ver, ayağınla al... Sözünü tutan bir kişi yok vallahi...

Konuşmasını daha bitirmemişti ki, yan kapı açıldı, kâtibi elinde telefon alıcıyla göründü. Telefonda birisiyle konuştuğu belliydi. Telefonda konuştuğu adam duymasın diye, alıcıyı eliyle kapatarak,

— Beyefendi, Hurşit Bey sizinle görüşmek istiyor... dedi.

Altına alıp oturduğu bacağını değiştirerek,

— Ne görüşecekmiş benimle... Yok de, yok burda de... Atlat pezevengi! dedi.

Kâtip, telefonda konuştuğu adama,

— Hurşit Bey'ciğim, az önce hurdaydı ama, gitmiş... dedi.

Karşısındakinin sözlerini dinledikten sonra, yine eliyle alıcıyı kapatıp patronuna,

— Beyfendi, bugün için sözvermişsiniz... Bu saatte... Bir para işiymiş, para vereceğim diye randevunuz varmış da...

Teşbih tanelerini daha hızlı şakırdatarak bağırdı:

— Yahu, atlat dedik ya be... Atlat işte... Hasta maşta de... Birden hastalandı filân de be!..

Kâtip elinde telefon alıcısıyla çekilip ara kapıyı kapatınca, patron karşısında oturan delikanlıya,

— Haa, nerde kaldık?... Ne diyordum? diye sordu.

Delikanlı,

– Bu zamanda kimse sözünde durmuyor diyordunuz... dedi.
– Haaa... Evet, onu diyordum... Yalnız söz mü, Allah korkusu da kalmamış. Bankacılık nedir? Faizcilik, düpedüz faizcilik, hem de resmî faizcilik... Haram diyen, günah diyen yok... Ahlâk kalmamış, ahlâk...

Yine ara kapı açıldı, kâtip.

– O işi sorup öğrenmişler... dedi.

Patron,

– Hangisini? diye sordu.
– Yüzellibin lira borç isteyen... Yüzde- yirmibeşe kadar veriyormuş.
– Bu zamanda yüzdeyirmibeş faizle para verilir mi oğlum? Varsa veren ben alırım...
– Ama altı ay için beyfendi.

Patron, traş ettirdiğini unutup yine alışkanlıkla sakalını sıvazlamak için elini çenesine attı; sakalını yerinde bulamamanın şaşkınlığı yüzünden silinmeden,

– ipoteği sağlam mıymış? diye sordu.
– Evet, apartımanı su içinde beşyüzbin ediyor...
– iyi öyleyse... Allah'tan borcunu ödeyemez de...

Kâtip çekilip ara kapıyı kapayınca patron, konuştuğu delikanlıya,

– Ne diyorduk? diye sordu.
– Kimsede Allah korkusu kalmamış, ahlâk kalmamış, diyordunuz.
– Eveeeet. kalmamış... Yalnız o kadar mı? İnsaf var mı, insaf? O da yok. Yahu, koca memlekette hiyle karıştırılmamış bitek mal bulamıyorsun. Süt alıyorsun,

yarısından çoğu su... iyi su diye şişe suyu alıyorsun, musluk suyu... Yünlü kumaş diyorlar, vallaha pamukla keten... İnsanlarda insaf da kalmamış...

Yine açılan ara kapıdan Kâtip göründü,

— Beyfendi, dedi, son parti verdiğimiz yağları muayene komisyonu geri çevirmiş.

— Neden?

Kâtip, yabancının yanında söylemek istemez gibilerden delikanlıya bakıp,

— Şey. dedi, yağlarda...

— Karışık diye mi? Yüzde kaç karıştırdık ki?..

— Eski parti yüzdeyirmiydi, siz az buldunuz da, yüzdeotuz karışıktı bu kez...

— Töbeeee... Muayene komisyonu baş- kanına ne verdiniz?

— Otuzbin...

— Tuuuu... Şimdi anlaşıldı neden malı geri çevirdikleri. Adam haklı. Bu zamanda otuzbin lira nedir ki... Cömert olun, cömert... Biz ne kadar verirsek Allah da o kadar verir...

Kâtip, odasına girince Patron, delikanlıya sordu:

— Ne demiştim?

— İnsanlarda insaf kalmadı demiştiniz...

— Evet... Din-iman da kalmadı. Hiçkimse öbür dünyayı düşünmüyor. Fakiri fukarayı düşünen yok. Zekât veren, fitre veren, sadaka veren kalmadı. Fakire verirken de kısmetinden fazla vermeyeceksin, sonra şımarır haaa.. Allah ona ne kadar kısmet etmişse o kadar vereceksin... Yoksula yardım eden yok...

Kâtip, başını yan odadan uzatıp,

— Bir hanım sizinle görüşmek istiyor... dedi.

Patronun cevap vermesine kalmadan iki kadın girdi.

Kadınlardan biri,

— Beyefendi. Yoksul Çocukları Barındırma Derneği adına bir ricaya geldik, diye söze başlarken Patron,

— Hanım, şimdi iş zamanı, ne alacaksan çabuk söyle... Bir tondan aşağı olmazsa yüzde iki bir ikram yaparız. Yoksul moksul her neyse, daha aşağı olmaz... Babam gelse on para kıramam... Söyleyin içeriye siparişinizi, versinler...

Öbür kadın, yoksul çocuk filân gibilerden bişeyler söylemeye çalışırken Patron,

— Aklınız varsa bugünden alın, dedi, benden size iyilik bu kadar. Yarın ne olacağı belli olmaz; ya bir zam gelir, ya mal bulunmaz...

— Ama bizim ricamız...

— Estağfurullah... Zati elimizde İki çeşit mal kaldı.

— Makbuzlarımız elli liralık da var, onar liralık da...

— Yoo, komisyon verememem... Biz de yok...

Kadınlar çıkınca, döner sandalyesine ya- yılı postekl üstüne iyice yerleşip delikanlıya,

— Ben ne diyordum? diye sordu.

— Yoksula yardım eden yok, diyordunuz.

— Haa... Yok ya...

Yine dalgınlıkla elini, olmayan sakalına atıp çenesini avuçlayarak,

— Vicdan kalmadı, vicdan... diye bağırdı. Rüşvet aldı yürüdü... Her yerde rüşvet geçiyor. Hele Hele bir rüşvet

verme de gör, işin yürüyor mu? Yürümez. Kimsede vicdan kalmadı...

Kâtip, ara kapıyı aralayıp,

— Almanya'ya sipariş ettiğimiz malların konşimentosu geldi. Malları çeksinler mİ? diye sordu.

Patron kehribar teşbihini daha sert şaklatarak,

— Bekletin, dedi, kaçtır söylüyorum; gümrükte bekletilen malın hergün kenliğin- den kârı artar durduğu yerde...

— Peki efendim. Lâstik lisansının çıkması için yüzbı'n lira istiyorlarmış.

— önce bir onbinin ucunu gösterin, sonrasını düşünürüz...

Kâtip çekilince.

— Ben ne diyordum sana? diye sordu.

Delikanlı,

— Vicdan kalmadı, diyordunuz.

— Yalan mı? Ortada bişey; kalmamış... Ne ahlâk, ne namus, ne vicdan var. Ne Allah korkusu var, ne insaf var, ne merhamet var... Bunun sonu felâket... Batacak bu memleket, batar hem de...

Elini çenesine attı kızgınlıkla, sakalını yerinde bulamayınca teşbih tanelerini daha hızlı şakırdattı.

— Ne ahlâk, ne namus, ne vicdan, ne merhamet, ne din, ne iman... Hiçbişey kalmamış! diye bağırmıştı ki, telefon çaldı.

Telefondan gelen sesi duyunca, az önce kızgınlıkla bağıran o değilmiş gibi birden sesi de, yüzü de yumuşadı. Telefonda konuşanı dinleye dinleye, arada susarak, konuştu:

— Merhaba canım... Merhaba hayatım... Emret!

Estağfurullah… Yok, o kadar körpesini istemem… Körpeler acemi oluyor. Dullarda da iş yok şekerim, kaşarlı oluyor; kaçtır denedik… Sen gene dediğimden şaşma, evli olsun; aile kadını başka ne de olsa… Nasıl? Sarışın mı? Biterim vallaha… Tombul? iyi, iyi… Sen herbişeyi hazır et, ben şimdi geliyorum canım… Görüşmek üzere gülüm…

Telefonu kapadı. Delikanlıya,

— Ne diyordum sana? diye sordu.

Delikanlı,

— Hiçbişey kalmamış, diyordunuz… dedi.

Kalktı yerinden, duvardaki çiviye asılı şapkasını alırken,

— Evet, dedi, hiçbişey kalmamış… Telefonda konuştuklarımı duydun ya, evli kadın gizli evde çalışıyor, anla artık… Hiç, hiçbişey kalmamış. Yalan mı?

Delikanlı,

— Çok doğru söylüyorsunuz… dedi.